ქართული

№ 23

1939

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მხედარი"

რვეული მე-23-ე

1939

წელი

ხელთ-ნაწერის ფურცლებებით

ეროვნული ბიბლიოთეკა

✝ ღენერალი ზაქარია დიმიტრის ძე ბაქრაძე .

1938 წლის 3 ქრისიშობისთვეს ნაშუადღევის თორმეტ საათზედ ქ. ბიდგოშჩში პოლონეთში ტრაგიკული სიკვდილით გადაიცვალა ღენერალი ზაქარია დიმიტრის ძე ბაქრაძე- შვილი ცნობილი საზოგადო მოღვაწის და ისტორიკოსის დიმიტრი ბაქრაძისა განსვენებული მხურვალე პატრიოტი და დიდბუნებოვანი ადამიანი , სარგებლობდა დიდის სიყვარულით და სიმპატიებით, როგორც ქართველთა ისე უცხოელთა მხრივ.

მისი უდროვოთ გარდაცვალება განსაკუთრებით დიდი ნაკლია ჩვენი- მხედრული ოჯახისათვის.

დაიბადა განსვენებული 1867 წელს. საშუალო სასწავლებელი დაამთავრა ტფილისის რეალურ სასწავლებელში. ახალგაზრდობასა და თავისუფალ დროს ატარებდა სოფელ ხიდისთავში გორის მაზრაში, / დედის მამული/ , სადაც უშუალოთ ხვდებოდა და ეცნობოდა ქართულ ვინაობას და ქართველის ავ კარგს.

საშუალო სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ შედის ალექსანდრეს სახელობის პეტროგრადის სამხედრო სასწავლებელში და შემდეგ იწებს სამსახურს რუსის ჯა რში. მიუხედავათ სურვილისა სამსახური ეწია საქართველოში, ხვდება ხელისუფლებისგან უარს, და საკუთარი თხოვნით ნაფვლათ სამხრეთი რუსეთისა ამჯობინებს გადიკარგოს შორეულ აღმოსავლეთში.

ეს ის დრო იყო , როდესაც ჩინეთში ბოქსერების აჯანყებას აქვს ადგილი . ევროპიელების საექსპედიციო კორპუსში ,მარშალ ვალდერზეინის უფროსობით, ხვდება ახალგაზრდა ლეიტ. ზაქარია დიმიტრის ძე ბაქრაძეც. ეს მომენტი ხდება დასაწყისათ მის წარჩინებულ და ბრწყინვალე კარიერისა. შემდეგ მონაწილეობს რუსეთ- იაპონიის ომში, სადაც განსაკუთრებული გმირობისთვის ღებულობს მრავალ წარჩინებებს და რამდენიმე წლის შემდეგ პოლპოლკოვნიკის ხარის ხსაც.

უშუალოთ მსოფლიო ომის წინ შორეული აღმოსავლეთიდგან გადმოყავთ დასავლეთისკენ. ომის პირველ დღესვე , როგორც პოლკის უფროსი თავის პოლკით გადის ველზედ დამფარავ მოქმედებათა საწარმოებლათ. ამის შემდეგ განუწყვეტლივ მონაწილეობს ომის სხვა და სხვა ოპერაციებში და იჩენს ყველგან განსაცვიფრებელ მხედრულ ნიჭს, ხასიათის სიმტკიცეს და სარდლის მრავალ დადებით თვისებებს. მალე უფრო-

[illegible]

პოლკი და არტილერიის დივიზიონი. ამჯგუფით იჩენს თავს განსაკუთრებით „...ლოვა ვიშნიას" და " ბლაჟეგორნოსთან " ბრძოლებში, რისთვისაც დაჯილდოვებულია უმაღლესი სამხედრო წარჩინებებით / წმ. გიორგის მე4-ე და მე 3-მე ხარისხები/ჯვრები/ .

გორლიცის ოპერაციების დროს მეზობლებთაგან გაუფრთხილებლათ მიტოვებული რჩება პოზიციებზედ და მიუხედავათ იმისა, რომ მაკენზენისა და ავსტრიელთა მე 4 არმიის ჯარები მის ირგვლივ ალყას კვრენ, ახერხებს კიდევ 23 დღის განმავლობაში მოგერიებით ბრძოლების წარმოებას. სცდის კიდეც რამდენჯერმე ალყა გაარღვიოს თავის ჯარებთან შესაერთებლათ. ელევა რა საბრძოლო მასალა და სანოვაგე , უთვალი ცდების ამოწურვის შემდეგ უიმედო მდგომარეობის გამო იძულებულია ტყვეთ დანებდეს.

გერმანელები აფასებენ მის გმირობას და ამ თვისებათა პატივსაცემათ შესთავაზებ ტყვეობაში მყოფს ხმალს, რაც იშვიათი მოვლენაა სამხედრო ურთიერთობაში№ აფასებენ მის გმირობას რუსებიც და ტყვეობაში მყოფს აძლევენ ღენერლის ხარისხ.

რამოდენიმე ცდა ტყვეობიდან თავის დაღწევისა თავდება უშედეგოთ და მხოლოთ ომის შემდეგ ფინლანდია- პეტროგრადით ბრუნდება კავკასიაში.

ვერ ასწრობს დაბინავდეს, რომ მაშინდელი მთავარ სარდალი ღენერალი კვინიტაძე დეპეშით იწვევს სასწრაფოთ ჯარში. ეს ის დროა, საქართველო ბორჯობის ოპერაციებს რომ აწარმოებს. დაუყოვნებლივ ცხადდება ადგილზედ, ღებულობს მივლინებას და მონაწილეა იმ ბრწყინვალე ოპერაციების, რომელმაც ზურგზედ მომდგარი საფრთხე არამც თუ უკუაგდო, არამედ საქართველოს არდაგ ნის ოლქი დაუბრუნა . ძველი ჩვეულებებით აქაცაც წინამძღვალთა ჯარშია და უძღვის წინ ქართულ ჯარების წინსვლას. ომის დამთავრების შემდეგ სხვა და სხვა თანამდებობათა შორის უფროსობს მე3 – ქვ, დივიზიას, მიუხედავათ იმისა, რომ დაჟინებით მოითხოვს ხაზში სამსახურს ხელისუფლება ამჯობინებს მათთან დაშორებით იყოლიოს და უკანასკნელ ხანამდის ასრულებს სამხედრო სამინისტროში პერსონალურ დარგის უფროსის თანამდებობას.

მხოლოდ I92I წლის ომის დროს ღენერალი კვ ინიტაძე ნიშნავს მას მამისონის ნაკვეთის უფროსათ. აქ მდგომარეობა ვერ არის რიგზედ. ოღონდ მოსვლისთანავე ჩვეულებრივი ტალანტით და ენერგიით უდგება საქმეს . ამარცხებს მალე აქ მომქმედ მტრის ჯარებს და უკანასკნელ ხანამდის უარტილერიოთა და უყუმბარებოთ სდგას ადგილზედ ურყევათ.

იხიზნება სხვებთან ერთად ქართველი ჯარების დამარცხების შემდეგ. თავშესაფარს პოულობს სტუმართმოყვარე პოლონეთში, სადაც მწუხარებით განიცდის ქართველი ერის ტრაგედიას, რასაც არა ერთხელ მოსთქვამს მწუხარებითა და მხურვალე პატრიოტიზმით აღსავსე ლექსებში.

დაასაფლავეს განსვენებული ქ. ბიდგოშჩში სამხედრო პატივითა და მრავალი პოლონური და ქართული საზოგადოების თანადასწრებით

შ ც-მე.

სამშობლოსთვის თავდადებულ გმირთა ხსოვნას. I/

ეჰ, საყვარელო ჩვენო ძრდენო, საუკეთესო მამულიშვილო
რაზედ დაგვტოვე ჩვენ ობლ ობლათ
სიმწარით გულში გამოუთქმელათ
რა ეშველება ეხლა სამშობლოს
რო დაელუპნენ შენისთანები,
მამაცნი, დიდი პატრიოტები
სამაგალითო პატიოსნები.
ეგ და უნდოდა ჩვენ მუხტალ მტერსა,
და საქართველოს გამყიდველებსა
ორჯონიკიძეს კვანტალიანსა
და ყველა ქართველ კომუნისტებსა.
ეჰ, საყვარელო ჩემო სამშობლო,
ვეღარა ნახავ კოტე აფხაზსა
შენსა სატრფოსა, შენსა ვარსკვლავსა,
გრძნობით არსებით შენსა იმედსა
ანდრონიკაშვილს ალექსანდრესა,
ერც შენ ლადიკო ლიკვინაძესა,
და ყველა ქართველ წამებულებსა
ირმი და ლხინში შენ მეგობრებსა:
მუსხელიშვილსა, ნიმშიაშვილსა,
მაჭავარიანს გულისაშვილსა
ჩრდილელ დიმიტრის, ყარალაშვილსა
მუხრან ბატონსა და სხვა გმირებსა.
საუკეთესო შენმა შვილებმა,
შენის ტანჯვითა დაჩაგრულებმა
თავი შეგწირეს ჩუმსა ალერსში
და დაგემალნენ ცივ სამარეში

[illegible] იმ დიდ ლომ კაცსა
ვინც მეგობრისთვის თავი შესწირა
ნამდვილ ქართველსა, ბალო მაყაშვილს
აზერბეიჯანისთვის თავ დადებულსა
ვიღამ შეგიმროს მწუხარე ცრემლი,
ვინ გაგიმღვება ვილას მოლი,
ვის სიყვარულით კიდევ დასტკბები,
თუკი დაჰკარგე სანატრელები.

შვილებო მამანო, გეძინოთ ტკბილად
ჩვენ აქ ვრჩებით თქვენით იმედად
სამშობლოს დროშას არ ვუღალატებთ.
თქვენ მის მომავალს უკვე გაიხარებთ.

მიტომ იმედი ვერ გამიტყდება,
მწამს საქართველო ისე აღსდგება,
რადგანაც თქვენის წმიდა სახელით
გამოიღვიძებს და შეერთდება.

შაქრო ბაქრაძე

3I მაისი I924 წელი.

I/განსვენებულმა დასტოვა არა ერთი მშვენიერი ნიმუში ქართული პოეზიისა. მივიღებთ ზომებს, რომ არ დაიკარგოს ეს მათთვის [illegible] ოცნებით დაწერილია თავის დროზედ გამოვაქვეყნებთ მათ ქართველი საზოგადოების საყურადღებოთ-/რედ./

ეროვნული ბიბლიოთეკა

☦ პორუჩიკი დუდა ჩხეიძე.

ჯერ ორ თვესაც არ გაუვლია, რაც პოლონეთის ქართველმა კოლონიამ მიაბარა სა-მარეს განსვენებული ღენ. ბაქრაძე, რომ უეცრივათ დავკარგეთ ახალგაზრდა ჩვენი ამხანაგი და მეგობარი პორუჩიკი დუდა ჩხეიძე, შვილი პატივცემული და საყვა-რელი ჩვენი უფროსის და მასწავლებელის ღენერალ ალექსანდრე ჩხეიძესი.

მწუხარება ჩვენი მით მეტია, რომ უძლურნი ვართ სიტყვებით გამოვსთქვათ ჩვენი თანაგრძნობა იმ ტრაღედიის გამო, რომელიც ამ დიდ ქართველს და მის მე-უღლეს დაატყდათ თავს.

ჯერ იყო და ამ რამდენიმე წლის წინათ პოლონეთშივე დაკარგეს პირველი შვილი და დღეს დაშორდნენ მეორე და უკანასკნელსაც.

დაიბადნენ ორივენი I902წლის ორ იანვარს ქ. ტფილისში. სწავლობდნენ ჯერ დედთა კორპუსში და შემდეგ ტფილისის რეალურ სასწავლებელში, რომელიც დაამთავ-რეს უშუალოთ საქართველოს დატოვების ხანებში.

ჩვენი ეროვნული კატასტროფის შემდეგ მშობლებთან ერთათ განიცადეს ემიგრანტულ ცხოვრების სიმწარე. სტამბოლიდან პოლონეთში მოწყობილ იუნკერთა რიცხვშიი ყვებიან. ამთავრებენ ოფიცერთა საცხენოსნო სასწავლებელს და იწყობენ მის ჯარის რიგებში სამსახურს.

დუდა ჩხეიძე მსახურებდა ჯერ პოზნანის და შემდეგ ქულკევის ცხენოსან-თა პოლკში. როგორც კარგი ოფიცერი და მეგობარი უფროსების და ამხანაგების მხრივ სარგებლობდა საუკეთესო შეფასებით და არა ერთხელ გამორჩეულა მათ შორის საცხენოსნო შეჯიბრებების დროს.

ავათმყოფობა დაეწყო 1938 წლის აგვისტოს საშემოდგომო მანიოვრებზე. გულმოდგინე და მშრომელმა ოფიცერმა ყურადღება არ მიაქცია უბრალო გრიპას და ავათ მყოფი სამსახურს ეწეოდა იქამდის ვიდრე დასუსტებულმა ამის უნარი არ წაართო და ლოგინათ არ ჩააგდო.

მთელის ძალებით უძალიანდებოდა სიკვდილს ცხოვრების მონაწყურები ახალ-

გაზრდობა, მაგრამ ვეღარც ექიმებმა ვერც დედ მამამ და ვერც ახალგაზრდა და მოსიყვარულე მეუღლემ ვეღა დაუბრუნეს დაკარგული ჯანმრთელობა.

ხანგრძლივი და მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა ქ. ლვოვში მიმდინარე წლის 8 თებერვალს.

დაასაფლავეს განსვენებული ლვოვის ერთ ერთ მველ სასაფლაოზე თებერვლის IO-ში. დაკრძალვას დაესწრნენ რაზმის ყვროს- მეგობრები , მეუღლის მხრივ ნათესაობა და ნაწილი ქართული კოლონიის. განსვენებულს პატივი სცა მისმა ესკადრონმა, რომელმაც ცხედარი სასაფლაომდის მიაცილა.

განისვენე მვირფასო მეგობარო პოლონეთის მიწაზე. სამშობლოსა და ხნიერ მშობლებისადმი შენი ბოლომდის მიუყვანელი გალდებულებანი ჩვენ გვაწვებიან და ღმერთმა ქნას შეგვძლებიყოს მათი პირნათლათ შესრულება.

უკვე ბევრი ხანია რაც ქართული ემიგრანტული პრესა საზოგადოების ყურადღებას აქ-
ცევს იმ ფაქტს, რომ არსებული საერთაშორისო და ჩვენი შინაური ვითარება კატეგორი-
ული სახით გვიკარნახებს ქართულ ძალთა გაერთიანების აუცილებლობას. ჩვენ, მხედ-
რენტა ამ საკითხს ყურადღება მივაქციეთ კავშირის დაარსების და მხედრის პირველი
ნომრის გამოცემის დღიდანვე. აი რას ვწერდით ამ საკითხზე სხვა და სხვა ადგი-
ლას და სხვა და სხვა დროს: როდესაც 1933 წელს განვიხილეთ 1921 წ. ომის წაგების
მიზეზები, ვამბობდით:" საუკეთესო გარანტია ერის არსებობის შენარჩუნებისა ერი-
სავე დარაზმული შეიარაღებული და მომზადებული ძალაა. ომი წაგებულ იქმნა იმი-
სთვის, რომ მაშინდელ ქართულ ხელისუფლებას საამისო დაინტერესება არ გამოუჩე-
ნია" და რომ მომავლისთვის ამ შედეგამდე მივალთ მიუხედავათ იმისა დღევანდლამ-
დის პოლიტიკური ხელმძღვანელების სახელის მატარებელნი და ზოგიერთი დაჯგუფებე-
ბიც ამ საკითხის გაგებამდის ამაღლებულან თუ არა.

როდესაც განვიხილეთ ჩვენსა და რუსეთის შორის ურთიერთობა სულიერის მხრივ ვამბო-
ბდით: " ჩვენსა და რუსეთის დაპირისპირებაში ბრძოლის მოგებას სჭირია ძლიერი, ერო-
ვნული მოტორით ამოძრავებული სული. ემიგრანტულ პირობებში იგივე ვითარება აგვა-
ცილებს უცხო უკეთ ხელ ქებასა და გამოსავალთ ძიებას. ეროვნული მოტორის მიგნე-
ბამიმართავს ჩვენ საქმიანობას სასარგებლო მიმართულებისა და ეროვნულ გაერთია-
ნებისაკენ, რაც დღევანდელი საქართველოსათვის ისეთი მნიშვნელობის ფაქტია, რომ
ღირსია ამ საკითხზე სხვათა უწინარეს დავფიქრდებოდეთ."

როდესაც 1934 წელში მანჯუ-გოს შეერთებით იაპონიის საზღვარი რუსეთს გადაეჭდო,
ჩვენ განვიხილეთ ეგებისობანი რუსეთისა და იაპონიის ურთიერთობათა განვითარები-
სა. გამოვთქვით აზრი, რომ ყველაფერი იმასგვიჩვენებს, რომ იაპონიის დაინტე-
რესება დროებით არა რუსეთის, არამედ ჩინეთის მიმართულებით წავა და ამ შემთხ-
ვევაში ჩვენი ქვეყნის ბედი იქ მომხდარ ამბების ზეგავლენის გარეშე დარჩება.
და რომ ეს ვითარება ჩვენგან გაცილებით მეტ სამზადისს მოითხოვს. აი სიტყვა სიტ-
ყვით რას ვამბობდით მაშინ:" მართალია რუსეთ იაპონიის კონფლიქტი ჩვენი ინტერეს-
ების ხაზით მიდის, ოღონდ არსებობს რა ეგებისობა რომ ამ მოვლენას ადგილი არ ექ-
ნება, სჯობს მოვემზადოთ უარესი ეგებისობისათვის და ჩვენი იმედები დავამყაროთ
არა დასავლეთიდგან თუ აღმოსავლეთიდგან გაჩენილ პირობებზე, არამედ საკუთარ თა

უნარსა და საქმიანობაზედ. ასეთ შემთხვევაში არამც თუ ხელსაყრელი პირობები არ გამოგვეპარება, არამედ ეს პირობები დაჩქარდება და დაინტერესებულნი თვითონ შესწუხდებიან ჩვენ მოსანახათ. ცხადია აქ სახეში ეროვნული გაერთიანება გვქონდა.

მხედრულ თვალსაზრისით ქართულ ძალთა გაერთიანების საკითხს კიდევ არა ერთხელ დავბრუნებივართ.

მხედრის მეოცე ნომერში ვწერდით:" მთლიანი, მხედრული დარაზმულობით ძლიერი ერი პატარაც რომ იყოს ადვილათ გადიტანს ყოველგვარ ქარცეცხლს და მოკავშირეებსაც ასევე მოსძებნის, ვიდრე თუნდაც რიცხვით დიდი მაგრამ დაშლილი ორგანიზმები. საკითხის ამგვარი გაგებიდგან უნდა გამომდინარეობდეს ქართველი მხედრების და დანარჩენი საზოგადოების ურთიერთობა. ეს ჩვენ პირობებში შექმნის იმავე პირობებს ნაყოფიერი მოქმედებისა, რომელსაც ნორმალურ პირობებში სდარაჯობენ საამისო კანონები და ხელისუფლება. ამ გზით დაჩქარდება ხელშემწყობ პირობათა შექმნა. ქართველ ემიგრანტს არა ერთი უცხო სახელმწიფო შემოსცქერის, საქართველოზედ აზრის გამოტანამისთვის ბევრათ უფრო ადვილია ემიგრანტთა წრეების დაკვირვებით ვიდრე ბოლშევიკურ საქართველოში პირში ბურთ ჩაჩრილ ქართველთა დაკვირვებით. ყოველი ქართველი, ყოველ დღე თავისი სვინდისის წინაშე ანგარიშს უნდა აგებდეს ქართულ საჭიროებათა გაგებისა და ამათთვის თავისი საქციელის შეფარდების მხრივ. საკუთარი ნამუსი და უცხოელთა თვალი- ეს ორი მოვლენაა საქმიანობას რომ უნდა სდარაჯობდეს".

ქვევით დავსძენდით: " თუ მხედრულ საკითხისთვის ქართული საზომით მიდგომის მხრივ საამისოთ მოწოდებულნი თავს არ იცხელებენ, საჭიროა საქმე იკისროს თვით საზოგადოებამ."

კიდევ ბევრი გვითქვავს აღნიშნულ საკითხზედ ჩვენს ჟურნალში წლების სიგრძეზედ და აქ მას აღარ გავიმეორებთ. აღვნიშნავთ ოღონდ რომ ქართულ ძალთა გაერთიანების შესახებ ჩვენს გარდა ბევრ სხვასაც ამოუღია ხმა და თუ ჩვენ ამას მხედრულის საჭიროებებით ვასაბუთებდით ისინი პოლიტიკურ მიზანშეწონილობიდგან გამომდინარეობენ. ცხადია პოლიტიკური მთლიანობის საკითხი არც ჩვენთვის [illegible] ინტერესს მოკლებული, ვიმედოვნებდით ოღონდ რომ ეს თავისით მოხდებოდა ქართველი საზოგადოების მხედრული საკითხისთვის ეროვნული მასშტაბით მიდგომის შემთხვევაში. დღეს საერთაშორისო დაევროპის ვითარება არ იძლევა გარანტიას მშვიდობიანობის ხანგრძლივობისა. რუსეთს ძლიერი ანტისაბჭოთა ბლოკი არტყავს, გერმანეთმა რუსეთისკენ წაიწია. ჩინეთის ოპერაციების ჩატარების შემდეგ იაპონიამ შეიძლება ჩანგ კუჩენგის

ამბები გაიხსენოს. თვით რუსეთი რღვევისა და ტერორის პროცესში ა გახვეული, ეს ისეთი მომენტია, რომდროა მისწრაფებებით მონათესავე ქართულმა დაჯგუფებებმა მაინც ერთმანეთს ხელი გაუწოდონ ყოველგვარი ვაჭრობისა და პირობების გარეშე.

ვისაც პოლიტიკური ალღოს უნარი შესწევს, ვისაც საქართველოს ბედი მეტათ აინტერესებს, ვიდრე წრეს გადასული პირადი ამბიციები დროა ამაღლდესამ მტკიცების გაგებამდის და ერთ ეროვნულ მთლიანობის ბანაკში დადგეს. ეროვნული მთლიანობის, ბანაკს ხაზი გავუსვით, რადგან ეს სიტყვა ჩვენზე წინ უკვე ნახმარია პარიზის პრესის მიერ.

ქართველი ემიგრაციის მთლიანობას დღევანდლამდის ბევრი რამ უშლიდა ხელს. მთავარი და ყველაზედ სავალალო ყველა მათგან იყო ის, რომ ამ უაღრესათ ეროვნული მნიშვნელობის საკითხში დაინტერესება არ გამოიჩინა ქართული ემიგრაციის იმ ინსტანციამ, რომელიც განგების და ერის მიერ და მის მიერ ოდესღაც მინდობილ ვალდებულებებით ამ სახს მუშაობისთვი მოწოდებული იყო. არც პოლიტიკურ და არც მხედრულ დარგში მას ეროვნული მაშტაბით ამოქმედება არასოდეს უცდია. პარტიულ ბრძოლაში გართულს მთავარი საქმე შეუმჩნეველი რჩებოდა და ისეთ შთაბეჭდილებას სტოვებდა, რომ ეროვნული რღვევის საკითხი თუ არ ახარებდა არ სწყინდა. შედეგათ თავისი ავტორიტეტი თვითონვე დაიცა და ეროვნული გაჯანსაღების საკითხი ქართულ ემიგრაციაში ამით გაამძნელა. არა ნაკლები ვნება ამავე საკითხს მოუტანა უფროს თაობის პოლიტიკურ მეთაურთა პირადმა და პარტიულმა წრეს გადასულმა ეგოიზმმა. საუბედუროთ უკანასკნელ ხანებში ვერც ახალგაზრდობა გადურჩაამავე სენს..

ხელმძღვანელობის, ლიდერობის სურვილი იმდენათ წარმტაც მოვლენათ გადაიქცა ემიგრაციაში, რომარის შემთხვევები ერთი კაციც თავის პრგრამითა და რჩევებით გამოდიოდეს და თითქმის პარტიას შეადგენდეს. ვამბობთ ამას არა იმისთვის, რომ ან პიროვნების ან მის მიერ ნაჩვენები გზის დაწუნება გვინდოდეს, არამედ მისთვის, რომ აღვნიშნოთ ფაქტი და ამას ისიც დავუმატოთ რომეს უსათუოთ ავათმყოფობაა და უნდა განიკურნოს, თუკი ეს კიდევ შესაძლებელია.

კიდევ ერთი მიზეზიქართუ ემიგრანტობის შეკოწიწების გაძნელებისა თვით ამ ემიგრაციის თვისებებში უნდა ვეძიოთ. ამ საკითხზედ აქ ბევრს არ შევჩერდებით, საბუთათ ემიგრანტული ვითარების ერთი თვალის მოკვრაცა კმარა. ვერ ჩავწვდით და ვერ გამოვიტანეთ ჩვენი ერის ტრაგედიიდან სათანადო დასკვნები. ვერ ავმაღლდით ჩვენ საქციელებში იმ ზომამდის, რომ თამამათ შეგვეძლოს თვალი და მხარი გავუსწოროთ სამშობლოში თავგანწირვით დაშეუპოვრათ მებრძოლ ჩვენ თანამემამულეებს. ვერ

... ლოზუნგების გამოტანის მაგიერ გავებით უშინაარსო და გაუთავებელ ერთ-
მანეთთან ბრძოლაში და ამით დავკარგეთ ქართველი ემიგრანტის ფასი ჩვენ და უცხ-
ელთა თვალშიც ყველა ეს კი არაფრით და არავის დაუმსახურებია სისხლში ჩამხრჩვალ
და შეუპოვრად მებრძოლ იქ დარჩენილ საქართველოს.

კიდევ ერთია მიზეზი ჩვენი ვითარების გაჯანსაღების გაძნელებისა.
ეს ჩვენი საგარეო პოლიტიკის შეუთანხმებლობა და ამგზით ჩვენი შინაგანი მდგომარე-
ბის არევ დარევა. საგარეო პოლიტიკის შესახებ ცალკე წერილში ვიტყვით აქ იმას
აღვნიშნავთ ოღონდ, რომ თუ სახელმწიფო ამა თუ იმ მოსაზრებით ამა თუ იმ ქართულ
დაჯგუფებას დაეყრდნობა. საწადელთა მიღწევის გარანტიისთვის თავის მოწინააღმდე-
გეთა სთვლის ყველა იმათ, ვინც მასთან დაკავშირებულთან რაიმე კონფლიქტშია.
აზრათ არა გვაქვს რომელიმე სახელმწიფოს ცუდად ჩავუთვალოთ თუ ის თავის საქმეს
თვის შეხედულებისამებრ გაუძღვება ოღონდ ნურც ჩვენ შეგვედავება ვინმე ეჭვი
შევიტანოთ, რომ ეს ვითარება ჩვენ ემიგრანტულ მდგომარეობას გააჯანსაღებდეს.

აღვნიშნეთ და კიდევ გავიმეორებთ, რომ [illegible] [illegible] პროცესშია. არ
არსებობს მშვიდობიანობის ხანგრძლივობის გარანტია. ხალხთა სამხარ ჯირითისთვი-
საც არა ერთხელ მიგვიძღვნია ყურადღება საჭიროა პრაქტიკული ნაბიჯები დავსახ-
ლოთ და მის გადადგმის მაგალითიც მივცეთ ქართულ საზოგადოებას. დღევანდელი ჩვენი
ქართველობიდან გამომდინარე სიტყვაა:" ე რ ო ვ ნ უ ლ ი გ ა ე რ თ ი ა ნ ე ბ ა
უ ო ვ ე ლ გ ვ ა რ ი ვ ა ჭ რ ო ბ ი ს ა დ ა პ ი რ ო ბ ე ბ ი ს გ ა რ ე შ ე.

აქეთკენ მოვუწოდებთ ყველას ვისთვისაც სიტყვა სამშობლო და მისდამი ვალდებულ-
ლებანი შინაარსს მოკლებული არ არის, მოვუწოდებთ ყველას ერო[illegible]
განიზაციულად ერთი დამატებით ოღონდ, რომ ბევრი დრო აღარ არის დასაკარგი
ამ დღესავით ნათელ ჩვენი საჭიროების განსახორციელებლად შესაბამის გზების
გამოსანახად

ბიბლიოთეკა

საგარეო პოლიტიკის შინაარსი ნორმალურ პირობებში.

მსოფლიოს დღევანდელ წყობილებაში, როდესაც ქვეყანა მოფენილია მრავალი დიდი თუ პატარა სუვერენული პოლიტიკური ერთეულებით, წარმოუდგენელია, რომ მათი ცხოვრება ისე იფარგლებოდეს საკუთარ წრეში, რომ მათ შორის შეხების წერტილიდა ურთიერთთან-ქმა თუ ის დამოკიდებულება საჭიროებას აღარ წარმოადგენდეს. ისეთი სახელმწიფო, რომ ყველა თავის საჭიროებებს ყოველი მხრივ აკმაყოფილებდეს დღეს არ არსებობს ჰავის, ბუნების, კულტურული დონის დასხვ. მიხედვით ერთს ესაჭიროება მეორე, როგორც ნედლი მასალისა ან სანოვაგის მიმწოდელი, მეორეს როგორც სამრეწველო ნაწარმოებთა ბაზარი, მესამე კულტურით უფრო წინ წასულთაშორის ეძებს წასაბაძ ფორმებს თავის ცხოვრების მოწყობისა ან ათვისებს თავის ერსსხვა ერის გონებისა და გრძნობის ნამოქმედარს. ყველა ამ საკითხთა მოგვარებაში ზოგჯერ ჩნდებიან კონკურენციები, ინტერესთა წინააღმდეგობანი. მასთან და მას ირგვლივ შეხლა-შემოხლანი, რომლებიც ხშირათ კონფლიქტებითა და ტრაგედიებით თავდებიან.

ხალხთა მრავლებამ, შრომის მექანიზაციამ, მრეწველობის ძალაჭარბებით განვითარებამ ინტელიგენტთა სიმრავლემ გამოიწვია, რომ ყველა სახელმწიფოში დღეს ადამიანის ცხოვრება გამძნელებულია. ასეთ პირობებში სახელმწიფო ცოტა ძლიერი ცოტა სუსტს თუ კი ერთ მშვენიერ დღეს სისუსტეს და უპატრონობას შეამჩნევს, ა ერიდება თავისი საჭიროება ამ სუსტის ფასით დაიკმაყოფილოს, თუნდაც უსამართლობის ჩადენით, რომელსაც ამ შემთხვევაში მხოლოდ "უაღრესი საჭიროების საკითხი" ეწოდება. უპატრონოთა მიმართ არ არსებობს და არავინ ხელმძღვანელობს თავის ურთიერთობაში კეთილშობილი გრძნობებით. ერთად ერთი კრიტერიუმი, რომელიც ყოველგვარ საქციელს გაამართლებსამ შემთხვევაში პირადიდა საკუთარი ინტერესია. ასეთ პირობებში გაძლების და არსებობის ფაქტი ადვილი არ არის. მუდმივი სიმახვილე, ნერვებისა და ნების ყოფის დაჭიმვა და რაც უმთავრესია ისეთი პირობების შექმნა საჭირო, რომ ბედის ცვალებადობას და საფრთხეს ერი დამზადებული აკვრით ხვდებოდეს და ადვილათ იგერიებდეს. ასეთ ზრუნვას არცერთი არის მოკლებული არც დიდი და არც მით უმეტეს პატარა სახელმწიფო.

საბრთხსთან გამკლავები ან გარეთ სასარგებლო მიხწევების გარანტია ორ მოვლენაში მდგომარეობს. პირველი და უმთავრესი, ეს სახელმწიფოს შინაგანი სიძლი-

...ტუსა და ძვირფასი და კარგათ მოწყობილ სამხედრო ორგანიზაცია. სახელმწიფო, რომელიც ამ პირობებს სრულებით არ სტოვებს, არამც თუ საკუთარის დაკარგვაზედ, არამედ გარეთაც იყურება სუსტებსა და სისუსტის ნიშნებს ეძებს და საჭიროებებს გადაჭარბებით იკმაყოფილებს თუნდაც სხვისი ხარჯით. სხვა სურათია – ამ მხრივ თვალ მოხუჭულთათვის. ასეთები თავის ბედით ბუნების კანონთა დასტურის როლს ეწევიან

ძალთა ამ განწყობილების შედეგია, რომ სახელმწიფონი ჩამომწკრივებულან: პირველ, მეორე და შემდეგ ხარისხოვან ან მატერიალურათ და პოლიტიკურათ თავისუფლების უნარ ართმეულათ.

ამასთან ერთათ ქვეყანა მოწყობილია ისე, რომ თუ ეს პირველი პირობა- საკუთარი ძალის იმედი დაკმაყოფილებულია, ლტოლვილებათა გასანაღდებლათ ხშირათ ძალის წამოქმაგება საჭირო აღარ ხდება. ბევრი რამ ასეთ შემთხვევაში უბრალო მოლაპარაკებით, სიტყვიერ და წერილობითი აქტების გაცვლა გამოცვლია ეწყობა და რიგდება. ამ დარგს ცხოვრებისა პატრონობს მაშინ სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკა და მისი დაწესებულება- მოხელეები. რაკი ერთი სახელმწიფოს დაინტერესება სხვა და სხვა სახელმწიფოში სხვა და სხვანაირია ამ ინსტანციის აგებულებაც სხვა და სხვანაირია, უცვლელი და ნორმალური ერთია: საგარეო პოლიტიკის საკითხში ამ რესორტის მინისტრი პასუხისმგებელია სახელმწიფოს საკანონმდებლო ორგანოს წინაშე და საქმეთა გასაძღოლათ მოიხმარს- ცენტრში დამხმარე ორგანოებს და სახელმწიფოებში კი მოქმედებს მობნეულ აგენტებითა და წარმომადგენლებით. მთელი ეს აპარატი ერთმანეთან დიდის თანხმობით ჰარმონიულათ განაგებს და აწესრიგებს სახელმწიფოს ყოველგვარ სახის საჭიროებას, იქნება ეს პოლიტიკური ეკონომიური თუ კულტურული სა.ისა.. თუ მოხდა ისე, რომ ამ აპარატის რომელიმე ინსტანციაში დაირღვა თანხმობა, და არსებობს მის რომელიმე საფეხურზე აზრთა და მოქმედებათა შეუთანხმებლობა, მაშინ ხდება მთელი ამ აპარატის გაჯანსაღება, მინისტრისა თუ მისი მოხელეების შეცვლა. ამ სახის მაგალითები უახლოეს წარსულში ჩვენ თვალ წინ არა ერთი გათამაშებულა. არ ძლება საგარეო პოლიტიკის რაიმე წერტილშიაც კი მერყეობას, ორაზროვნობა და შეუთანხმებლობას რაიმე ადგილი ჰქონდეს, განსაკუთრებით პოლიტიკურ დარგში. ეს საგარეო პოლიტიკის სისუსტე იქნებოდა, რაც თავის მხრივ ნიშნავს სახელმწიფოს სი-

[illegible] და სხვა. ესევეა თუ საგარეო პოლიტიკა, თუმცა შეთანხმებული მაგრამ
ყალბი გზებით მიდის. პოლიტიკურ დარგში შეცდომი და ულოღიკობის ჩადენა ხშირად მე-
ტი ტრაღედიით თავდება, ვიდრე ეს უბრალო მომაკვდავს წარმოუდგენია. თუნდაც ჩეხო-
სლოვაკიის მაგალითი, რომლის ყალბმა საგარეო პოლიტიკამ და არა რეალურ მოკავში-
რეებზედ დაყრდნობამ სხვა სახელმწიფოებს სულ იოლათ და სისხლის დაუღვრელათ გაუ-
ადვილათ თავის ინტერესები ს განაღდება. არ იყო ჩვენდა მიმართაც 1918-1921 წლე-
ბში სხვანაირათ.

ასეა ნორმალურათ და ეს საკითხი ზედმეტი არ არის გაირჩეოდეს ჩვენი პირო-
ბების იმ ხანებისთვის, როდესაც ვალდებულნი შევიქნებით მოპოვებულ თავისუფლების
განმტკიცებასა და შენარჩუნებაზედ. [illegible]რანტული პირობები, ოღონდ სხვა მოთხოვნილე-
ბებს უყენებენ ჩვენ საგარეო პოლიტიკას და არათაც გვაქვს ჩვენი ვინაობის და
ვითარების სწორეთ ამ დარგზედაც შევჩერდეთ.

როგორი უნდა იყოს ქართული საგარეო პოლიტიკა დღეს. და გვაქვს თუ არა ჩვენ,
ქართულ ემიგრაციას დღეს არ არსებულ ჩვენ ქვეყანას საგარეო პოლიტიკის ჩამტარე-
ბელთა როლი გავუწიოთ. ვიდრე კითხვაზედ ვუპასუხებდეთ სრული გარკვევა და შეგნე-
ბაა საჭირო იმ ვითარებისა, რომელშიაც დღევანდელი საქართველოა მოყოლილი. საქარ
თველო სუვერენობას მოკლებულია. უცხოთაგან დაკისრებულ წესწყობილებასარა ქართუ-
ლი ძალა ჰპატრონობს. საქართველოს ეკონომიური ცხოვრება და მისი მოწყობა იზომება
არა ადგილობრივ მცხოვრებთა საჭიროებით, არამედ უძველებელ მულაპავ ვეშაპ, მსოფ-
ლიოს მესამედზედ გადაჭიმულ ქვეყნის საჭიროებით. საქართველო როგორც ბუნებითა
და ნედლი მასალით ამ სახელმწიფოს ყველა ნაწილებზედ უფრო მდიდარი, იძულებულია
თავისი ზედმეტი მათ მიაწოდოთ და მაშ მატერიალურათ ზარმაცი რუსისა და ღატაკ
ვიატკისა და ჩუვაშის მცხოვრებთ ბედი გაინაწილოს. ასეთ ვითარებაში ცხადია
ქართველი დაზარალებული გამოდის და დამცირებულიც. მაგრამ ეს ყველაფერი არ არის.
ზრდილობითა, სულიერ შემოქმედებით და კულტურით ამაყი და მაღალი, იძულებულია
დაექვემდებაროს უკულტურო ლოთ რუსს და მის ჩანასახში მყრალ ეთიკასა და ზნეობას.
შემდეგ თავისუფლებისა და ბუნების მოყვარულ ქართველს დაასწესეს ისეთი სახე
ცხოვრების მოწყობისა, რომელიც უარყოფს ყოველგვარ თავისუფლებას: რწმენისა,
განცდის, თქმისა და წერის, აზროვნების, შრომისა და მოქმედების. ციხეთ გაუ-

[illegible] ქვეყანა და ყველა ეს [illegible],

ვერც იქნება ბედით კმაყოფილი, იტანჯება, ითმენს ჰოლატობს, ჯანუდება და ამისთვის კი [illegible] მოსულიმტრის მიერ. ამ გვარ ვითარებაში [illegible] საგარეო პოლიტიკა მოითხოვს ყველა იმის გაკეთებას, რაც მის ასეთ სავალალო ვითარებას ქვეყნისთვის დასანახათ გახდის, რაც ხელს შეუწყობს დააჩქაროს და მოამწიფოს მის ირგვლივ შემოსალტულ რკალის გამსხვრევას,, რაც დაახლოვებს დამოუკიდებელ არსებობას და მსოფლიოში კუთვნილ ადგილის დაჭერას. აქვს კი ყველა ამის შესაძლებლობა ჩვენ ერს. შეუძლიან [illegible]ობაში მყოფს თავის დასაცავათ ხმა აიმაღლოს, სასარგებლო პირობებს თვალყური ადევნოს, შესაფერი დასკვნანი გამოიტანოს და პრაქტიკული ნაბიჯები სდგას.

ამის უფლება და არც შეძლება არა აქვს. და ეს არის მომენტი, რომ ჩვენ ემიგრანტობას ერთ ვალდებულებას და საქმიანობას მაინც უჩენს, რომლის სწორი გზით ტარების და ჩატარების ანგარიშს, ერთ მშვენიერ დღეს ყველა ჩვენთაგან კიდეც მოითხოვს.

საკუთრივ რაში უნდა გამოიხატოს ქართული საგარეო პოლიტიკა. ამ საკითხზე ზერელათ ზევით უკვე ვუპასუხეთ. უმთავრესი და მიზანთაგან პირველი, რომელიც საწადილთა პირველ ადგილზეა და სხვა ყველაფერს მეორე ადგილზე აყენებს, ეს საქართველოს და კავკასიის რუსეთიდგან ჩამოშორება და დამოუკიდებლობის აღდგენაა. ამ საკითხთანსხვა ყველაფერი დღეს ჩვენთვის მნიშვნელობას მოკლებულია და ემიგრაციის ყურადღება და საქმიანობაც უმთავრესათ აქეთკენ უნდა იყოს მიმართული.

რაში უნდა გამოიხატოს ეს საგარეო საქმიანობა პრაქტიკულათ. ცხადია იმაში, რომ ამ საქმისთვის მოიძებნოს და გამოყენებულ იქმნეს ყველა რეალური ძალები რომელთა განწყობილება საბჭოთა რუსეთის და საერთოთ რუსეთთან ამა თუ იმ მიზეზებით ნეგატიური და მტრულია. განსაკუთრებული გულისყური უნდა მიებყროს იმ სახელმწიფოთ, რომელთ კავკასიის საკითხით დაინტერესება მხოლოთ სენტიმენტის კი არა. რეალურ საჭიროების საკითხს წარმოადგენს. საჭიროებას პოლიტიკური ან ეკონომიურის მხრივ. ეს ორივე დარგი ხშირათ ერთმანეთს განუყოფლათ თანა სდევს; ვისაც აინტერესებს ესა თუ ის სახელმწიფო პოლიტიკურის მხრივ და ხელს შეუწყობს მას ამ მხრივ საჭიროებაში, შეეცდება თავის ქვეყნის სასარგებლოთ ეკონომიური საჭიროებანიც დაიკმაყოფილოს.. მეორეს მხრივ ეკონომიურ ურთიერთობისას დიდი მნიშვ-

... და სხვა. ...

... ძლიერს, ეს კი გამომდინარეობს ამ სახელმწიფოს პოლიტიკური სტაბილიზაციიდან. ერთის სიტყვით ვინც მოისურვებს ჩვენთან ეკონომიური ურთიერთობის დაკავებას, ის ჩვენი პოლიტიკური ვინაობითაც დაინტერესდება.

პოლიტიკურ და ეკონომიურ დაინტერესებიდან გამომდინარე შედეგების ნათესაობის მიუხედავათ არსებობს მათ შორის ერთი და ფრიად მნიშვნელოვანი განსხვავებაც

პოლიტიკურათ დაინტერესებულთათვის ჩვენი უკეთ კავკასიის დამოუკიდებლობის საკითხ, როგორც დაინტერესების მთავარი საკითხი ურთი-ერთობათა შედეგების მხრივ რაიმე საფრთხესა და მოულოდნელობას მოკლებულია. მატერიალურათ დაინტერესებულთათვის კი კავკასიის დამოუკიდებლობას და პოლიტიკურ თავისუფლებას შეიძლება აზრი დაეკარგოს თუკი ამავე საჭიროებებს ამ თავისუფლების გარეშე სხვა რაიმე გზით დაიმკვიდრებენ.

თუ უშუალოთ ჩვენ პირობებზედ გადავალთ, შეგვიძლიან დავასახელოთ კიდეც ის სახელმწიფონი, რომელთათვის საქართველო და კავკასია შეიძლება რომ რომ პოლიტიკურ დაინტერესების საკითხს შეადგენდეს. ესენი იქნებიან ის სახელმწიფონი, რომელნიც, როგორც მეზობელნი რუსეთისა, თვით არიან ან ოდესმე მოელიან რუსეთის მხრივ რაიმე აგრესიას. ასეთთა რიცხვში უნდა მოვაქციოთ ოსმალეთი პოლონეთი და იაპონია.

უბედურება იმაშია, რომ პოლონეთის რუსეთთან დღევანდელ ურთიერთობას თანა სდევს უაგრესიობის პაქტის ერთ ერთი მუხლი, რომელიც ორივე მხარეებს აიძულებს თავ-თავიანთ ტერიტორიაზედ ხელი არ შეუწყონ რომანეთის საწინააღმდეგოთ მიმართულ რაიმე მუშაობას.

დიდი ომის დღიდგან ტერიტორია შეკვეცილი ოსმალეთიკი ვერ ნდობია ევროპის სახელმწიფოთა თავისაღმი კეთილგანწყობილებას. მათგან საკმაოთ მან რუსთ მეგობრათაც გაიხადა და არც ცუდათ გამოსულა დღევანდლამდის მაინც ამ არჩევანში. ეს მიზეზებია, რომ ორივე ეს სახელმწიფო თავის ტერიტორიაზე საქართველოს და კავკასიის საკითხს გაბედულათ ვერ გამოქომაგებულა და ვერც გამოექომაგება. ასეთ პირობებში ისიც დიდია და ამზედ თვალის დახუჭვა არც შეგვშვენის, რომ ერთი მათგანის მხრივ საქართველოს და კავკასიის ემიგრაციამ ჰპოვა თავშესაფარი, არსებობის წყარო და როგორც აქამდის

იაპონია და იქაური ამბები ჯერ ჯერობით ჩვენგან შორია და პოლიტიკურის მხრივ რუსეთისა და ჩვენ საკითხზე გავლენას ჯერ არ მოუწევია, თუმცა ყველა ნიშნების თანახმათ მოაწევს კი ადრე თუ გვიან.

ვისთვის არის ეხლა საქართველო და კავკასია უმთავრესათ ეკონომიური დაინტერესების საკითხი. ალბათ ეს ევროპის იმ დიდ სახელმწიფოთათვის, რომელთ მრეწველობა გადაჭარბებით გაზრდილი ნედლ მასალასა და ბაზრებს მოითხოვს. არიან აქ უსათუოთ გერმანეთი, იტალია უკეთ მთელი ანტისაბჭოთა ფრონტი. საერთაშორისო კონფლიქტის შემთხვევაში ახალი პირობების შექმნით ესენი აუცილებლივ შეეცდებიან კავკასიაში ისეთი პირობების შექმნას, რომ მათი ეკონომიური საზის საჭიროება დაკმაყოფილებულ იქმნეს. რანაირი იქნება ამ შემთხვევაში მათი მოპყრობა ჩვენ პოლიტიკურ ვითარებისამი ეს უფრო ჩვენი დაინტერესების საკითხია მათთვის შეიძლება ფართო მნიშვნელობას მოკლებული.

საქართველოს გერმანეთი ახსოვს მსოფლიო ომის დროიდან და ახსოვს სრულიათ კაი მხრიდანაც და ზედმეტი არ იქნებოდა ჩვენის მხრივ ზრუნვა არ დაიშუროს მათთვის ეკონომიური უფლებების ფასით ჩვენ ერს აქედან გამომდინარე პოლიტიკური სახის სარგებლობები დაგვემკვიდრებინა.

სხვა, კერძოთ ე. წ. დემოკრატიული ფრონტების და მაძღართა სახელმწიფოს ჯგუფი საქართველოს ბედის ცვალებადობაზედ ზედგავლენის მოხდენის მხრივ არც დაინტერესებულნი და არც საქმი მისაღებნი არ არიან. მათი საქართველოს საკითხით დაინტერესება ქართველ ემიგრანთათვის აზილის უფლებისა და ზრუნვაში გამოიხატა.

ამნაირათ სახელმწიფონი, რომელთაც საჭირო შემთხვევაში შეუძლიანთ ან მოისურვებენ ჩვენი ვინაობით დაინტერესდნენ იქნებიან: პოლონეთი, ოსმალეთი, იაპონია გერმანეთი და იტალია. და ამ სახელმწიფოებთანაც დიდათ საჭიროა და ყოველ მხრივ სასარგებლო, რაცშეიძლება უკეთესი ურთიერთობის შენარჩუნება და ჩვენ მთავარ მიზანში, ეროვნულ თავისუფლების საკითხში გამოყენება.

ვინ უნდა იქონიოს მათთან კავშირი ან ეს კავშირი საჭიროა თუ არა იყოს შეთანხმებული. ყოფილ ქართულ მთავრობას, რომ თავის საქმიანობაში პარტიული ელფერი ჩამოეშორებინა და ქართულ საჭიროებათა რეალური შეგნება გამოეჩინა, საქმე გაადვილებული გვქონდა. ოფიციალურათ ერის მანდატით იყვნენ აღჭურვილნი, ყველგან

... ილიას , ის კი ...

ჩვენი ემიგრანტობა სამწუხაროთ მაშინ დაიწყო, როდესაც ევროპას მათი
ნების ხელი განაგებდა. ეს ვითარება ალბათ ახალისებდათ მათაც ქართულ
დაჯგუფებებთან არა გულწრფელი ურთიერთობის დამყარებასა და ქართულ პოლიტიკურ
რეჟიმში პრიმატის შერჩენას.

ამასობაში ბევრი შეიცვალა. ევროპაში მსოფლმხედველობათა გადაჯგუფ
გუფებანი მოხდა. სახელმწიფონი სხვა წესით მოეწყვნენ და სხვა იდეალები დაის
სხვა ხალხი დადგა მათ სათავეში. ერთა ლიგა და სხვა პაციფისტური დაწესებულ
დაინგრნენ და ყველა ეს ყოფილ ქართულ მთავრობისთვის იმ ხანამდის შეუმჩნე
დარჩა, ვიდრე შინაური ძალები სრულიად არ შემოიბრონე , გარეთ კი სიმპატია
მხოლოთ იმათი, ვისთვისაც საქართველოს საკითხი ყოველგვარ მნიშვნელობას მო
ბულია, ოღონდ დანარჩენნი შეატყობინა და დაარწმუნა ისეთი მტკიცებებით, თით
იაპონია-რუსეთის კონფლიქტში საქართველო იაპონიას მხარს ვერ დაუჭერს, ან
ფრანკოს გამარჯვება დემოკრატიის დამარცხებას წარმოადგენდეს ლაამას კი ს
ყოს საქართველოს საკითხი შეეწიროს, ანდა გინდაც ოსმალეთთან ქართული პოლი
კის გაღებამ დიდ დანაშაულს ან საბრძოლს წარმოადგენდეს. ყველა ამის წყალობ
საქართველო საგარეო საკითხში უპატრონოთ დარჩა, რის მოლოდინიც უფლება ჰქონ
ჩვენ ერს ჰქონი...

მთავარი ესაა, რომ თუ ოფიციალური ორგანო ვერ იჩენს უნარს საქმის წ
ესიერათ გაძღოლისა, საქმე უნდა იკისროს საზოგადოებამ. ჩვენ საგარეო საკი
ში მაშ ქართულმა ემიგრაციამ. უბედურება იმაშია, რომ ცალკე ჯგუფებათ დაყოფ
ილმა ვერც ამათ მოახერხეს თვით საქართველოს საერთო მასშტაბამდის აემაღლე
და ერთმანეთთან უმნიშვნელო საკითხებზე ბრძოლის მაგიერ საერთო საქმეები
ეროვნული მასშტაბიდან ეპატრონათ. შეიძლება ეროვნულ სიმაღლეზე მდგომი დაჯგ
უფებები კიდეც იყო და სურვილიც ჰქონდათ ეროვნული მოღვაწეობის მიღწევისა,
ოღონდ პრაქტიკული მიღწევების მხრივ შედეგები არ დაგვინახავს. დარჩა ფაქ-
ტათ, რომ ჯგუფებათ დაქუცმაცებული ემიგრაცია ვერავითარ ეროვნული საკითხი
გარშემო შეთანხმებამდის ვერ მივიდა და ყველა საკითხის და საგარეო საკ
ხებისაც თავისით გაძღოლას ლამობდა.

რა ექნათ სხვა სახელმწიფოებსაც, რომლებსაც ხელაკიდნენ, რომ მათ ამ
მატარებლებთან გაუმართავთ თავიანთ სახელმწიფოს რეალურ შედეგებს ვერ დაუმტკ-

რა ჯგუფებში. ჯგუფებიც აჰყვნენ და მონახეს რა, არ აქვთ რა იმედი რომ მონახავენ ერთ ერთ უცხო სახელმწიფოში მაინც დასაყრდნობ და ზურგის ზურგის მომმაგრებელ ძალას, მომავალს იმედით უყურებენ და სხვა ქართულ დაჯგუფებებთან შეთანხმებაში შეს-ვლას საჭიროთ აღარ სთვლიან. ამან ჩვენი შუღლის წერტილები კი არ წაშალა, უფრო გააღრმავა. მეტიც, ჩვენ ემიგრანტულ სფეროთა შეხლაში და ბრძოლაში უცხო ძალებიც ჩაითრია. ქართველმა იმდენი ჯგუფი და პარტია შექმნა, რამდენიც ევროპაში სახელ-მწიფო კი არა არამედ პარტია და დაჯგუფებაა. ასეთ პირობებში ჩვენი შეუთანხმებელი და გაბნეული საგარეო პოლიტიკა კი ჩვენ სასარგებლოთ ვერ იმუშავებს.

ყველა ეს ვერ ითქმის, რომ ქართველი ემიგრაციის სახელმწიფოებრივ ალ-ღოსა და სიმწიფეს მოასწავებდეს. ათას ჭირ ნახულ საქართველოს უფლება კი აქვს მის შვილთ ორივე ეს თვისება წამოგვიყენოს.

საგარეო პოლიტიკა საქართველოსთვის, ისე როგორც ყოველი სხვისათვის არ შეიძლება რამოდენიმე სახოვანი და შეუთანხმებელი იყოს. არ არის ის შემთხვევი-თი ან გრძნობიერ გამომდინარე მოვლენა, დაყრდნობილია მდგომარეობისა და გამოსა-ვალთა ლოგიკურ აწონ დაწონასა და შედასებაზედ. ჩვენი ვალი კია ჩვენ აზროვნება-სა და საქციელში ეს პროცესი ისე ჩავატაროთ, როგორც შეშვენის ეს მსოფლიოს წინაშე მედგრათ მებრძოლ და ღირსეულისახელის მატარებე საქართველოს და არ გახრწნილებაში გადავარდნილ მისსვე ემიგრაციას.

როგორ ეშველოს ქართულ საგარეო პოლიტიკის გაჯანსაღებას, ან შესაძლებელია თუ არა ამჟამად მაინც ქართულ ძალთა მთლიანი გაერთიანება. დახატული სურათიდან მკითხველი თვითონვე ჰხედავს, თუ განზრახ თვალი არ მოიხუჭა, რომ ამის მიღწევა შექმნილ პირობებში არც ისე ადვილია. განგებამ იცის ვისი წყალობით, ამის შესაძლებ-ლობა ისეთი ენერგიითა და და ფანატიზმით ქარწყლდებოდა წლების სიგრძეზე, რომ გვეძნელება კიდეც დასმულ კითხვას დადებითათ ვუპასუხოთ. ოღონდ თუ არ არსებობს ლი შესაძლებლობა – არსებობს ნახევარი მაინც. ქვეყნიერება, მიუხედავათ წინააღმ-გის რწმუნებისა, მაინც ორ ბანაკათ არის გაყოფილი. ამათგან საქართველოსათვის რეალური შედეგი მხოლოთ ერთი მხარესაგან არის მოსალოდნელი მათ შორის. თუ არ არ-ბობს დღესვე, არაფერი სდგას წინ, რომ საქართველოსა და რუსეთის საკითხში მოხდეს მათ შორის აზრთა შეთანხმება. ქართველობაც ორ ბანაკშია ბოლოს და ბოლოს მოქცეული. ერთ ერთ მათგანს დოგმატიურმა პირობებმა გზა დაუხშო საქართველოს საჭიროების

რეალური გაგებისა ~~დიმ~~ მეორე ბანაკმა მაინც მოისურვოს ერთმანეთთან შეთან-
ხმება საგარეო საკითხში მაინც. თუ ოცილან ქართული საკითხის გარეთ ტარება
ზედ დავიდა ესეც დიდია და უდაოთა სჯობს დღევანდელ არარაობას.

უნაყოფოა აგრეთვე ცდაც, მდგომარეობათა განვითარებამ რამისარის დაგვა-
წროს და საგარეო საკითხში ჩვენი ნამუშავრით საქართველოს სამსჯავროს წინაშე
ჩირქიანნი წარგვადგინოს. ლაპარაკის, წერის და ერთმან[illegible]

[illegible]

ეროვნული ბიბლიოთეკა

I938 წლის II ნოემბერი .

I938 წლის II ნოემბერს შესრულდა ოცი წელი, რაც პოლონეთმა თავისუფლება მოიპოვა. პოლონეთის სხვა და სხვა ნაწილებში ამაზედ წინ დაიწყო სტიქიური ამბოხება და პოლონეთის ტერიტორიაზედ მყოფ უცხო სახელმწიფოთა შეიარაღებულ ძალების განიარაღება./ იხილეთ მხდარი "№I9" განახლებულ პოლონეთის უდიდესი ბრძოლები"/. თვით ვარშავაში შეიარაღებულ აჯანყებამ იფეთქა IO ნოემბერს. II ნოემბერს დაბრუნდა ვარშავაში მაგდებურგიდან განთავისუფლებული მარშალი იოსებ პილსუდსკი, რომელმაც ერის მოძრაობა ორგანიულათ შეკრულ სისტემატიურათ წარმოებულ სამხედრო მოქმედების ლიანდაგზედ დააყენა. აი ეს ორი დღე იქნა განახლებული პოლონეთის მიერ განთავისუფლების ეროვნულ საზეიმო უქმის დღეთ.

ჩვენი ერისთვის, რომელიც თავის დამოუკიდებლობის მოპოებისთვის, განწესებულია სამკვდრო სასიცოცხლო ბრძოლაზედ, რომელიც ამავე დროში ერთხელ მოპოებულ განთავისუფლების შემდეგ, ახლათ ჩავარდა სხვა ერის ბატონობის ქვეშ, ამ დღეს და აქედან გამომდინარე ისტორიულ მოვლენებს სულ სხვა მნიშვნელობა აქვთ და მათ ჩვენ სულ სხვა თვალით უნდა შევხედოთ.

მთელი ეს ხანა ჩვენთვის ერთ საკათედრო გაკვეთილს წარმოადგენს, რომელშიც გულმოდგინეთ უნდა ვეძიოთ და ვპოვოთ ის, რაც ჩვენ დაგვაკლდა ჩვენ თავისუფლების განმტკიცების ხანაში და რაც უნდა გავიაროთ და განვიცადოთ მომავალში. აი ამისთვისაა, რომ ეს ხანა და მის შესწავლა ქართველის და ყველა კავკასიელის გულში იწვევს სულ სხვა გრძნობებს, ვიდრე ჩვეულებრივი შესწავლა რომელიმე უცერის ისტორიისა. ამსაკითხს ჩვენ არა ერთხელ დავუბრუნდებით. დღეს გვსურს შევეხოთ განახლებულ პოლონეთის ისტორიის ორ ნაწილს, რომელიც [illegible] მკვეთრათ იხატება ამ ხნის მთელ სივრცეზედ. პირველი ნაწილი ეს ბრძოლაა დამოუკიდებლობის მოპოებისათვის, მეორე ნაწილი მუშაობაა ამ დამოუკიდებლობის არსებობის გასამტკიცებლათ.

თავისუფლების მოპოების უშუალო წინამორბედ დღეებში პოლონეთი იმყოფებოდა ერთ ერთ უდიდეს და უძლიერეს ძალის ბატონობის ქვეშ. მეორეს მხრივ მის აღმოსავლეთით ირაზმებოდა გაწითლებული რუსეთი, რომელიც უკვე ამთავრებდა საშინაო ომს და შეიარაღებულ ძალების ორგანიზაციაში და სახელმწიფო აპარატის ჩამოყალიბებაში, მიუხედავათ ყოველგვარი არეულობის, მაინც პოლონეთზედ თითქმის მთ-

ელი ძლის მუშაობით იყო დაწინაურებული. ამ პირობებში ხელსაყრელი დრო, ამ გაბატონებულ ძალების შერხევისა, რომელიც პოლონეთს შეეძლო გამოეყენებინა თავისუფლების მოსაპოებლათ ძლიერ მოკლე და ძლიერ შეზღუდული იყო. მეორეს მხრივ, როგორც დღეს ნათლათ ვხედავთ ისტორიის პერსპექტივიდან, მიუხედავათ ძლიერ დიდ სიმპატიისა და თანაგრძნობისა დასავლეთ კოალიციის მძლავრ ერების მმართველ წრეებისა, ამ სასტიკი ბრძოლის გადამწყვეტ წუთებში, პოლონეთი მხოლოთ და მხოლოთ მარტოკა და თავის საკუთარ ეროვნულ ძალების ინაბარა იყო და ამ ბრძოლას იგი განმარტოებული აწარმოებდა.

მხოლოდ ამ ბრძოლის ბედის საკუთარ ძალებით გარდატეხის შემდეგ, იღებს პოლონეთი ნივთიერ დახმარებას ამ მძლავრ და გამარჯვებულ ერებიდგან. ამ დახმარებას იღებს პოლონეთი იმდენათ და იმ შეფარდებით, რამდენადაც იგი ახერხებს თავის საკუთარი ძალებით ერის სიძლიერის შექმნას, და რამდენადაც ეს ეროვნული ძალა გამარჯვებულ სახელმწიფოთა თვალში რეალურ გამოყენების და დაინტერესების ღირსებას პოულობს. ეს არ იყო შემთხვევა, ეს მუდამ ასე იქნება და ეს კარგათ უნდა დაიხსომოს ყველა ერმა, რომელიც მოელის ამგვარი ბრძოლის წარმოება. არა ერს არა აქვს უფლება თავისი ბედი ... ბრმათ და განუკითხავათ დააყრდნოს სხვა უცხო ერის ძალაზედ. ყველა დახმარებას და თანაბრძოლას ადგილი ექნება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ერი მოახერხებს საკუთარ ღირსებით საკუთარ ძალების შექმნას. თუ ერმა ეს ვერ შეიგნო, და ვერ მოახერხა, ყველასათვის უფრო სავაჭრო და გასაწევ საგანს წარმოადგენს, ვიდრე დახმარების ღირს მიზანს. ეს ჩვენც ძლიერ კარგათ ... გვაქვს გამოცდილი საკუთარ ზურგზედ. დაწყობილი პეტრე დიდის და ვახტანგ მეექვსის კავშირიდან და რუსეთ საქართველოს ყველა დაახლოვებიდან- გათავებული 1801წ. ტრაგედიით. / ტოტლებენის მოქმედება და რუსეთის საქციელი აღა მაჰმად- ხანთან ომის დროს აგებული იყო იმაზედ, რომ საქართველო ადვილათ დაეპყრო მის შეიარაღებულ ძალების ოსმალეთის და სპარსეთის მიერ მოსპობის შემდეგ, ან ამ სახელმწიფოებთან დიპლომატიურ ვაჭრობის საგნათ გამოეყენებინა./ ესევე იყო 1918 წელს ჩვენშიც. საერთაშორისო ომის უმწვერვალეს წუთებში, როდესაც ჩვენ მეზობლების მოწინააღმდეგე კოალიცია მახლობელ აღმოსავლეთის ყველა ფრონტებზედ უკანასკნელ გარდამწყვეტ კვეთებას აწარმოებდა, ამ მეზობლებისათვის საქართველოს განთავისუფლება და აქედან რუსეთის ძალების განდევნა პირდაპირ სასწაულებრივი ხსნა

...ლდა მიუხედავათ ეს ჩვენი მეზობლები, ჩვენი სამხედრო სისუსტის გამო, უფრო ჩვენ დაბყრობას შეეცადნენ ვიდრე ჩვენი გამაგრებით თავის გადარჩენის მ... ხებას. ამ განმანთავისუფლებელ ომის დროს, როდესაც პოლონეთის სიძლიერე იმოდენა გაიზარდა, რომ მის მოკავშირე ერების კეთილ სურვილების საზღვარს აღემატა, ეს მოკავშირენი არ მოერიდნენ მისდამი სხვა და სხვა დაბრკოლებების შექმნას და ბევრ სა შუალების ხმარებას მის საზღვრების შესაზღუდავათ. . არც ეს იყო ახალი მოვლენა. მეცხრამეტე საუკუნის დასაწყისში, საბერძნეთის განთავისუფლების დროს, მისდამხმარე სახელმწიფოებმა ჯერ იომეს საბერძნეთის ემბლემატიური განთავისუფლებისათვის, შემდეგ ყველა საშუალება იხმარეს და შეიარაღებულ მუქარებსაც არ ერიდებოდნენ, რომ ამ ემბლემატიურათ განთავისუფლებულ ერს ვერ მოეპოვნა ნამდვილ სახელმწიფოებრივ განვითარების ნიადაგი. როგორც ვხედავთ ამ მოვლენაშიც ახალი არაფერი არ არის. ახალი და სავალალო არის ის, რომ ზოგ პოლიტიკოსთათვის მუდამ შეიძლება ესეთ ძველ გაცვეთილ საქციელი, კაცობრიობის და ერის ახლ მოულოდნელ გამაბედნიერებელ იდეოლოგიის თილისმის სახით თავზე შემოხვევა.

რით შესძლო პოლონეთმა ამრეალური ძალის შექმნა. ეს რეალური ძალა შეჰქმნა ერისთვის ბრძოლის ჟინით გატაცებულმა მძლავრმა სულმა, რომლითაც მთელი ერი უმ-ალოთ იყო გატაცებული და ანთებული საერთაშორისო ომის წინ და მის დროს. აი ეს ბრძოლის ჟინი აერთიანებდა მთელ ერს, მიუხედავათ იმისა, რომ იგი მთელ საუკუნის განმავლობაში სამ უძლიერეს სახელმწიფოთა საზღვრებით იყო გადამიჯნული. ეს ბრძოლის ჟინი ამ საზღვრებზედ ძლიერი გამოდგა. ეს ბრძოლის ჟინი და მის საჭიროების შეგნება ისეთი სტიქიური ძალით სჩქეფდა მთელი ერის არსებობაში, რომ ყველგან იქ სადაც კი სულ რამოდენიმე პოლონელი მოიპოვებოდა, დედამიწის რომელ კუთხეშიც კი არ ყოფილიყოს, იმ წამსვე ინსტინქტიურათ უდგებოდნენ ამ ბრძოლის აპარატის შექმნას.- ე. ი. სამხედრო ძალის ორგანიზაციას.. რომ ეს ადვილი გა-აგები გახდეთ განგებ გვერდს ავუხვევ თვით პოლონეთში შექმნილ ძალების ორგანიზაციას და დავასახელებ მხოლოდ სახელმწიფოს გარეშე შექმნილ სამხედრო ერთეულებ სახელდობრ: რუსეთის სამოქალაქო ომით გამოწვეულ ანარქიის დროს აღმოსავლეთ რუსეთში, ავსტრიის და გერმანელთა ჯარის პოლონელი ტყვეები და რუსეთში გაბნეული პოლონელები ადგენენ ქ. ჯარი დივიზიას. სურთ ბრძოლით გადალახონ მთელი ციმბირ და შემდეგ ზღვით აზიის გარშემო დაბრუნდნენ სამშობლოში. ნაწილი ამ დივიზიისა მძიმე ბრძოლებში, ციმბირის ზამთარში იძულებულია იარაღი დაჰყაროს – ნაწილი მიუხედავათ მთელი სიძნელისა აღწევს თავის მიზანს და როგორც სამხედრო ერ

ბიბლიოთეკა

ჩვენი ემიგრანტ...

... სამხედრო ნაწილი. ორგანიზაციის შესარჩუნათ ატარებენ ... ბრძოლას , შემდეგ გადადიან ოდესაში , თანამშრომლობენ კოალიციასთან, ...ბრძოლით იკაფავენ გზას სამ[შ]ობლოსაკენ და ბრუნდებიან იქ როგორც სრული დივიზია ის პოლონელები, რომლებიც ვერ ახერხებენ აღმოსავლეთისკენ გაჭრას ჩრდილოეთისკენ მიილტვიან და აქ არხანგელსკის რაიონში მურმანის ნახევარ კუნძულზედ ადგენენ სამხედრო ერთეულს, რომელიც ჩრდილოეთ ოკეანით ევროპის გარშემო ბრუნდება სამშობლოში .საფრანგეთში, ინგლისში და იტალეთში მყოფი პოლონელნი, როგორც თავისუფალი მოქალაქენი ისე ავსტრიის და გერმანეთის ჯარის ტყვეებიადგენენსამხედრო ერთეულებს, იბრძვიან დასავლეთის ფრონტზე და შემდეგ ბრუნდებიანსამშობლოში / ამ ერთეულებს კოალიციამ ერთგვარი ყადაღა დაადო. პოლონეთს დაავალეს, რომ სანამ გერმანელები ზავს ხელს არ მოაწერენ ეს პოლონური დივიზიები გერმანეთის საზღვარზედ უნდა მდგარიყვნენ და პოლონეთს არ შეეძლო მათი მოხმარება სხვა ფრონტზე. აი საღ და როგორ ჩქება პოლონეთის შეიარაღებულ , ჯარის დიდი ნაწილი, როგორც რეალური განსახიერებაერის ბრძოლის ჟინით გატაცებული სულისა. ეს ნაწილები ზეკაცური გაჭირვებისდა ტანჯვის შემდეგდ ... პოლკების და დივიზიების სახით მიეშურებოდნენსამშობლოსაკენ,მისთვის გადამწყვეტბრძოლის ქარცეცხლში მონაწილეობის მისაღებათ .აი ეს ბრძოლის სურვილი აერთიანებდა მთელ ერს და მისი წყალობით, მიუხდავათ,თითოობლივ და განცალკევებულ მოქმედებისა, მთელი ეს მოქმედება ერთი ეროვნული ხზით ხაზით მიმდინარეობდა და მიუხედავათიმისა, რომ შეუძლებელი იყო მთელ დედა მიწის ზურგზედერთი ხელმძღვანელობის გამოლისა, მაინც მთელი მოქმედება ამ ერისა ერთდებოდა ერთ ნაკადში, მიილტვოდა ერთ მიზნისკენ და წარმოადგენდა ერთ საქმეს. აქ ერთხელ კიდევ იქმნა დამტკიცებულიძველი,ისტორიის მ იერარა ერთხელ ცხად ქმნილი უტყუარი დებულება, რომ არც ერთი ჯარის კაცის აღზრდა ერისთვის ფუჭად არ იკარგება და იგი მის გაუბათილებელ სულიერ და ნივთიერგანძს წარმოადგენს.ამ ბრძოლის უდიდეს ჟინით გატაცებამ და მის მიერ შექმნილ შეიარაღებულ ძალამ მოიტანეს თავის ნაყოფი: სძლიეს მათ ყველა დაბრკოლებანი და ერს სრული თავი სუფლება უძღვნეს, თავისუფლება მტკიცე და უფრო ფართო ჩარჩოებში, ვილრეამას, თვით ძლავრ მოყვარეთა მიერ ნაკარნახევი შეზღუდული საზღვრები ჰგულისხმობდნენ.

და როდესაც თავისუფლების მოპოებისთვის წარმოებული ბრძოლა სრულის გამარჯვებით იქნა დამთავრებული, დადგა ხანა ამ თავისუფლების განმტკიცებისა,

[illegible] ყოველდღიურ სისტემატიურ ხანგრძლივ მუშაობას და [illegible]
ყველა იმისა, რაც დამოუკიდებელ სახელმწიფოს აუცილებე საჭიროებას წარმოად-
გენდა და, რაზედაც მთელ საუკუნის განმომავლობაში არავის არ შეეძლო ზრუნვა.
ახალ განთავისუფლებულ [illegible] ერისთვის ბრძოლის ეს მეორე ნაწილი უფრო ძნელ
საქმეს წარმოადგენს ვიდრე თვით იარაღით ხელში ბრძოლა. განგებამ ეს ამოცანა
პოლონეთს განსაკუთრებულ მძიმე სახით დაუყენა. იგისამ სხვა და სხვა სახელმწი-
ფოთა შორის იყო გაყოფილი. მთელ საუკუნის განმომავლობაში ეს სამი ნაწილი
სულ სხვა და სხვა ერთი მეორის საწინააღმდეგო ეკონომიური ხაზით და მიდრეკილე-
ბით ვითარდებოდნენ, რომელნიც ერის ნამდვილ მოთხოვნილებებს ძირიან ფესვიანათ
ეწინააღმდეგებოდნენ და ისიც ცხოვრებისყველა დარგში. გზათა ქსელი, მრეწველობა
მისი სავაჭრო გასაქანი– ყველაფერი ეს სულ სხვა და სხვა ერთი მეორისადმი
მტრულათ განწყობილ სახელმწიფოთა საკუთარ ეკონომიური და მილიტარულ მიზნე-
ბის დაქვემდებარებით იყვნენ გაშენებულნი. ეს [illegible] სამი ნაწილი
სრულებით არ იყო მომზადებული ერთ სახელმწიფოებრივ აგებულები შექმნისადმი.
დასასრულ ამ სიძნელეთა სრულ დასამთავრებლათ ზედ დაემატათ საერთაშორისო ომის
შედეგები, რომლის აღმოსავლეთის მოქმედებათა სარბიელათ სწორეთ პოლონეთი იქცა,
და რომლის გრიგალმაც ოთხ წლიან მძვინვარების სახით მთელი პოლონეთი გადაიარა.

რომ ევროპის შუაგულში ოცდა ათ მილიონიან სახელმწიფოს ეარსებნა და თავის
რიცხოვნების შესაფერისი მნიშვნელობის ადგილი დეეჭირა, მისთვის აუ-
ცილებლივ საჭირო იყო, რომ ამ მდგომარეობიდან აღედგინა ერის ნივთიერი არსე-
ბობა, რომ სამ გაპარტახებულ ნაწილიდან შეექმნაერთი, ეკონომიურათ მთლიანი არ-
სება და დეეღწია თავი ეკონომიურათ [illegible]ავრ მეზობელთა გავლენიდან. საჭირო იყო
შეექმნაყველა დარგი საკუთარი მრეწველობისა, რომ სახელმწიფოს, რაც კი შეიძლება
მოკლე ხანში მოეპოებინა უნარი თავის არსებობისთვის, სხვის დაუმარებლივდამოუ-
კიდებელ ბრძოლის წარმოებისა. მოკლეთ რომ ვსთქვათ, საჭირო იყო ბრძოლით მოპოე-
ბულარსებობის ჩქარი ეკონომიური განმტკიცება. ეს საქმე მოითხოვდა მძიმე და ხან-
გრძლივ მუშაობას. ბევრ დარგში საჭირო იყო ამ მუშაობის საძირკვლიდან ახალათ
დაწყება, ან მისი სრული შემოტრიალება. ამ საქმისთვის საჭირო საშუალებანი,
ყოველ გვარ გაჭირვებათა [illegible] და სიძნელეთა მიუხედავათ ერს უეჭველათ უნდა
მოეპოვებინა და შეექმნა. ამ საქმისთვის აუცილებელი ეკონომიური გაჭირვების ხანა
ერს უნდა გადეტანა მოთმინებით. აი ეს იყო მეორე მძიმე ამოცანა, რომელიც

ერს უნდა ჩაებარებინა ისტორიის წინაშე, რომელიც, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მოითხოვდა მძიმე და ყოველდღიურ ერთფეროვან ხანგრძლივ მუშაობას, რომლის საჭირო დროში სასურველ დონემდე მიყვანა ძლიერ ბევრს ეეჭვებოდა.. პოლონეთმა განგებას ეს ამოცანაც სასახელოთ ჩააბარა და ყველა დარგში ყოველგვარ მოლოდინს და გათვლას გადააჭარბა. ბევრის თვალში ამ საქმემ სასწაულის სახე მიიღო. არა, ეს არავითარი სასწაული არ არის. ის რაც ერმა მწარე ბრძოლაში ხმლით მოიპოვა, ბუნების წესით, მის მოვლა პატრონობაც საუცხოვოთ მოაწყო. ერის მებრძოლ თაობამ, ეკონომიური განვითარებითსახელმწიფოს პოლიტიკური განმტკიცები საქმე ისეთივე თავგამოდებით და ისეთივე შედეგისკენ წაიყვანა, როგორც ბრძოლა იარაღით ხელში.

დღეს პოლონეთი ერთსახოვან მძლავრ ერთეულს წარმოადგენს, რომლის ნივთიერი და სულიერი ღირებულებანი ერთ მძლავრ კრებულში არისშეკრული, რომლის ღირსებაც, დღიდან მის ჩაგებისა გასაოცარ სისწრაფით იზრდება და მტკიცდება. ჩვენ, როგორც იმ ერის შვილნი, რომელიც განგებამ პოლონეთის დაგვარათ, კაცობრიობის ორ აზვირთებულ კიდეთა საზღვარზედ მოათავსა და მოვალეობათ ამ ორ აზვირთებულ სტიქიათა პირველ შეხების საკუთარ მკერდზედ მიღება დააკისრა, აღტაცებით ვიგებთ ამ ერის განთავისუფლების და მის მიერ ჩვენს წინაშე [illegible] სასახელო შედეგით გამოსვლას. მის წარსულში და აწმყოში ვხედავთ ჩვენ მომავალის გზას და წრფელის გულით ვუსურვებთ, რომ მთელი მისი განდიდების და აღშენების მომავალი ისეთივე ჩქარი და ურყევ ნაკადით სჩქეფდეს, როგორც დღემდის მისი განახლების ხანა.

ვ. ნა-ლი.

საქართველოს აღმოსავლეთ საზღვრების უზრუნველყოფის საკითხი ოპერატიული განხილვა დამყარებული 1920-1921 წწ. ომების მაგალითებზედ.

შესავალი.

დაახლოვებით სამი წლის განმამავლობაში დამოუკიდებელ საქართველომ აწარმოვა ხუთი ომი და ჩააქრო ამდენჯერვე შესამჩნევათ ძლიერი ამბოხებები / ყოველთვის უცხო ძალების მიერ მოწყობილი./

გათამაშებულ ომების მთავარ და გადამწყვეტ მოქმედებებს ადგილი ჰქონდათ საქართველოს აღმოსავლეთ და სამხრეთ საზღვრებზედ- იქ, სადაც მრავალ საუკუნეთა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

განმომავლობაში აწარმოვა საქართველომ, დადებითი თუ უარყოფითი შედეგით მის ბედისთვის გადამწყვეტი ომები.

ამ მოვლენას, რომელსაც, ეჭვს გარეშე, ისტორიული მუდმივობა დაეტყო, არ შეიძლება ანგარიში არ გაეწიოს. ჩვენს განხილვაში შევეხებით მხოლოთ აღმოსავლეთ საზღვრებს, რაც შეეხება საქართველოს სამხრეთ საზღვრების საკითხს/რომლის აქტუალობას ამტკიცებს ემიგრანტულ პრესის არაჩვეულებრივი დაინტერესება/-ბევრ სერიოზულ მოსაზრებათა გამო მისი აღძვრა არამც თუ სასურველათ, არამედ დღეს სახიფათოდაც მიგვაჩნია.

განხილვას, რომელსაც ვამყარებ I920–I92Iწწ. ომების მაგალითებზე, მიზნათ აქვს დასმული განსაზღვროს საქართველოს ის საომარი შესაძლებლობანი აღმოსავლეთის მიმართულებით, რომელნიც გამომდინარეობენ დღეს არსებული საზღვრების და მასთანდაკავშირებული საომარი ასპარეზის პირობებიდან. I020– 2I წწ. ომების სურათი საკმაოთ ჩამოყალიბებულია, გვაკლია მხოლოთ წვრილმანები– ზოგიერთი ტაქტიკური ფრაგმენტები, სულ უდიდესი ათასეულის საფეხურზე. ასეთი ნაკლულოვანება დასმულ საკითხის სათანადო გაშუქებაზე უარყოფით ზეგავლენას ვერ იქონიებს, რადგანაც ჩვენთვის სრულებით საკმარისია, რომ ვიცოდეთ მხოლოთ მოპირდაპირეთა კონცეფციები, ჯარების მთავარ დაჯგუფებათა მიერ ნაწარმოები ოპერაციები და მათი შედეგები– ეს კი ცნობილია ყოველგვარ გაუგებრობის გარეშე.

თავიდანვე აღვნიშნავ, რომ ჩვენს ნამუშავარს, რომელიც უფრო მომავლის ვიდრე წარსულის საკითხებს შეეხება, ამდენი აქვს საერთო ისტორიასთან, რამდენათ ისტორიული ფაქტები ხელს უწყობენ დასმულ საკითხის გაშუქებას. ხაზს ვუსვამ აგრეთვე იმ გარემოებას, რომ I920– 21წ. ომებზე შეუდარებლივ მეტი ცნობები მოგვეპოვება, ვიდრე ისტორიულ ბურუსში გახვეულ წარსულ საუკუნეთა ომებზე.

არის კიდევ ერთი საკითხი, რომელიც მოითხოვს აგრეთვე გაშუქებას: შეგვიძლიან თუ არა ჩვენი განხილვა I920–2Iწწ. ომების მაგალითებზე დავამყაროთ. ექვემდებარებიან თუ არა ამ ხანებში გადაშლილი მოვლენები ~~მოვლენები~~ სამხედრო მეცნიერების მიერ ჩამოყალიბებულ რაიმე კანონებს, ან იქნებ სდგანან მათ გარეშე, როგორც ომები რევოლუციონურ ხანების სპეციფიურ პირობებში ჩატარებული. დასმულ კითხვებზე დადებითათ ვუპასუხებთ.

როგორც საქართველომ /შეიძლება ინსინქტიურათ/ ისე რუსეთმაც / სრულიათ გარ-

კვეულათ/. იმდენათ აღნიშნეს თავ... ...ანეთ ეროვნული და სახელმწიფოებრივი მის-წრაფებანი, რომ უფლება გვაქვს გამართლებულ ომებს "საქართველო- რუსეთი ომები" ვუწოდოთ და არა მაგალითად" სამოქალაქო ომი მარქსისტთა შორის". რასაკვირველია იმავე ბუნების და შინაარსის იყო ის ბრძოლაც, რომელსაც პერმანენტულ ომის სახით აწარმოებდა საქართველო თეთრი რუსეთის, დენიკინელების წინააღმდეგ.

რაც შეეხება მოპირდაპირეთა საქართველოსა და რუსეთში გამეფებულ მსოფლ-მხედველობას და მათ განსხვავებას ან უფრო უკეთ ნათესაობას- რასაკვირველია, ამ გარემოებამაც ითამაშა უდიდესი როლი: გახდა მიზეზათ ჩვენი ერის მორალური და ფიზიკური განეიტრალებისა, მაგრამ ეს საკითხი უკვე უკვე აჭარბებს ჩვენ მიერ განსაზღვრულ ოპერატიულ ჩარჩოებს და ამიტომაც მას მხოლოთ ზოგჯერ გაკვ-რით შევეხებით.

ბოლოს და ბოლოს არ შეგვიძლიან უკრიტიკოთ გავიზიაროთ ის აზრი, რომ რევოლუციონური ომები არ ექვემდებარებიან რაიმე გარკვეულ კანონებს და მათი ბედ იღბალი დამოკიდებული ყოფილიყოს თითქმის რომ შემთხვევით მოვლენებზედ, ეს აბსურდია, რადგანაც ამის კანონები შეეხებიანბრძოლის / ომის/ წარმოების საკითხს და არა მიზეზებს, რომლითაც ბრძოლა გამოწვეულია.

ბოლოს მკითხველის ყურადღებას მივაქცევთ კიდევ ერთ გარემოებაზედ. განხილ-ვის დასაწყისში, I921 წ. ომის შესავალ მოქმედებათა გასაგებათ, მომყავს მდგო-მარეობის საერთო მიმოხილვა. ამ მხრივ მთლათ ვემყარები მდგომარეობის იმ შე-ფასებაზედ, რომელიც განსაზღვრული იყო უშუალოთ ომის წინამორბედ ხანებში ქართულ სარდლობის მიერ/მომავალი მთავარ სარდალი- შტაბის უფროსი/. I7 წლის პერსპექტივით შემცქერი მკითხველი შეატყობს ყოველგვარ კამათის გარეშე, რომ მდგომარეობის ასეთი შეფასება ჩვენი სარდლობის მიერ, [illegible] შემდეგში გადაშლილ მოვლენებს.

აღძრულ საკითხს შემდეგის თანდათანობით განვიხილავთ:

-I92Iწ. შესავალი ბრძოლები.

I92Iწ. ტფილისის ბრძოლები.

აღმოსავლეთ ასპარეზის საერთო ანალიზი.

საერთო დასკვნები აღმოსავლეთის საზღვრების შესახებ.

I92Iწ. ომი შეიძლება სამ შემდეგ ფაზათ გავყოთ:

ფაზა პირველი: ბრძოლები საქართველოს აღმოსავლეთ და სამხრეთ აღმოსავ-

ლეთ საზღვრებზე.

ფაზა მეორე: ქართულ ჯარების დაგვიანებული რეფლექსი ანუ ტფილისის ბრძოლები.

ფაზა მესამე: ქართულ ჯარების და მასთან ერთად საქართველოს სასიკვდილო კონვულსია.

ჩვენ განვიხილავთ მხოლოდ ომის პირველ ორ ფაზას – ომის მესამე ფაზას დასმულ თემის განსახილველად ვერ გამოვიყენებთ., რადგანაც ომის ამ ფაზას აღმოსავლეთ ასპარეზის საკითხთან არავითარი საერთო არა აქვს. რაც შეეხება I920 წ ომს –მას შევეხები მხოლოდ ზოგადათ გზა და გზა, თუნდაც, როგორც მკითხველი შენიშნავს, საქართველოს დამოუკიდებლობის წაგების საფუძვლები სწორედ რომ I92/წ-ს ჩაისახა. ბოლოს არ შემიძლიან არ მივაქციო აგრეთვე მკითხველის ყურადღება იმგარემოებას, რომ მთელი ჩემი შრომა ეყრდნობა თითქმის თავიდან ბოლომდის სივრცის, დროის, და ძალთა ანგარიშზე და მათ ანალიზზე. ეს გარემოება მოითხოვს მკითხველისაგან განსაკუთრებით უფრო მეტი დაკვირვების გამოჩენას, ვიდრე გაზეთის კითხვისას– წინააღმდეგ შემთხვევაში შინაარსი გაუგებარი გახდება.

აღსანიშნავია აგრეთვეის გარემოებაც, რომ ვეყრდნობი იმ ცნობებს, რომლებიც შეუალთ I920–2I წლების ომების წარმოებისას ჰქონდა ხელთ ჩვენს ღენ. შტაბს, არამედ იმ ცნობებსაც, რომლებიც გამოქვეყნდა უკვე ომების დასრულების შემდეგ. ამ მხრივ მასალები დღეს უკვე მრავალი მოიპოვება და უნდა ვთქვათ მართალი, რომ ცნობები მიღებული მოპირდაპირეზე ომის წინ ან თვით ამის წარმოებისას ჩვენი სამხედრო უწყების მიერ თითქმის რომ სინამდვილეს ას პროცენტიულად შეესაბამებიან.

ნიშნავს ეს იმას, რომ ჩვენი სახელმწიფოებრიობის სამხედრო დარგს ცუდათ არ უმუშავნია. ამრიგათ საბოლოო და არსებითი მიზეზები ჩვენი დამარცხებისა ჩვენი ერის მორალურ და ფიზიკურ განიარაღების სფეროებში უნდა ვეძიოთ.

ნაწილი პირველი

I92I წლის ომების შესავალი ბრძოლები საქართველოს აღმოსავლეთ და სამხრეთ აღმოსავლეთ საზღვრებზე.

თავი I.

ომის წინამორბედ ხანების საერთო სამხედრო პოლიტიკური მიმოხილვა.

1920- 21წწ. განმავლობაში რუსეთი სამი თანდათანობითი დარტყმით იპყრობს
ჩრდილოეთ კავკასიას, აზერბეიჯანს და სომხეთს. სულ უმნიშვნელო ძალებ[illegible] მო
ბულ სამხედრო ოპერაციების შედეგათ, კავკასიის თითქმის მთელი ტერიტორიის მფლო
ლი ხდება და ამ რიგათ საქართველოს უშ[illegible]ოთ უახლოვდება. საბუთები, რომლებიც მე
თხე დარტყმის ეგებისობას გააბათილებდნენ/ამ რიგათ საქართველოზე/ არ არსებო
ნენ, გარდა რუსეთის ოფიციალურ წარმომადგენელთა დაპირებისა. პირიქით რეალური დ
სრულიათ ბუნებრივი პოლიტიკური და სხვა ხასიათის მოსაზრებები, უმთავრესათ
ჩვენს წინააღმდეგ წარმოებული სამხედრო მზადების სიმპტომები, საქართველო-რუსე
შეიარაღებულ კონფლიქტს აუცილებელ მოვლენათ ხდიან. ომი მხოლოდ დროის საკითხია.
ისმება კითხვა: როდის დაიწყება ომი. ამ მხრივ აღსანიშნავია, რომ 1920წ. ომის
შეწყვეტა /რუსეთის თანხმობით და საქართველოს მმართველი წრეების თანხმობით/
უქმნის მოპირდაპირეს დროის მოგების ხელსაყრელ პირობებს: რუსეთი ჰქმნის ძალთა
ისეთ განწყობილებას, რომელიც მომავალი ომის მოგებას მიანიჭებს მას ურყევი ეგ
ბისობით, ამ ცნების ზუსტი რიცხობრივი და ასოებრივი გაგებით. მეორეს მხრივ კი
სანიშნავია, რომ ომის დაწყების დღე [illegible] უფრო ახლოვდება რაც უფრო მეტ წარმატე
იჩენს საქართველოს საკითხი საერთაშორისო პოლიტიკის ასპარეზზედ. საქართველოს
განსაკუთრებით ევროპიულ სახელმწიფოთა შორის პოლიტიკურ და სხვა სახის ურთიერთ
ბის გაღრმავება უძნელებს რუსეთსსაქართველოს რუსეთის ფარგლებში ხელახლა დაბრუნ
ეს გარემოება დროის მოგების ელემენტს კიდევ უფრო ზედმიწევნით უდებს საზღვარს
ომის დაგვიანებითი დაწყება რუსეთისთვის ხელსაყრელი არ არის. და აქედან კი გამ
დინარეობს, რომ ომი არამც თუ მოსალოდნელი, არამედ წარმოადგენს სულ ახლო მომ
ლის საკითხს და აუცილებელ მოვლენას.

საქართველოს მეორე მეზობლის ოსმალეთის პოლიტიკური სახე გამოურკვეველია
მოცული ერთგვარი საიდუმლოებით. ოსმალეთის ეგების მოქცევაზედ ქართველო-რუ-
სეთის შესაძლებელ ომის შემთხვევაში ორივე მოპირდაპირე გამოსთქვამენ ერთ და
იმავე დარის შიშს ან იმედს.

ამ მხრივ აღსანიშნავია მდგომარეობის ის შეფასება, ანუ უკეთ ის განსხვავე
ბაშეფასებაში, რომელიც სუფევს ქართულ სარდლობის და მმართველ წრეთა შორის და
განსაკუთრებით ანკარაში მომუშავე ქართულ დიპლომატიის შორის. განსხვავება შე
ფასებაში ოსმალეთის ეგების მოქცევაზედ დიდია და ეხება ძირითად საკითხს: ვის

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მიემხრობა ოსმალეთი.

საქართველოს მმართველ წრის და მის დიპლომატიის აზრი შემდეგია: ოსმალეთი იმოქმედებს რუსეთის წინააღმდეგ ან დაიჭერს ჩვენდამი მეგობრულ ნეიტრალიტეტს.

მხედართა აზრი მომავალ სარდლის და მტ. ჟურომის მიერ განსაკუთრებულ პაკტა-კში გამოთქმული შემდეგია: ოსმალეთი იმოქმედებს საქართველოს წინააღმდეგ ან დაიჭერს ჩვენდამი მტრულ ნეიტრალიტეტს. განსხვავება, როგორც ვხედავთ დიამეტრალურია.

ჩვენ დავეყრდნობით მდგომარეობის იმ შეფასებაზედ, რომელიც განსაზღვრული იყო მხედრობის მიერ.

მდგომარეობის მრულ სურათს ავსებს ევროპის სახელმწიფოთა მიერ ჩვენდამი დაჭერილი პოზიცია, რომელიც განისაზღვრება სამი შემდეგი მომენტით:

I. ევროპა სცნობს საქართველოს ცალკე და სუვერენულ სახელმწიფოებრივ ორგანიზმათ

2. თქმის იმავე დროს იგივე ევროპა, ერთა ლიგის დადგენილების სახით, "ევროპის ამ კუთხეში მომხდარ საომარ კონფლიქტებში ჩარევიდან ხელს იღებს.

3. გაცილებით უფრო ადრე ინგლისი სტოვებს ბათუმს, საიდანაც ჯარი გაჰყავს და ამით ურყევათ ადასტურებს, როგორც თავისს ისე ევროპის სხვა სახელმწიფოთა გულგრილობას საქართველო- რუსეთის მომავალ ურთი ერთ დამოკიდებულების ვითარებაში.

საერთო პოლიტიკურ მიმოხილვიდან გამომდინარეობს მდგომარეობის შემდეგი საბოლოო შეფასება:

I. .. შესაძლებლობა საქართველო- რუსეთის შეიარაღებულ კონფლიქტისა არსებობს ას პროცენტიული ეგებისობით. და თანაც ომს უნდა ველოდეთ ყოველ დღე.

2. შესაძლებლობა, რომ ოსმალეთი დაეცემა დაცემულს / ე. ი. საქართველოს/ და არადამცემს, არსებობს დიდი ეგებისობით. შესაძლებლობა, რომ ოსმალეთი დარჩება ნეიტრალური , არსებობს მინიმალური ეგებისობით.

3 შესაძლებლობა ევროპიულ სახელმწიფოთა მიერ ჩვენთვის დახმარების აღმოჩენისა არ არსებობს არავითარი ეგებისობით.

მოყვანილი შეფასებები ნათელ ჰყოფენ საქართველოს სრულ პოლიტიკურ და სამხედრო იზოლიაციას— ომის წარმოება საქართველოს მოუხდება მხოლოდ თავისი ძალებით.

II/სამხედრო მდგომარეობის საერთო მიმოხილვა.

ა/ ძალთა განწყობილება.

ქართული ჯარები:

ჯარის ნაწილები მშვიდობიან შტატების შემადგენლობით უმთავრესათ მუდმივ გარნიზონების ე. ი. სამობილიზაციო პუნქტების გარეთ იმყოფებიან. ჯარების უმრავლესობა გადაყვანილია აღმოსავლეთის ან სამხრეთის საზღვრების სიახლოვით.

შეიარაღებული ძალების მეორე შემადგენელი ნაწილი სახალხო გვარდია დაახლოვებით 75 პროცენტით შევსებულია და ველზედ გამოსაყვანათ მზათაა. გვარდიის შევსებულ ნაწილების უმრავლესობა გადაყვანილია უმთავრესათ აგრეთვე აღმოსავლეთ საზღვრების სიახლოვით. გვარდიის დანარჩენი ნაწილები მხოლოთ ჩანასახ კადრების შემადგენლობით, იმყოფებიან თავ თავიანთ შესავსებ პუნქტებში. ამ რიგათ ჩვენ შიარაღებულ ძალებს სრულ საომარ შტატებზედ გადასასვლელათ დასჭირდებათ ორი შემდეგი მოქმედების შესრულება:

1. ჯარის სრული, მხოლოთ გვარდიის ნაწილობრივი მობილიზაცია

2. მობილიზაციით შევსებული და ახლათ შექმნილი ნაწილების დაგროვება/ კონცენტრაცია/ სარდლობის მიერ გათვალისწინებულ საკონცენტრაციო რაიონებში.

აღვნიშნავთ კატეგორიულათ, რომ ორივე მოქმედებამ ადგილი უნდა ჰქონდეს აუცილებლივ.- მობილიზაცია და კონცენტრაცია უნდა დასრულდეს ას პროცენტით. ამის მოითხოვს არა ჩვეულებრივი მდგომარეობა- ვდგევართ უძნელეს გამოცდის წინაშე.

როგორც ცნობილია ომის დაწყებამდის საქართველო არამც თუ არ ატარებს მობილიზაციას, პირიქით ახდენს ნაწილობრივ დემობილიზაციას. მასთან ერთათ გადადებულია აგრეთვე რამოდენიმე თვითახალსაწვევთა მოწვევის დღეც.. მხოლოთრაც შეეხება ჯარების კონცენტრაციას/ რომელიც ქრონოლოგიურათ, ნორმალურ პირობებში მობილიზაციას მოჰყვება/- არსებობს მხოლოდ მისი ჩანასახი და ისიც ჯარის და გვარდიის ნაწილების მშვიდობიან შტატების შემად[illegible]ობით.

ორი მიზეზია, რომელიც აბრკოლებს მობილიზაციის წინასწარ ჩატარებას: პირველი - საქართველოს მძიმე ეკონომიური მდგომარეობა, მეორე: ომის დამწყები საქართველო არ იქნება და აქედან გამომდინარეობს მმართველ წრეების უარყოფითი შეხედულება წინასწარ მობილიზაციაზედ. მმართველ წრეს არ სურს მისცეს რუსეთს ომის დაწყების საბაბი, რადგან ჩვენი ძალების მობილიზაციას რუსეთი თავისადმი მტრულ აქტათ

[illegible] მდგომარეობა [illegible] სხვა საკითხია

ჩვენ აღვნიშნავთ მხოლოდ მდგომარეობის ერთგვარ პარადოქსალურობას: ჩავატარებთ წინასწარ მობილიზაციას ომი დაიწყება, არც ჩავატარებთ მას ომი მაინც დაიწყება/ ამ რიგათ უნდა მივიღოთ, რომ ქართულ ჯარების მობილიზაცია და მათი კონცენტრაცია დაიწყება სულ ადრე დღიდგან საომარ მოქმედების დაწყებისა. ამ გარემოებას მივაქციოთ ყურადღებჰ, რადგანაც იგი დროის ანგარიშის ძირითად პირობათ შეიქმნება.

მოპირდპირისჯარები:

მთელ კავკასიაში I92I წ. იმყოფება მოპირდაპირის ხუთი არმია / სახელდობრ მე 8, 9, II, I3, და მე I-ე ცხენოსანი არმიები/ ამ ძალებიდან ამიერ კავკასიაში იმყოფება:
მთელი მე IIე და
მე I3- ე და მე 2-ე ცხენ. არმიების ნაწილების უმრავლესობა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია მეII-ე მეI3-ე და მე-2 ცხენ არმიების მდგომარეობა.

მთელი მე22-ე /II/ და უმრავლესი ნაწილი მე2-ე ცხენ. არმიისა გადმოწეულია საქართველოს აღმოსავლეთის საზღვრების სიახლოვით. I920 წ-ს ნახევართან შედარებით მოპირდაპირის ეს ძალები იჩენენ დიდ წარმატებას. მეII-ე არმია, რომელსაც I920 წ.-ს ნახევარში ევალება საქართველოსთან ომი [illegible]მოება და იმავე დროს აზერბეიჯანის მთელ ტერიტორიის ოკუპაცია, იმავე წელს განთავისუფლებულია მეორე ამოცანის შესრულებიდან. მეII-ე არმიის ადგილს შუა და აღმოსავლეთ აზერბეიჯანში იჭერენ ახლათ შემდგარი მეI3-ე არმიის ნაწილები: ამ რიგათ ზურგი მე II-ე არმიის უზრუნველყოფილია, რაც შეძლებას აძლევს მას მთელი თავისი ყურადღება დასავლეთით- საქართველოსკენ მიაქციოს. ამავე დროს იგივე მე I3-ე არმიის ნაწილები წარმოადგენენ მე II-ე არმიისათვის მაშველ ძალების ერთგვარ რეზერვუარს. აღსანიშნავია აგრეთვე შემდეგი:

I920 წლის ნახევარში მე II-ე არმიას საქართველოს წინააღმდეგ გამოჰყავს მხოლოთ სამი ქვეითა დივიზია თვითეული 2000 -2500 ხიშტის შემადგენლობით. I92Iწლის დასაწყისში ამ არმიის სიძლიერე გაზრდილია- მის განკარგულებაში იმყოფება უკვე ლა მას მის რიგებში გაწესებული ხუთი ქვეითა დივიზია, თვითეული [illegible] 3500-4000 ხიშტის შემადგენლობით.. ამრიგათ თუ მხედველობაში მივიღებთ როგორც დივიზიებს, ისე მათ პირადი შემადგენლობის გამრავლებას, მივალთ დასკვნამდის, რომ მეII-ე არმ. სიძლიერე I920 წლის ნახევართან შედარებით სულ უმცირესი გასამკეცებულია.

მოპირდაპირის ძალთამ მიმოხილვიდან გამომდინარეობს შემდეგი დასკვნა:

ოპერაციების საწარმოებლათ საქართველოს აღმოსავლეთ საზღვრებზედ მოპირდაპირე მომზადებულია-. დიდ ტაქტიკურ ერთეულე[illegible] რიცხვი და მათი შემადგენლობა გაძლიერებუ-

ბუნებ. [illegible] მხოლოთ მთელი მეII-ე და ნაწილი მე 2-ე ცხენ. არმიების საქართველოს საზღვრებთან გამოწვევით მიღწეულია აგრეთვე პირველდაწყებითი /შე ლი / კონცენტრაცია. ეს გარემოება მხედველობაში მივიღოთ, რადგან ესეც დროის ა რომის მირითად პირობათ შეიქმნება.

ბ/. მოპირდაპირეთა ეგებიხი საომარი ზრახვები:

ქართული სარდლობა.

I/. ქართული სარდლობ ის საომარ ზრახვებს საერთო მოგერიების სული ახასი თებს ეს მტკ ცდება არა მარტო იმ გარემოებით, რომ ომის დამწყები რუსეთი იქნე არამედ უფრო ომის იმ ფორმით, რომელსაც ითვალისწინებს ქართული სარდლობა:

ომის წარმოება ნაგულისხმევია შიგნითა საოპერაციო ხაზებზე, რაც გამოიხატებ ძალთა დამრტუმელ მასის დაგროვებაში საქართველოს სტრატეგიულ ასპარეზის სხ და სხვა ალაგას და სხვა და სხვა დროს.

ომის წარმოების ეს ფორმა სრულებით ესაბამება შექმნილ მდგომარეობას: საქარ ლო გარშემორტყმულია უეჭველი და ეგებისი მტრებით, რომელთა სამხედრო შესაძლებ ლობა, რიცხობრივი მხრივ, საქართველოს იმავე შესაძლებლობებს გაცილებით სჭარბობ

ამ რიგათ გამარჯვების ეგებისობა დამოკიდებულია მხოლოდ და მხოლოდ მოპირდა პირის / მოპირდაპირეთა / განწილებულ ძალების რიგ-ს რიგათ დამარცხებაზედ

ნათელია რომ ომის წარმოების ეს ფორმა მოითხოვს ჯარების ხშირ ხშირ გადა გულებას ერთსაომარ ასპარეზიდან მეორეზედ- ეს კი მოითხოვს ჯ

დროის და სივრცის სათანადო პირობებს.

2/. ჯარების საომარ ორგანიზაციაზედ გადასვლა მოხდება ომის დაწყებისთანავე წინასწარ მომზადებული იქნება მხოლოდ ის პირობები№ რომლებიც ხელს შეუწყობენ ჯარ თა ერთეულების რიცხვის გამრავლებას, მათ შევსებას / მაგ. ათასეულების გაშლას სამ ათასეულიან ლეგიონებათ და სხვ./ და კონცენტრაციას.

3/. გადამწყვეტ ომის მოგების ეგებისობა დამოკიდებული იქნება იმ რიცხობრივ უპირატესობაზედ, რომელსაც მძალწევს სარდლობა საქართველოს აღმოსავლეთ ასპარეზზედ:

ეს პირობა მეტათ მგიშვნელოვანია, რადგან ჩვენი ჯარების შესავალ მოქმედებებს აღმოსავლეთის საზღვარზედ განსაკუთრებულ სახეს მისცემს და მათ განსაკუთრებულ ლი მნიშვნელობის ამოცანას დაუყენებს- ამ მოქმედების და მხოლოდ ამ მოქმედების

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სათანადო ჩატარებაზედ დამოკიდებული იქნება მობილიზაციის და შემდეგ კონცენტრაციის სრული და შეუფერხებელი დასრულება.- ამ ორ პირობის შესრულებაზედ დამოკიდებული იქნება რიცხობრივი უპირატესობის მოპოება.

4/. ძალთა გამოყენება და მათი ანგარიში საქართველოს სამხედრო მაქსიმუმს ემყარება და ესაბამება სრულებით ძალთა ფარდობის დებულებებს.- მთავარი მასის დაგროვება გათვალისწინებულია აღმოსავლეთის ასპარეზზედ, იქ სადაც მიღებულ ცნობების თანახმად მოპირდაპირე განსაკუთრებულ აქტივობას გამოიჩენს და სადაც საქართველოს სასიცოცხლო ცენტრის, ტფილისის, საზღვრებიდან სიახლოვის გამო განსაკუთრებული საფრთხე მოელის.

350000 მებრძოლის გამოყვანა /სარდლობის მიერ ნაგულისხმევი მთავარი მასა/ აღმოსავლეთის ასპარეზზედ ჰქმნის ჩვენთვის ერთგვარ რიცხობრივ უპირატესობას მოპირდაპირეზედ /30 000/ მებრძოლი, მხოლოდ თუ სარდლობა შესძლებს მოქმედებათა ვითარებისდაკვალად ზოგიერთი ნაწილების გამოყვანით ნებას გათვალისწინებულ საერთო მაჩვენებლიდან /I5 000/ - რიცხობრივი უპირატესობა გადამწყვეტ ასპარეზზედ ჩვენთვის უფრო სრულყოფილ სახეს მიიღებს.

5/. სარდლობა ითვალისწინებს აქტიურ და სწრაფ მოქმედებას. მაგრამ ცხადია ორივე დებულებათა პრაქტიკულ განხორციელებას ადგილი ექნება გათვალისწინებული ძალების სრული დაგროვების შემდეგ, თუ რასაკვირველია, არა გვსურს ჯარების ბრძოლაში ნაწილ ნაწილად შეყვანა და ამით გამარჯვების ერთი და მხოლოდ ერთი პირობის უკუგდება.

რუსული სარდლობა.

I/. საომარი მოქმედებები წარმოებული იქნებიან საქართველო-რუსეთის საზღვრების მთელ სიგრძეზედ. ჯარების მთავარი ძალები იმოქმედებენ საქართველოს აღმოსავლეთ საზღვრებიდან დასავლეთის მიმართულებით. საზღვრების დანარჩენ სიგრძეზედ წარმოებულ იქნებიან შემბორკავი მოქმედებები/ ჩრდილოეთიდან/.

2/. მოპირდაპირის ზრახვებს ახასიათებს წინდახედულება და სიფრთხილე. ეს გამოიხატება მოქმედებათა ზურგის უზრუნველყოფის გათვალისწინებაში: რუსული სარდლობა მოითხოვს ოსმალეთიდან მეგობრულ ხელშეკრულების დადებას ან მის წინააღმდეგ საკმარის დამფარავ ჯარის განწესებას.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

3/. მოპირდაპირის მიერ გათვალისწინებული დასაწყისი საკონცენტრაციო დაჯგუფებიდან გამომდინარეობს, რომ მისი მთავარი ძალები იმოქმედებენ იმ მიმართულებებზედ, რომელიც უმოკლესი დროის განმავლობაში საქართველოს ყოველმხრივ ცენტრის, ტფილისის, დაჭერამდი მიიყვანენ.

ეს მიმართულებები განისაზღვრებიან:

–ფოილო– ტფილისის მიმართულებით ან უფრო ფართო გაგებით მტკვრის მარცხენა ნაპირით

– ყაზახი – წითელი ხიდი – თბილისის მიმართულებით ან იმავე გაგებით მტკვრის მარჯვენა ნაპირით.

გათვალისწინებული საკონცენტრაციო დაჯგუფებიდან მოსჩანს აგრეთვე, რომ მოპირდაპირე უპირატესობას მეორე მიმართულებას აძლევს– ამ მიმართულებით ნაანგარიშევი ძალების ოდენობა ორჯერ სჭარბობს პირველს / ქვეითა ჯარი/.

ამ რიგათ უნდა ვიგულისხმოთ, რომ მთავარ ძალების ამოქმედება ყაზახი–წითელი ხიდი– ტფილისის მიმართულებით უფრო ეგებისია. ასეთი შესაძლებლობის ეგებისობა უფრო გაიზრდება, თუკი მხედველობაში მივიღებთ, რომ ამ მიმართულებით მომქმედი ჯარები შედარებით მოკლე ხანში გამოდიან ერევანი– ტფილისის რკინის გზის ხაზზედ, რომელსაც დაეყრდნობა მისი სამარი და სასურსათო მომარაგება.

4/. დასაწყისი საკონცენტრაციო დაჯგუფებიდან მოსჩანს კიდევ სხვამ ვარიანტებ… შესაძლებლობა და ამ მხრივ ძლიერ მაშველი სახით მოპირდაპირე იტოვებს მანევრის თავისუფლების სრულ საშუალებას – საკონცენტრაციო დაჯგუფებაში გათვალისწინებულია ჯარების მეორე წყება– განჯა–აქსტაფის ხაზზედ. ამ რიგათ მოპირდაპირე საშუალებას იტოვებს მთავარ ძალების მოქმედება მდგომარეობის ვითარებას შეუფარდოს და ამისთვის ამოირჩიოს ერთი ან მეორე მიმართულება, ან კიდევ შეტევითი მოქმედებები აწარმოოს დაახლოვებით თანაბარი ძალებით ორივე აღნიშნულ მიმართულებებზედ.

I/. უნდა ვიგულისხმოთ, რომ მოპირდაპირემ ასეთ შესაძლებლობაზედ წინასწარ იზრუნა და მიზნით გამოიყენა 1920 წ. მაისის ხელშეკრულების პრეროგატივებ… ხელშეკრულების ძალით საქართველო მოვალე იყო გაეშვა სასომხეთში თავისი რკინის გზებით რუსეთიდან მომავალი, სასურსათო მატარებლები / დაპლომბილი ვაგონებ… ამ გზით მოპირდაპირეს შეეძლო მომარაგების სულ უკანასკნელი სარეზერვო ბაზა სასომხეთში შეექმნა / ავტორი./

5/. სამოქმედოდ განთვალისწინებული სამოქმედო ძალა ზედმიწევნით გამოანგარი-შებულია და სრულებით ესაბამება იმ მაქსიმალურ სამობილიზაციო და საკონ-ცენტრაციო შესაძლებლობას, რომლის განხორციელებაც შეუძლიან საქართველოს თავის აღმოსავლეთ საზღვარზედ. გამოანგარიშებული რიცხვი 30 000 ქვეითა და 5 000 ცხენოსნის, უქმნის მოპირდაპირეს თუ უპირატესობისა არა, ყოველ შემთხვევაში ძალთა თანასწორობის პირობებს.

ვიმეორებთ, რომ ასეთ პირობებს ადგილი ექნებათ მხოლოდ იმ შემთხვე-ვაში, თუ კი ქართული ჯარები შესძლებენ მობილიზაციის და კონცენტრაციის სრულ ჩატარებას. წინააღმდეგ შემთხვევაში მოპირდაპირის რიცხობრივი უპირატესობა ნათელი გახდება ყოველგვარ ანგარიშის გარეშე.

თავი II

დასაწყისი ანუ შესავალი ბრძოლების განხილვა.

სანამ უშუალოთ დასაწყისი ბრძოლების გარჩევას შევუდგებოდეთ, საჭიროა გამო-ვნახოთ წინასწარ მსჯელობის ერთგვარი საყრდენი, კრიტერიუმი, რომელიც დასმულ საკითხისადმი მიდგომას გაგვიადვილებს. ამისათვის დავსვათ შემდეგი კითხვა: რა მიზანი და მნიშვნელობა აქვს ჩვენი ჯარების ერთი ნაწილის წინასწარ დაგროვებას განსაკუთრებით აღმოსავლეთ საზღვრების სიახლოვით და რას მოველით ამ ჯარისაგან. (იგივე კითხვა განვსაზღვროთ მხედრული ტერმინით — რა ამო-ცანის შესრულება ეკისრებათ ამ ჯარებს.

კითხვაზედ პასუხის გასაცემათ მოვიგონოთ ზოგიერთი დასკვნები, რომლებიც სა-ერთო მდგომარეობის განხილვიდან გამომდინარეობდნენ.

თავიდანვე აღვნიშნეთ ერთი გარემოება და მას რამდენჯერმე ხაზი გავუსვით, რომ შანსების გათანასწორება ან ჩვენ მიერ უპირატესობის მოპოვება აღმოსავ-ლეთ ასპარეზზედ შესაძლებელია მხოლოდ და მხოლოდ მობილიზაციის და კონცენტრაციის სრული ჩატარების შემთხვევაში.

მაგრამ შექმნილ მდგომარეობიდან გამომდინარეობს აგრეთვე, რომ ამ ორ მოქმედე-ბათა ცხოვრებაში გატარება მოხდება ომის დაწყებისთანავე — სამხედრო მოქმედე-ბათა წარმოებისას. ეს გარემოება მობილიზაციას და კონცენტრაციას განსაკუთ-რებულ ძნელ პირობებს შეუქმნის. ორივე მოქმედების ჩატარებას დასჭირდება გან-საზღვრული დრო. ეს დრო უნდა მოვიგოთ და რადგანაც ომი უკვე დაწყებული იქნება

დროს მოგებაც შესაძლებელი გახდება მხოლოდ და მხოლოდ ამ ბრძოლით. ამ რიგად მივედით დასკვნამდის, რომ მობილიზაციის და კონცენტრაციის უზრუნველყოფა მოგვიხდება ძალის მოხმარებით. ამისათვის კი დაგვჭირდება განსაკუთრებულ ჯარების გაწესება საზღვრების სიახლოვით დამფარავ მოქმედებათა საწარმოებლათ- ეს კი მათ ძირითად დავალებათ შეიქმნება.

განვსაზღვროთ ეს ამოცანა გარკვევით: საზღვრებზედ მყოფ ჯარებს ევალებათ აწარმოონ დამფარავი მოქმედებები, რომ ამით უზრუნველ ჰყონ მობილიზაციის და კონცენტრაციის შეუფერხებელი დასრულება.

მაგრამ ეს ამოცანის მხოლოდ საერთო განსაზღვრაა. დამფარავ მოქმედებებს ესაჭიროებათ განსაზღვრული სივრცე და დრო, რომელთა ჩარჩოების გადაჭარბება შეიძლება შეუძლებელ ჰყოფს ამოცანის შესრულებას. გამოვიანგარიშოთ საჭირო დრო და სივრცე და ამით დამფარავ ჯარების ამოცანას უფრო კონკრეტიული სახე მივცეთ. ამისთვის დავსვათ პირობები, რომლებიც გამომდინარეობენ თვით მდგომარეობის ლოღიკიდან:

I. მობილიზაციის პირველ დღეთ მიღებულია საომარ მოქმედებათა დაწყების პირველი ან სულ გვიან მეორე დღე.

II. გადამწყვეტ ბრძოლას არ მივიღებთ სანამ არ დავამთავრებთ ჯარების კონცენტრაციას.

III. მობილიზაცია და კონცენტრაცია გასტანს დღეთა უცნობ /რიცხვ/ დენობას / გამოვიანგარიშებთ შემდეგში./

გარდა ამ სამი ძირითადი პირობისა დავსვათ კიდევ ორი დამატებითი პირობა. / შემდეგში ამ პირობების აუცილებლობა დავასაბუთოთ/ ეს პირობები შემდეგია:

I. ჯარების საკონცენტრაციო რაიონათ გათვალისწინებულია ტფილისი და მის IO-20 კმ. სხივით მოფარგლული სივრცე.

2. გადამწყვეტ ბრძოლის გათამაშებას შევეცდებით ადგილი არ ჰქონდეს უშუალოთ ტპილისთან.

შევნიშნოთ, რომ ორ უკანასკნელ პირობათა შესრულება სივრცის მიხედვით დამფარავ ჯარებისთვის გაადვილებულია. საკონცენტრაციო რაიონის დაცვის სურვილი ესაბამება ტფილისთან ბრძოლების აცილების სურვილს.

შევნიშნოთ აგრეთვე რომ, ყველა ჩამოთვლილი პირობები ბოლოს და ბოლოს დამოკიდებულნი არიან მობილიზაციის და კონცენტრაციის დაბოლოვების ვადაზედ, დღეთა უცნობ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ოდენობაზედ.

განვსაზღვროთ ეს უცნობი ოდენობა, რომელიც ცხადია დამოკიდებულია დამფარავ მოქმედებათა საბოლოო შედეგზედ. საკითხი შეგვიძლიან აგრეთვე წინასწარმეტყველურად დავაყენოთ, სახელდობრ: თავიდანვე განვსაზღვრავთ, რომ მობილიზაცია და კონცენტრაცია გასტანს მაგ. 20 დღეს. ამ შემთხვევაში დამფარავ მოქმედებათა წარმოების დროც უნდა უდრიდეს არა ნაკლებ ამ დღეს. მაგრამ საკითხის ასეთმა დაყენებამ შეიძლება დამფარავ ჯარებს, მტრის მოქმედების მხრივ გადაჭარბებული ამოცანა წაუყენოს. ამით ეს უკანასკნელი მოუსრულებელი და არარეალური გახდეს. ამიტომაც დროის გან განსაზღვრის საკითხში უფრო მიზანშეწონილი იქნება დავეყრდნოთ დამფარავ ჯარების გების შესაძლებლობაზედ. მხოლოდ რამდენათ ეს შესაძლებლობა ხელს შეუწყობს მობილიზაციის და კონცენტრაციის შეუფერხებელ დასრულებას- ამის გამორკვევა ხომ ჩვენი განხილვის ერთ- ერთი მთავარ მიზანთაგანია.

მცნება დროისა მჭიდროთ დაკავშირებულია მეორე მცნებასთან—მ სივრცესთან და ამ უკანასკნელის ფუნქციაა. ამიტომაც თუ გვსურს დროის გამორკვევა საჭიროა წინასწარ გამოვარკვიოთ მასთან დაკავშირებული სივრცის პირობები— ეს აუცილებელია. განვიხილოთ მაშ სივრცის საკითხი: ნავგულისხმევ ტფილისის საკონცენტრაციო რაიონში თავს იყრის ხუთი მოპირდაპირისაკენ მიმავალი მიმართულება, სახელდობრ:

I. ლორი ტფილისი.
2. ბამბაკი- ტფილისი.
3. ყაზახი ტფილისი
4. აქსტაფა – ტფილისი.
5. კახეთი- ტფილისი.

ზევით აღვნიშნეთ, რომ ჩამოთვლილ მიმართულებათა შორის ყველაზედ უმოკლესია ყაზახ-ტფილისის მიმართულება/ საზღვრიდან ტფ-მდის დაახლოვებით 50 კლმ./ აღვნიშნეთ აგრეთვე, რომ იგივე მიმართულება მოპირდაპირის მთავარ ძალების მოქმედებისთვის ყველაზედ იგებისია. ამ რიგათ საკონცენტრაციო რაიონის მიღწევა მოპირდაპირის მიერ და ამით კონცენტრაციის/ და ნაწილობრივ მობილიზაციის დეზორგანიზაციის გამოწვევა დროის უმოკლეს ხანში უფრო შესაძლებელი და ეგებსია ამ მიმართულებით.

ზემო ნათქვამიდან გამომდინარეობს, რომ ამ მიმართულებით მომქმედი ჩვენი დამფარ

ვიჯარისათვის დროის მოვლების მიხედვით აღმოჩნდება ვაკეებში უფრო მძიმე პირობები ვიდრე სხვა მიმართულებებით. მაგრამ მიუხედავად სიმძიმისა დამპყრობ ჯარებმა მაინც უნდა შესძლონ:

1. შექმნან ისეთი პირობები, რომ საჭირო არ ვაძლევს მთავარ ძალების ან მისი ნაწილის უკანონო შებმა გაუთვალისწინებელ ადგილაში.

2. მისცენ სარდლობას დიდი და დაუძლეველი განსაზღვრულობის ალბათ შესაძლებლობა და ამით მთავარ ძალების მიზანშეწონილ გამოყენებას უკვე შეუწყონ. ჩამოთვლილ პირობებს ჩვენ დავაკმაყოფილებთ [illegible] ამ საქმის გამორკვევა, რომლის გადაწყვეტას მიმართულების მიერ [illegible] არ ექნება განსაკუთრებულ დღეთა ოდენობის განმარტებაში.

გამოვარკვიოთ ეს ხაზი ჩვენთვის საინტერესო სამხრეთ მიმართულებაზე. ამისთვის ყურადღება მივაქციოთ იალგუჯის მთიანს და მის ბუნებრივ გაგრძელებას დასავლეთით მდინარე [illegible] და ხრამის შუა მდებარე ქედს / რომელსაც "ნინოწმინდის ქედი" უწოდებს [illegible] სახელწოდება./
მთის ამ მასივს, რომლის უმაღლესი წერტილი მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში " საყარაულო მთის " სახელწოდებითაა ცნობილი, სამხედრო მნიშვნელობა დღესაც არ დაუკარგავს. [illegible] ეს მასივი თვალსაწიერის ღრმა და ფართო პირობებს იძლევა თითქმის ყველა მიმართულებით. მთელი მტკვრის ხეობა მრავალ ათეულ კილომეტრის გასწვრივ და გადაღმა მდებარე ყარაიაზის უდაბნო იალგუჯის ობსერვატორიიდან თვალსაწიერის ფარგლებშია მოქცეული. თვალსაწიერის იგივე პირობები იშლება აგრეთვე სამხრეთით მდ. ხრამის და ალგეთის ველებისაკენ. მხოლოდ [illegible] სოღანლუღის და მარაბდის დაბლობებზე.

რაც შეეხება იალგუჯის დასავლეთით [illegible] ქედს – იგი ერთგვარ დამატებით ობსერვატორიას წარმოადგენს და თვალსაწიერის შესაძლებლობას აღრმავებს დასავლეთის მიმართულებით. აღნიშნულ მთათა ასეთი თვისებები, რასაკვირველია მათ განსაკუთრებულ ტაქტიკურ მნიშვნელობას ანიჭებენ.

[illegible] – [illegible] მთათა ეს მნიშვნელობა უფრო [illegible] ყოფილ სახეს მიიღებს თუ კი [illegible] მივიღებთ სამხრეთიდან და სამხრეთ აღმოსავლეთიდან ტფილისისკენ მიმავალ მიმართულებებს– მთათა ეს კომპლექსი ამ მიმართულებებს ელ[illegible]

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შევნიშნოთ შემდეგი: მთების ამ კომპლექსის დაკარგვა ტფილისის საკონცენტრაციო რაიონში დაგროვილ ჩვენ ჯარს მეტად მძიმე პირობებში აყენებენ - ამ შემთხვევაში ტფილისთან დაგროვილ ჯარების შეტევაზე გადასვლა მიმართულებით იალგუჯის და წინწყა-როს მთათა კომპლექსის ხელში [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] - მარაბდა - სოღანლუღის [illegible]. [illegible] [illegible], რომ შეტევითი მოქმედე-ბის წარმოება ასეთ არა ხელსაყრელ პირობებში [illegible] შეტევის ჩანასახ თავი-დანვე შეიცავს - ბრძოლის ჩვენ მიერ წაგების შემთხვევაში მეტად ძნელი იქნება აგრე-ვე ბრძოლების უშუალოდ ტფილისთან გადატანის ევებახსობაც და [illegible] შეიძლება, თვით ტფილისიც დაკარგონ დამარცხებულმა და მტრის მიერ დევნილმა ჯარებმა.

მოქმედებათა შესაძლებლობის სულ სხვა სურათი იხატება იმ შემთხვევაში, რო-დესაც მთის ეს კომპლექსი წინწყაროს ქედის დამატებით შერჩენილია ჩვენს მიერ - იალგუჯის და წინწყაროს ქედებზე. [illegible] ეძლევა ჩვენ ჯარებს ოპერატიულ შესაძლებლობათა უფრო ფართო და მიმზიდველი პერსპექტივები. მართლაც:

ა. თუ დროებით არ გვმართებს შეტევითი მოქმედების წარმოება, მთების ეს კომპლექსი, მისი არაჩვეულებრივი ფართო და ღრმა თვალხედვის პირო-ბათა გამო, მოგერიების საუკეთესო პირობებს იძლევა. მოპირდაპირის მთავარი ძა-ლები, ყაზახ წითელი ხიდის - ტფილისის მიმართულებით ამოძრავებული, იძულებულ-ნი იქნებიან იალგუჯს ფრონტალურად შეუტიონ. ამ ძალების მარცხენა მარჯვენა ფრთით შემოფარგლულია მდ. მტკვრით, მხოლოდ [illegible] ცდები მარცხენა ფრთის დასა-ლიერით ჩაჭერებისა, აშორებენ მოპირდაპირის მთავარ ძალებს მისი ბუნებრივი და წინასწარ მომზადებულ აქსტაფა - ყაზახ - წითელ ხიდის საოპერაციო ხაზიდან.

ბ. თუ გვმართებს შეტევითი მოქმედების წარმოება, ამ შემთხვევაში მთების ეს კომპლექსი, თვალხედვის იმავე ღირსებით თავისებურ უპირატესობით, იერიშ ის მიტა-ნის და მისი მომზადების საუცხოვო გასასვლელ საფეხურს წარმოადგენს ჩვენი ჯარებისთვის.

ჩვენი ჯარების იერიში, ძლიერი მარცხენა ფრთით წარმოებული სამხრეთის მიმ-თულებით და [illegible] ამ იერიშისა წითელ-ხიდ ყაზახის მიმართულებით მო-პირდაპირის ჯარებს მეტად სახიფათო მდგომარეობაში აყენებენ. - მოპირდაპირის მ-არჯვენა ფრთის და, რაც ბუნებრივია, მთელი დანარჩენი ჯარების ჩამოშორება

ყაზახ- წითელ ხიდის საოპერაციო ხაზიდან შესაძლებელია, მხოლოდ ამ შესაძლებ-
ლობის ეფექტიანობა მეტად დიდი.

უეჭველია ეჭვს გარეშეა, რომ იალღუჯი-წინწყაროს ქედთა კომპლექსის [illegible] [illegible] ანიჭებენ განსაკუთრებულ მნიშვნელობას და ბორჩალოში მოქმედ ჩვენი ჯარების მის შენარჩუნებას უკარნახებენ.. მართლაც ეს პირობა [illegible] არა მარტო ტფილისის საკონცენტრაციო რაიონის არამედ აგრეთვე იმ ოპერატიულ შესაძლებლობათა, რომელიც წარმოიდგენა ჩვენ მთავარ ძალების მიერ ყველაზე ხელ-ხელსაყრელ და ეფექტიანი ტფილისიდან სამხრეთ აღმოსავლეთის მიმართულებით.

ამ ხაზის ყაზახ- წითელ ხიდის მიმართულებაზედ და მთელ ბორჩალოში მოქმედ დამფარავ ჯარების მოქმედებისათვის საბოლოო ხაზათ იალღუჯ- წინწყაროს კომპლექსი უნდა ჩაითვალოს.

განვიხილოთ ჩვენი აღმოსავლეთ ასპარეზზედ დამფარავ ჯარების სხვა მიმართულებე-ბი. ცხადია რომ ფოილო- ტფილისის მიმართულებაზედ მოქმედი ჩვენი ნაწილები თავის მოქმედებებს შეუფარდებენ 13 ხაზზედ მოქმედ ჯარებს. უნდა ვიგულისხმოთ, რომ იმ დროს, როდესაც ბრძოლაში მოქმედი ჯარი იალღუჯ-ს წინწყაროს კომპლექსს დაუ-ახლოვდება, ტფილისთან მდგომი ჩვენი ნაწილების მდგომარეობა, მათი ნამეტანი წი-ნააღმდეგობის გამო მართულდება და ამიტომ ეს ნაწილები მტკვრის ნაპირიდან მოიხს-ნებიან და ნელი და სისტემატიური უკანდახევით გადავლენ კარა-თაფას მაღლო-ზედ. 1)

მაშასადამე ეს ხაზი ფოილო ტფილისის მიმართულებით მოქმედ დამფარავ ჯარების-თვის საბოლოო ხაზათ უნდა ჩაითვალოს.

ამ ხაზის მოპირდაპირის მიერ გადალახვა ნიშნავს მის ტფილისის საკონცენტრაციო რაიონში შეჭრას. უეჭველად ეჭვს გარეშეა, რომ ეს ხაზი, მისი ტფილისთან სიახლო-
შენიშვნა
ვის გამო, ვერ უზრუნველყოფს ჩვენი მთავარი ძალების ამოძრავებას სამხრეთის მიმართულებით, მაგრამ შეგვიძლიან დავასკვნათ, რომ შესძლებს უზრუნველყოს მო-ბილიზაციის და კონცენტრაციის დამთავრება, რაც უმნიშვნელო არ არის ჩვენთვ ამით და მხოლოდ ამით [illegible] [illegible] თანაბრივ გათანასწორების შანსები მოპირ-დაპირესთან. 1) [illegible] კარა თაფა [illegible] აღმოს. მიმართული მაღლობები.

შენიშ.

სრულიად განცალკევებულ ნაწილს ჩვენი აღმოსავლეთი ასპარეზისა წარმოადგენს კახეთი. ლაგოდეხ ტფილისის მიმართულება უგრძელესია, რის გამოც სივრცის პირობები ხელსაყრელია.

ლაგოდეხ ტფილისის მიმართულებით მომქმედ დამფარავ ჯარებს დაევალებათ კახეთმდგომ ნაწილების მობილიზაციის დაფარვა, მხოლოდ შემდეგში კი მოპირდაპირის წვლის სისტემატიური დაგვიანება ტფილისის მიმართულებით. ამ მხრივ დამფარავ ჯარებს კახეთის ნაწილებმა უნდა შესძლონ მდ. იორის და ალაზანის შუა მდებარე ზურ- ლობების შენარჩუნება/ გომბორის ქედი/. რომ ამით უზრუნველ ჰყონ ტფილისთან და- რიკალ ჩვენი მთავარი ძალების ვადამწყვეტი მანიოვრი მტკვრის მარჯვენა / ან მ- ცხენა/ ნაპირზე/. გომბორის ქედის შენარჩუნება ყარა ტაფას ქედთან შედარებით სივრცის მხრივ გაცილებით უფრო ხელსაყრელ პირობებს იძლევა. ამნაირად კახეთის მომქმედ დამფარავ ჯარების მოქმედების საბოლოო ხაზად გომბორის ქედი უნდა ვცნათ.

დავასრულეთ საბოლოო ხაზის გამორკვევა მთელ ჩვენ აღმოსავლეთ ასპარეზზედ, იმ ხაზისა, რომლის შენარჩუნება აღმოსავლეთ საზღვრებზედ მოქმედ დამფარავ ჯარებს საჭიროა და აუცილებლად ამოცანად ეკისრებათ განსაზღვრული ოდენობის დროის განმავლობაში. ეს ხაზი საბოლოოთ შემდეგია: წინწყაროს ქედი- იალღუჯის მთა -ყარა ტაფას ქედი- გომბორის ქედი.

ამიერიდან, როდესაც ხელთა გვაქვს სრულიად განსაზღვრული სივრცის ელემენტები, გადავდივართ უშუალოთ დროის ანგარიშზედ დღეთა უცნობ ოდენობის გამოკვლევაზედ.

მოვიგონოთ, რომ ეს წარმოადგენს დროის იმ ოდენობას, რომელიც ესაჭიროება მობილიზაციის და კონცენტრაციის დამთავრებას ტფილისის საკონცენტრაციო რაიონში.

მოვიგონოთ აგრეთვე, რომ ეს ოდენობა დამოკიდებულია დამფარავ ჯარების მოქმე- ბაზედ

დროის მოგება რასაკვირველია დამოკიდებულია სივრცეზედ, მაგრამ ! იმავე დროს დამოკიდებულია აგრეთვე იმ წინააღმდეგობაზედ, რომელიც გაეწევა მოპირდაპირეს ამ სივრცეზედ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გამოვარკვიოთ წინააღმდეგობის პირობები ყველაზე უმოკლეს. ყაზახ – წითელ ხიდის ტფილისის მიმართულებაზე.

ამისთვის ჯერ წარმოვიდგინოთ, რომ [illegible] უშუალოთ საზღვრის სიახლოვით წითელ ხიდი– ბამბაკის მაღლობის ხაზზედ დაგროვებულია 6–7 ათასეული ქვ. [illegible] 3–4 ბატარეია არტილერიისა, 2–3 ესკადრ. ცხენ. აღვნიშნოთ რომ ასეთ მოცემულობას [illegible] მიღება 1921წ. პირობებს სრულიად ესაბამება: წითელ ხიდი– ბაბაკარის ხაზზედ [illegible] ალოთ ომის დაწყებამდე იმყოფებოდა 3 ათასეული ქვ. ჯარისა/გვარდია/ [illegible] ერთითი ბორჩალოში განწყობილი ჯარების საერთო რეზერვი, არუხლო– სანდარ– [illegible] ჩანს– [illegible] 3–4 ათასეულს. ამრიგად [illegible] შესაძლებლობას არ გადავაჭარბებთ თუ მივიღებთ, რომ მთელი [illegible] ჯარების საერთო რეზერვი, გადაწეულია ყველაზე საშიშროთ მიმართულებაზე.

[illegible] წარმოვიდგინოთ, რომ იმავე მიმართულებაზედ მომქმედი მოპირდაპირის ჯარი სჭარბობს ჩვენსას სამჯერ. აღვნიშნოთ აქაც, რომ ეს მოცემულობაც 1921 წ. სინამდვილეს ესაბამება: ამ მიმართულებაზედ ომის პირველ ფაზაში აღმოჩენილი მოპირდაპირის ჯარის ოდენობა უდრიდა დაახლოვებით: ერთ ნახევარ ქვ. დივიზიას და [illegible] ცხენ. დივ./ სახელდობრ: მე 18 და მე 20 ქვ. დივ ნაწილების უმრავლესობა [illegible] მე II-ე ცხენ. დივ./ წითელ ხიდი ბაბაკარის ხაზზედ ნაგულისხმევ ჩვენი ჯარების დაჯგუფებასთან შედარებით, მოპირდაპირის ზევით მოყვანილი ოდენობა ჰვაძლევს დაახლოვებით მხოლოთ 1/3 შეფარდებას მოპირდაპირის სასარგებლოთ. ვეყრდნობით [illegible] ერთით მიღებულ და თითქმის რომ დაკანონებულ მოცემულობას, რომ ორ სამჯერ ძლიერ მოპირდაპირის წინსვლა განიზომება დღეში 10–15 კმ. სივრცის დაფარვით და ვანგარიშობთ.

ბრძოლები გასტანენ:

უშუალოთ საზღვარზედ, წითელ ხიდი ბამბაკის ხაზზედ–	1 დღე.
მდ. ხრამზედ	1 "
მდ. ხრამის და ალგეთის შუამდებარე სივრცეზედ	1–2 დღე.
იალღუჯის მთებზედ	1–2 დღე
სულ	4–6 დღე

ამ რიგათ მივდივართ დასკვნამდის, რომ იმ შემთხვევაშიც კი , როდესაც წითელ ხიდის ჯგუფი გაძლიერებულია შესაძლებელ მაქსიმუმამდი , ვიგებთ მხოლოთ და მხო- 4 ან 6 დღეს. საჭირო არ არის დასაბუთება, რომ დროის ეს ოდენობა ვერ დააკმაყოფილებდა მობილიზაციის და კონცენტრაციის დ რიის იმ მოთხოვნილებას, რომელიც მა ესაჭიროებოდა 1921 წ-ის პირობებში

მივდივართ დასკვნამდის, რომ საჭირო ხდება ამ დღეთა ოდენობის გადიდება. ეს შესაძლებელია ორი გზით:

1./ წითელ ხიდის ჯგუფის გაძლიერებით კიდევ 3-4 ქვ. ჯ. ათასეულით და არტ. შესაბამისი რიცხვით. ჯგუფის ასეთი გაძლიერება შესაძლებელია და 1921წ. პირობ საშუალოდ ესაბამება: ჯგუფი გაძლიერდებოდა იმ ნაწილებით, რომელიც ომის დაწყებამდის ტფილისში [illegible] იდგნენ /ბორჩალოში განწესებულ ჯარების რიგებში არ შედიოდნენ/, მაგრამ ომის წარმოებისას შესავალ ბრძოლებში - ბორჩალოში მონაწილეობა მაინც მიიღეს . ჯგუფის სამი ოთხი ათასეულით გაძლიერება მართალია სწევს მაღლა მის წინააღმდეგობის უნარს და მალთა განწყობილებას მიიყვანს 1/2 შეფარდებამდის, მაგრამ ისმება ამ შემთხვევაში საკითხი მეტად სერიოზულიც: რაღა გვრჩება მთავარ მალებისთვის - რითი მივიგოთ არა შემავალი არამედ მთავარი ბრძოლა.

2./მოქმედებათა სივრცის გაფართოებით ყაზახის მიმართულებით , ამისთვის კი საომარ მოქმედებათა დაწყებით და ამ რიგათ მოქმედების მოულოდნელობის გამოყენებით ჩვენის მხრივ.

ვფიქრობთ რომ მოქმედების ასეთი სახე, მისცემდა წითელ ხიდის ჯგუფს ხვრცის და აგრეთვე მორალის დიდ უპირატესობას მოპირდაპირეზედ და გამოიყვანდა მას დასხლეტებით მდ. ინჯა სუს ხაზზედ და შეიძლება თვით ხაზახამდისაც, ე. ი. მოპირდაპირის ეგების საკონცენტრაციო რაიონში. ეჭვს გარეშეა რომ მოქმედების ასეთი მოულოდნელობა ჩვენთვის ერთგვარ დიდებით ზედგავლენას გამოიწვევდა საერთო მდგომარეობის ვითარებაზედ. ჩვენი ჯარების შეჭრას მოპირდაპირის საკონცენტრაციო რაიონში მოჰყვებოდა არევ დარევა და დეზორგანიზაცია, რაც მეტად შესამჩნევა დააგვიანებდა მის ძალების დასავლეთით ამოძრავებას. ვფიქრობთ აგრეთვე, რომ ჩვენი ჯარების ასეთი მოქმედება შეუქმნიდა მოპირდაპირეს მორალის დაახლოვებით იმავე პირობებს, რომელშიაც ჩაგვაყენა მოპირდაპირემ ჩვენ- II/I2 თებერ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ვლის ღამის მოულოდნელ მოქმედებათა დაწყებით.

გადავიდეთ დროის განმეორებით ანგარიშზედ. ამისთვის მხედველობაში მივიღოთ ორივე ზემოთ განხილული ვარიანტი, ე. ი. ომის დაწყების თაოსნობა და წითელი ხიდის ჯგუფის მაქსიმალური გაძლიერება. /I0 ქვ. ათასეულამდე შესაბამისი არტილერიით და ცხენ. ჯარით./და ვიანგარიშოთ:

საზღვრიდან მდ. ინჯა სუს ხაზამდე გადასვლა	3 დღე
ბრძოლა ინჯა სუს ხაზზედ	I " "
უკან დახევითი მოქმედება საზღვრამდის	2 " "
დანარჩენ სივრცეზედ საზღვრიდან იალგუჯამდის	5-[illegible] " "
სულ	II-I3 დღე.

ამნაირათ გამოვიანგარიშეთ საჭირო დროს უცნობი ოდენობა, რომლის მაქსიმალური მნიშვნელობა უდრის II-I3 დღეს თუ რამდენათ გამოანგარიშებული II-I3 დღე ხელს შეუწყობს ჩვენი მთავარ ძალების მობილიზაციისა და კონცენტრაციის შეუფერხებელ და სრულ ჩატარებას ეს ხომ ის საკითხია, რომლისთვისაც დაწერილია მთელი ეს შრომა.

ეხლა კი საბოლოოთ ვუპასუხოთ იმ კითხვაზედ, რომელიც განხილვის დასაწყისში დავსვით: რა ამოცანა ეკისრებათ საზღვრებზედ წინასწარ /ომის დაწყებამდის/ განწესებულ ჯარებს. დასმულ კითხვაზედ მივიღეთ შემდეგი საბოლოო პასუხი. საზღვრებზე მყოფ ჯარებს ევალებათ დამფარავ მოქმედებათა წარმოება, რომ ამით უზრუნველ ყონ მობილიზაციის და კონცენტრაციის დასრულება ტფილისის საკონცენტრაციო რაიონში. საამისოთ დამფარავ ნაწილების ჯგუფებს ევალებათ აწარმოვონ დამაგვიანებელი მოქმედებები, რომ ამით შეუძლებელ ჰყონ წინწყარო- იალგუჯის – უარატაფის- გომბორის ქედთა ხაზის გადალახვა მოპირდაპირის მიერ II-I3 დღის განმომავლობაში.

ეს ამოცანა მივიღეთ განხილვის კრიტერიუმათ – მისი საზომით შევუდგებით ... ნამდვილეში გათამაშებულ ბრძოლების განხილვას, ჯერ ჯერობით კი მკითხველის ყურადღებას მივაქცევთ დამფარავ მოქმედებათა ' წარმოების ზოგიერთ მნიშვნელოვან მომენტს.

უღველგვარი მოქმედება წითელ ხიდი ყაზახის მიმართულებით, უზრუნველ ყოფილ უნდა იყოს შემბორკავი მოქმედებებით, თუნდაც სუსტ ძალებით წარმოებული. კერძოთ I/ მთავარი სახეში ჯგუფის გაძლიერება.

კალაჩის მიმართულებაზედ. ამის გარდა იგივე მოქმედება უწყვეტად [illegible] და ამ გარემოებას ხაზი ვუსვამთ. სამხრეთიდან -- ბამბაკის ხეობაში და [illegible] ველზედ. ალექსანდრეპოლ და სამხრეთ მიმართულებათა დამოკიდებულება [illegible] მჭიდროდ [illegible] და [illegible] ჩვენი ჯარების [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] -- ბამბაკი-- [illegible] [illegible] [illegible] ჯარებს და მათ წინააღმდეგ [illegible] მიმართულებით [illegible].

თვით ხაზზე მოქმედებისა -- [illegible] . რომელიც წარმოადგენ-რეულ მოქმედებაზე [illegible] /[illegible], [illegible] . [illegible] და-[illegible] და მათ კომბინაციებს/. დამთავრებულ ჯარების [illegible] და [illegible] თვისებათა მხრივ განსაკუთრებულ მოთხოვნას [illegible]. დამთავრებულ ჯარების უფროსს მოეთხოვება მტკიცე ნების ყოფა და არა [illegible]-ლებელი ნიჭი. ამიტომაც ჩანს გარემოება, რომ დამთავრებულ ჯარების უფროსის დანიშვნის საკითხში გაცილებით უფრო მნიშვნელოვანია [illegible] წინანდელი უფროსის სახით სამხედრო მომზადებით და საომარი სტაჟ-- გამოცდილებით ვიდრე მაგ. პარტიული ან სხვა დარგში ამორჩეული დამსახურებით./

რა მოეთხოვება ,,ჯარს-- ხაზის ოპერაციას და უბრალო მებრძოლ ჯარის [illegible] მის რომ ორი კვირის განმავლობაში მოუსვენებლივ და განუწყვეტლივ ჯარი ბრძოლას აწარმოებს და ისიც მოგერიებით ბრძოლას, რომელიც სისტემატიურ უკან დახევასთან იქნება დაკავშირებული. ეს კი მოითხოვს ჯარებიდგან მხოლოდ ერთს-- მაღალ დონის მორალს [illegible], მიუხედავათ ორი კვირის განმავლობაში წარმოებულ უკანდახევითი მოქმედებისა, ყოველ ჯარის კაცში მტკიცედ და [illegible] გამჯდარ უნდა იყოს აზრი საბოლოო გამარჯვებისა. ეს კი დამოკიდებულია ომის მიზნების ზე მიწევნით შეგნებაზედ, რაც თავის მხრივ დამოკიდებულია მთელი ერის საომარ მომზადებაზედ-- აღზრდაზედ. ამ მხრივ უნდა აღინიშნოს, რომ დაუმთავრებელი და შეუძლებელია გამარჯვებას ველოდეთ მაშინ როდესაც შეიარაღებულ ძალების დაახლოვებით 50 პროცენტი იმავე მოძღვრებას ემსახურება, რომელსაც თაყვანს სცემს მოპირდაპირე.

გადავიდეთ ჩვენი მთავარ ძალების კონცენტრაციის პირობების განსახილველად [illegible] სინამდვილეში რომ [illegible] მხედველობაში მიგვიღია მხოლოდ ჯარის და [illegible] ის ნაწილები, რომლებიც [illegible] განკარგულებაში 24 --II-- [illegible] რასაკვირველია ამ [illegible] გამორიცხულია დაშლილი ჯარების ნაწილები, რომლებ[illegible]

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მთავარ ძალებში არ შედიან და მათ შედგენას მხოლოდ ხელს უწყობენ. დავსვათ შემდეგი ფიქციური პირობები:

I./ დღე IO/ II თებერვალს ჩვენი : დამფარავ ჯარების წითელ ხიდს გამაგრებული ჯგუფი იწყებს შეტევით მოქმედებებს ყაზახის მიმართულებით / ამ-წაირათ ვღებულობთ რომ ერთი დღით ვუსწრებთ მოპირდაპირეს მოქმედებების დაწყე-ბაში/ ყველა დანარჩენი ჯგუფები დამფარავი ჯარებისა ფეხზედაა დაყენებული და მზადაა საბრძოლველათ.

დამფარავ ჯარების მოქმედებები სრულდებიან [illegible] გ. ათვალისწინებულ გეგმის თანახმათ./ იგულისხმება სიმრავლე და [illegible] მანძილის მიღება./

2./საერთო მობილიზაცია ცხადდება მთელ საქართველოში II თებერვალს დილით. მობილიზაციის საშუალოთ მომზადებულია, ყოველ შემთხვევაში სამობილიზაციო პუნქ-ტებში / ჯარის ნაწილების მუდმივ გარნიზონებში / მომზადებულია [illegible], რაც კი ხელს უწყობს მოწვეულ რეზერვისტების სწრაფ და შეუფერხებელ შეიარაღებას და და სხვა საჭირო მოკაზმულობით აღჭურვას.

3./მომზადებულია აგრეთვე რკინის გზა სამხედრო ტრანსპორტის [illegible] 10 მოცულობით დასახლებით 4-5 წყვილი ნორმალურ ტრანსპორტის გადაყვანა ბათუმ ტფილისის მთავარ მაგისტრალით. ვიღებთ მხედველობაში ზემოთ მოყვანილ პირობებს და ვანგარიშობთ, რომ ტფილისის საკონცენტრაციო რაიონში გროვდებიან შემდეგი მობილიზაციით შევსებული და ახლათ გაშლილი ნაწილები :

ქვეითი ჯარი.

ნაწილის №	ეშელონების რიცხვი	უკანასკნელი გარნიზონი	შენიშვნები.
I ქვ. დივიზია	3	ქუთაისი.	
4. —"—	3	ბათუმი.	
5. —"— I/	2	ტფილისი	I/ ერთი, პირ ველი [illegible] დღეთ. ჯარში.
7. —"—	2	ტფილისი	
9 —"—	3	ახალციხე-ახალქალაქი	
IO —"—	3	გორი	
სამხედრო სკოლა	I	ტფილისი.	
სადარაჯო ათასეული	3	ტფილისი.	

I/ამ მაგისტრალის საერ. შესაძლ-ბა ომის დასახლ-ბით 20 წყვილ ტრანს-ს დღეში ჩვენ ვღებულობთ I92Iწ. პირობებს /ვეტარი/

ქვ. ათასეული ქართლის№I I ათასეული ხაშური

— " — №2 — I — გორი.

— " — №3 — I — გორი.

— " — ბორჯომის — I — ბორჯომი.

— " — ახალციხის — I — ახალციხე

სულ ქართლის რაიონში გროვდება 25 ათასეული

არტილერია

ნაწილების №.	ბატარეის რიცხვი.	ადგილსამყოფელი გარნიზონი	შენიშვნები.
2 სამთო არტ. ლეგ	2	ტფილისი	მე-II ლეგ. ბატარ. I/ [illegible]
3 სამთო არტ. ლეგ. 2/	4	ახალციხე გორი.	2/ [illegible]
საარმიო ლეგ.	6	ტფილისი.	
სამხედრო სკოლა.	I	ტფილისი.	3/ 4 [illegible]
გვარდ. არტ. ლეგ. 3/	2	ტფილისი.	

სულ ტფილისის რაიონში გროვდება I5

საერთო შენიშვნები:

I/ მიღებული რიცხვები ეყრდნობიან ქართულ შეიარაღებულ ძალების 1918-21 წლ. ორგანიზაციას. ამ ორგანიზაციის მიხედვით მშვიდობიან დროს არსებული ქვ. ათასეული იშლებოდა სამათასეულიან ქვ. ლეგიონად, მხოლოდ არტილერიის დი-

ტ ვიზიონი სამ ლეგიონიანი /ორ ბატარეიან/ საარტილერიო ლეგიონად.

2/ იგულისხმება, რომ მთელი მე-4 და ორი ათასეული მე-5 ქვ. ლეგ-ის/ მე-8 ქვ. ლეგიონის ერთი ათასეული ბორჩალოში იმყოფებოდა/ იმოქმედებდნენ კახეთში ან ნაწილობრივ გადავიდოდნენ [illegible].

მე-II-ე და მე-I8-ე ქვ. ლეგიონები გადავიდოდნენ [illegible] ან დარჩებოდნენ [illegible] თბილისის [illegible].

მე-5-ე და მე-3 ქვ. ლეგიონები I საარტ. ლეგიონით იმოქმედებდნენ [illegible]

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ფრონტზედ ან ნაწილობრივ გადავ დიდენ სარეზერვის რეზერვში.

ამ რიგათ ტფილისის საკონცენტრაციო რაიონში დაგროვილ ჯარების რ-ხვი უნდა უდრიდეს 25 ქვ. ათასეულს და I5 ბატარეისს.

ამ რიცხვიდან უშუალოთ ტფილისში ჩაატარებენ მობილიზაციას 8 ქვ. ათასეული და თერთმეტი ბატარეია

საჭირო იქნება გადმოყვანა ტრანსპორტებით I7 ქვ. ათასეულისა და 4 არტ. ბატარეი თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ ერთ ქვ. ათსეულს ან ერთ არტ. ბატ-ს ერთი ნორ-ლური ტრანსპორტი, /ე. ი. ათი ეშელ./ მივალთ დასკვნამდის, რომ ჯარის კონცენ-ჩასატარებლათ დაგვჭირდება 2I ტრანსპორტი. ამ რიცხვს უნდა დავუმატოთ დაახლოვ 4–5 ტრანსპორტი სხვა და სხვა საფეხურის უფროსობის, საბარგულეების და სხვა საჭიროებათათვის, რაც საბოლოოთ მოგვცემს 25 –26 ტრანსპორტს. თუ მხედველობა მივიღებთ რკ. გზის მაქსიმალურ გამშვებ შესაძლებლობას/I92IŸ –ს პირობებში/რომ განვსაზღვრეთ 5 წყვილ ტრანსპ-ს ამოძრავე ბით დღე – ღამეში, მივალთ დასკვნამდე რომ კონცენტრაცია გასტანს : 25:5=5 დღეს. მაგრამ რადგან მობილიზაციამ და კონცენტრაციამ არ უნდა გადააჭარბოს I3 დღეს, მივალთ დასკვნამდის, რომ თვით მო-ბილიზაციისთვის რჩება I3–5 = 7 დღე. რამდენათ მიღებული რიცხვი რეალურია და I92 პირობებს ესაბამება, ეს სხვა საკითხია, ჯერ ჯერობით კიდევ ერთხელ ხაზგასმით აღ-ვნიშნოთ, რომ მიღებული რიცხვია გადაჭარბება ნიშნავს მთავარ ძალების კონცენტრ-დაუბოლოებლობას ან დამფარავ ჯარების მაქსიმალურ შესაძლებლობის გადაჭარბებ

გამოანგარიშებულ მთავარ ძალების რიცხვი, უნდა ვიგულისხმოთ, განზრახულია დამფა-რავ ჯარებით მათ მიერ ამოცანის შესრულების შემდეგ. ეს ჯარები ამოეფარებიან ამ დროს უკვე გაშლილ მთავარ ძალებს და გადავლენ ტფილისის რაიონში, სადაც 3–4 დღის დასვენების და შევსების შემდეგ, იმავე მთავარ ძალებს გააძლიერებენ ამ ნაწილობრივ მიეშველებიან სხვა მეორეხარისხოვან მიმართულებებზედ მოქმედ ჩვენ ჯარებს.

უნდა ვიგულისხმოთ აგრეთვე რომ მთავარ ძალების სამოქმედო მიმართულებებ-ზე ~~მეტ~~ ბევრ-ლაზედ დიდი ეგებისობით იხატება სამხრეთის ე. ი. ბორჩალოს მიმართულება, სადაც მტრის მძლავრი ძალები შეიძლება იქნეს მოთავსებული წინწყაროს ქედის კომპ-ია. თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ ბორჩალოში გაბნეული დამფარავი ჯარი შესდგებოდა I3 ქვ. ათას., 6 ესქ. 5 ბატარეიდან და მივიღებთ აგრეთვე, რომ ამ მი

ეროვნული

ების 50 პროცენტი მთავარ ძალებს გააძლიერებს– ამ შემთხვევაში მთავარ ძალებისა ბოლოო სიძლიერე განისაზღვრება შემდეგი რიცხვით: ქვეჯარი– 3I--32 ქვ ათასეული /დაახლოვებით 25 000 მებრძოლი /, არტილერია 25 ბატარეა /დაახლოვებით2500 მებრძოლი/, ცხე. ჯარი 3 ესკადრონი /300 ცხენოსანი/,

საბოლოოდ უფრო გარკვეულად ვღებულობთ შემდეგ მოცემულობას:

25 000 მებრძოლს

I98 მძიმე ტყვიამფრქვევს

I98 მსუბუქ ტყვიამფრქვევს

72 არტ. ქვემეხს.

ის
ჯარის ეს ოდენობა , რომელიც მოპირდაპირის ძალებთან შედარებით გვაძლევს ძალთ 3/2 შეფარდებას ჩვენ სასარგებლოთ. აღვნიშნავთ რომ ამ შეფარდებას ადგილი ექნ გადამწყვეტბრძოლის ეგების რაიონში, სადაც დაგროვდებოდა მოპირდაპირის სამი ქვეითა და ერთი ცხენოსანი დივიზია, რაც საერთო ჯამში შეადგენს დაახლოვებით I/ I5-I6 000 მებრძოლს./ როგორც ამას ადგილი ჰქონდა I92I წ-ს/

გადავიდეთ ეხლა სინამდვილეში გათამაშებულ ბრძოლების განხილვაზედ. ამისთვის მოვიგონოთ დამფარავ ჯარების საერთო ამოცანა.

ამოცანის შესრულებას უნდა მოეცა საბოლოოთ შემდეგი:

I/ უზრუნველ ეყო მთავარ ძალთა შექმნა და საჭირო ადგილზე დაგროვება.

2/მიეცა სარდლობისთვის გარდაწყვეტილების კონკრეტიული ელემენტები, უეცარი რეფლექსებისა და ინტუიციის გარეშე

3/ შეექმნა ადგილ– მდებარეობის მხრივ მთავარ ძალებისთვის ბრძოლის ჩატარების ხელსაყრელი პირობები.

დამფარავ ჯარების დაჯგუფება

უშუალოთ ომის დაწყებამდე დამფარავ ჯარების საერთო დაჯგუფება ჩვენს აღმოსავლეთ საზღვრებზედ შემდეგი იყო/ იხილე ნახაზი პირველი./.

I/. ლორის დაჯგუფება:

3 ქვ. ათასეული /გვარდია /

3 ესკადრონი /—"——/

I ბატარეა /——"——/

ის ჯარზედ ვიძლევით განსაკუთრებულ დამატებაში

II/ ბამბაკის ჯგუფი.

3 ქვეითი ათსეული. /ჯარი/

3ესკადრონი /ჯარი/

I ბატარეია / " /

III/ წითელ- ხიდი ბამბაკის ჯგუფი.

3 ქვეითი ათსეული /გვარდია/

I ბატარეია / " /

4/ [illegible] მაშველი- მოიერიშე [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

4ქვეითი ათსეული /გვარდია/

2ბატარეია / "/

IV/ [illegible] ჯგუფი

2 ქვეითი ათსეული გვარდია.

I ესკადრონი / " /

I ბატარეია / "/

V ~~III~~ კახეთის ჯგუფი.

2 ქვეითი ათსეული / ჯარი და გვარდია/

განვიხილოთ ეხლა რამდენიმე მნიშვნელოვანი მომენტი, რომელიც შეეხება თვით დაჯგუფების წესს და დამფარავ ჯარების [illegible] ორგანიზაციას. განვიხილოთ მხოლოდ ბორჩალოს ნაწილი სამხარი ასპარეზისა.

I/ დაჯგუფება

ჯარის ყოველი დაჯგუფება უნდა გამომდინარეობდეს ან შეტევითი ან მოგერიებითი განზრახვიდან. თუ ნაგულისხმევია მოგერიებითი მოქმედება, და გამოყოფილი მტრის მთავარი ძალის [illegible]ების მიმართულება, უმჯობესია ვეცადოთ [illegible]-ის ძლიერი მაშველი და მისი ამომრავლება ვითარებას შევუფარდოთ, ვიდრე გამოყოფილ მიმართულებებში თანაბრად დავფანტოთ ჯარი უნდა აღვნიშნოთ, რომ ამ მხრივ ჩვენი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დამფარავ ჯარების /ბარიერის/ განლაგება მოკავშირეებით მოქმედების ნაწილობრივ-ტაქტიკის წარმოდგენის:

სამ მთავარ მიმართულებაზე/ დორის, ბამბაკის და წითელ ხიდის/ დაყენებულია სამი თანაბარ სიმძლავრის ჯგუფი /სულ ჯამში 9 ბატალიონი./
მხოლოდ მათი სარეზო მაშველი თავისი ძალებით ფრონტზე დაფანტულ ჯარების 50 პროცენტსაც არ წარმოადგენს. ამრიგათ გამოდის რომ ყველა აღნიშნულ მიმართულებებზე მოწინააღმდეგეს ვხვდებით თანაბარი ძალებით, რაც სინამდვილეს არ შეესაბამება;
ვფიქრობთ საკმარია პერიფერიებზე მოქმედ ჯარების სანგარში ? რიგით აღჭურვა, რისთვისაც საკმარია ჯარების სულ მცირე რაოდენობა. ეს შესაძლებლობას მოგვცემს მაშველის მაქსიმალური გაძლიერებით, რაც გადამწყვეტ მიმართულებაში საჭიროა და აუცილებელია.

თუ ნაგულისხმევია შეტევითი მოქმედების წარმოება- ამ შემთხვევაში დაცული უნდა იყოს ერთი ორი შემდეგ პირობათაგანი:
ა/ ან ჯარი თავიდანვე იღებულობს დაჯგუფების შეტევით წესს- მაშველი მაშინ მცირეა და მოქმედების მიმართულება კი მკვეთრად აღნიშნული ამ მიმართულებაზე განლაგებულ ჯარების რიცხვით.
ბ/. ან მოქმედების მოულოდნელობისთვის მთავარი მიმართულება აღინიშნება სულ უკანასკნელ წუთში.- მძლავრ მაშველი ამ მიმართულებაზე ჩქარი გადასწევით.
ვერც პირველს და ვერც მეორე ვარიანტს ბარიერის დაჯგუფებაში ჩვენ ვერ ვხედავთ.
ამრიგად ბარიერის მიმართულება ვერ იჩენს აგრეთვე შეტევით მიდრეკილებას.
შესაძლებელია ვიფიქროთ, რომ თუ ჯართა განლაგების საკითხში რაიმე გეგმიანობა იყო ჯართა განლაგება შედეგი იყოს ერთგვარი კომპრომისის სარდლობისა და მთავრობის წევრთა შორის.

სარდლობა თითქოს მიისწრაფვის ჯარების, განსაკუთრებით მათი მაშველის მძლავრ ჯგუფად შეერთებას, მთავრობის წარმომადგენლებს სურთ მათი დაფანტვა.
დაფანტვის ტენდენციები განსაკუთრებით აღსანიშნავია ჯართა დაჯგუფების უფრო დაბალ საფეხურებზე- ჯგუფები,/დაფანტული ათასეულები/, და თვით ათასეულებში- დაფანტული გუნდები.

ჩვენ არ ვეხებით სრულიად არც კომპეტენციების განაწილებას და არც სარ-

ბის ნამეტან სირბილეს- აღვნიშნავთ [illegible] ორ მეტათ მნიშვნელოვან გარემოებას:

ა/. ბრძოლაში მომქმედი ჯარების საერთო დაჯგუფება არ ესაბამება არც მოვლენე-ბით და არც შეტევით მოქმედების წარმოებას.

ბ/. სისტემატიური მითითება ზემხარის სამხრეთ ნაწილზე და საფრთხის აქ მებნა ჰქმნის, როგორც ჯარებში, ისე შტაბისას ყველა საფეხურზე სამხრეთიდან მოსალოდნელ საფრთხის შიშს, რაც უმნიშვნელო არა რჩება ჩვენი ჯარების მოქმედებებზე, დაწყებული II/I8 ივლის-დან და გათავებული I5 ივლისით /ე. ი. იმ დღით/ როდესაც მოწინააღმდეგე თავისი მთავარი ძალებით /სულ სხვა მიმართულებით აღმოჩნდებოდა / ყაზახი- შულავერი ხაზით/, სადაც ან ყოველ შემთხვევაში წინააღმდეგობის ფრონტს არღვევს [illegible] მომქმედი ჩვენი ყველა ნაწილებს.

2/ დამფარავ ჯარების ორგანიზაცია.

როგორც ლეჩის სხვა და სხვა წყაროებიდან ირკვევა, აღმოსავლეთ ასპარეზზე მყოფ დამფარავ ჯარებს ხელმძღვანელობდა ერთი შტაბი/ მე2ქვ. დივ. შტაბი გენ. ოთ-სებ გედევანიშვილი./

ამ შემთხვევაში ხელმძღვანელობის საქმე შემდეგნაირათ გამოიყურება:

მთავარ სარდალს ექვემდებარება აღმოსავლეთ ასპარეზზე მომქმედი დამფარავ ჯარების შტაბი, რომელსაც თავისმხრივ ცალ ცალკე ექვემდებარებიან:

I/ ლორის ჯგუფი.

2/. ბამბაკის ჯგუფი.

3/ წითელი- ხიდის ჯგუფი.

4/. თრიალეთის ჯგუფი.

5/. კახეთის ჯგუფი.

მოქმედებათა ხელმძღვანელობის ორგანიზაციაც არა გვ გონია მიზანშეწონილი იყოს და ეს შემდეგის მოსაზრებით:

I/ავტორი ხშირათ იხსენიებს სარდლობის გეგმას, რომელთანაც ომის მოლოდინში დამფარავ ჯარების განწყობას და ამ განწყობების მიზანშეწონილებას არკვევს. რამდენადაც ჩვენს ხელთ მყოფი მასალებიდან ვიცით, იყო მხოლოდ . გენ. ოდიშე-ლიძის და მთ. შტაბის მოხსენება ომის შესაძლებლობასა და საჭირო ზომებზე, რასაც ცხადია ომის გეგმათ ვერ ჩავთვლით ამ სიტყვის მხედრული მნიშვნელობით/ომ..

ეროვნული ბიბლიოთეკა

I/ აღმოსავლეთ ასპარეზზე წარმოებული ოპერაციები მოქმედების შეიარაღებაზე დამოკი-დებულია მთელი თავის ბედი და ამიტომაც ამ მოქმედებების საკითხი სარდლობის უშუალო დაინტერესების სფეროში ექცევა.

მოქმედების წარმოება ხდება ჯგუფით და მათი მაშტაბით, ხან ერთი ერთმანეთის-გან დაშორებულ ცალ მიმართულებით ერთი უფროსის მიერ დაუშვებელია. რადგანაც ეს მის ფიზიკურ შესაძლებლობას აჭარბებს. ამ შემთხვევაში უფროსს დასჭირდება მნიშვნელოვნად გაფართოებული სახელმძღვანელო: აპარატი- შტაბი და საკავ-შირო საშუალებანი., რაც მის განკარგულებაში არც იყო და მის შექმნას ვერ ახერხებდა ვალდებულ იყო. განსაკუთრებით 1941 წელში. უფროსობის ორგანიზაციამ შემდეგ სხვა ფორმა მიზანშეწონილი სახე მიიღო:

მთავარ- სარდალს ემორჩილება სამი უფროსი:

I/. ბორჩალოში მომქმედ და მფარავთა უფროსი,

2/. ფოთის ჯგუფის უფროსი. და

3/. კახეთის ჯგუფის უფროსი.

ბორჩალოს ჯგუფის უფროსს თავის მხრივ ემორჩილება სამი უფროსი:

I/. ლორიჯგუფის

2/. ბამბაკის ჯგუფის, და

3/. წითელ- ხიდის ჯგუფის უფროსები.

აქ უფროსობის საკითხი გამარტივებულია: – ღამფარავ მოქმედებებს ხელმძღვანელობს უშუალოთ დაინტერესებული მთავარ სარდალი ან აღმოსავლეთ ფრონტის უფროსი, რომლისათვის არსებობს მხოლოდ სამი მთავარი საომარი ნაკვეთი: ბორჩალოს ყარაიაზის და კახეთის. ბორჩალოში სამ მიმართულებაზე მომქმედ ჯარების მოქმედებას განაგებს აგრეთვე ერთი უფროსი. ეს, როგორც ზევით აღვნიშნეთ საჭიროა, რადგან ამ სამ მიმართულებათა შორის არსებობს ისეთი ურთიერთ დამოკიდებულება, რომ ერთი ხელმძღვანელობა აუცილებელია.

ასე გამოიყურება ან უკეთ, უნდა გამოიყურებოდეს უფროსობის საკითხი მაღალ საფეხურებზე. უფრო დაბლა უფროსობის საკითხს ახასიათებს შემდეგი მომენტები:

მაგალითად უფროსი და შტაბი ჰყავს მხოლოდ ბამბაკის ჯგუფს/ მე 2-ე ქვ. დივ. ნაწილები: I/5, I/7 და I/8 ქვ. ლეგ-ში სამთო ბატერიით და ცხენ. ლეგ. თანხლებით

უფროსობის ორგანიზაცია იმ ჯგუფებში, რომელიც გვარდიის ნაწილებიდან [illegible]-გებოდნენ მუდამ იმპროვიზაციაზე იყო დამყარებული. ეს აიხსნებოდა იმ გარემოებით, რომ გვარდიას, რომელიც შესდგებოდა ქვ. ჯარის 23 ათასეულიდგან და ჯარ[1/]თა სხვა იარაღების ნაწილებიდგან , ჰყავდა მხოლოდ ერთი ცენტრალური შტაბი და ათასეულების გარეშე გვარდიის მაღალი ერთეულები არ არსებობდნენ/ ბრიგადები, დივიზიები/. ეს გარემოება ხდებოდა სწორედ მიზეზათ იმ მოვლენისა, რომ სადაც კი გვარდიის ათასეულთა ჯგუფი დგებოდა, საჭირო ხდებოდა განსაკუთრებული უფროსისა და მისი შტაბის დანიშვნა შექმნა. და ესეც ექსპრომტულად. რასაკვირველია, რომ უფროსობის და მათი შტაბის შექმნის ასეთი მეთოდი არა არის ნაკლის ნაკლებს მოკლებული: უფროსი და შტაბი არ იცნობენ ერთმანეთს, ეს ორი დაწესებულება კი არ იცნობს ნაქვეით ჯარებსდა წინაუკმოთ. პრაქტიკულათ ეს საკითხი საბოლოოდ სწყდებოდა შემდეგნაირათ:

ქ – გვარდიის ათასეულთა ჯგუფის უფროსათ ინიშნებოდა ჯგუფში შემავალი ერთ ერთი ათასეულის უფროსი, ამ შემთხვევაში, ქ რასაკვირველია შტაბიც ნაგროვ პირთაგან შესდგებოდა, მხოლოდ რაც შეეხება სახელმძღვანელო აპარატს,/ კავშირს და სხვ. დამხმარე ნაწილები/ – შტაბი მას ან სრულებით მოკლებული იყო ან ჰყავდა მინიმალური შემადგენლობით, რაც ხელმძღვანელობის მოთხოვნილებებს ვერ აკმაყოფილებდა.

გვარდიის ათასეულთა ჯგუფის უფროსათ ინიშნებოდა ჯარიდგან გაწვეული უფროსი ოფიცერი, შემდგომ ნაგროვი შტაბით და უკანასკნელ ხანში შეკოწიწებულ მინიმალური სახელმძღვანელო აპარატით. ამ მეთოდსაც თავისი ნაკლი ჰქონდა: ჯარი ჰკარგავდა რომელიმე საჭირო ოფიცერს, რაც ცხადია ამ უკანასკნელს ასუსტებდა. ყველა ჩამოთვლილი ორგანიზაციული ნაკლს შეიცავდნენ ცხადია ყველა აღმოსავლეთის საზღვარზე მყოფი გვარდიის ჩამოთვლილი ათასეულები, [illegible].

ბორჩალოში ჩატარებულ ბრძოლების მიმდინარეობა.

ღამე II/I2 თებერვალი.

II/I2 თებ. ღამეს იწყება ბორჩალოს სამხრეთ ნაწილში ადგილობრივ მცხოვრებთ კონსპირაციულად მომზადებული აჯანყება. აჯანყებულთ ხელს უწყობენ სომხების რეგულიარული და რუსეთის ჯარის მოწინავე ნაწილები. მოულოდნელი თავდასხმის შე-

1/ შტაბის სათავეში იდგა 6 წევრი. საგულისხმოა, რომ ამ 6-ში ორი იყო ქართველი, ორი რუსი, ერთი სომეხი, და ერთი [illegible], ვინმე ხარაში.- ეს აღნიშნულ-ელი დამატება [illegible].

შედეგათ მოპირდაპირე სპობს სრულებით I [illegible] I/7 ქვ. ლეგ. და მძიმე [illegible] ბორჩალოს ჯგუფის დანარჩენ I/5 და II/7 ქვ. ლეგ. შედარებით უზიანოთ გამოდიან ამავე ჯგუფში შემავალი 2-ლი ცხენ. ლეგ. და არტილერიის შტაბარია.

დარჩენილი ნაწილები იწყებენ სადახლოსაკენ უკანდახევას, საიდანაც [illegible] განუწყვეტელი საერთო მიმართულებით, უკანდახევის პოზიციებით სცდილობენ მტრის შეჩერებას.

მოქმედებებს ახასიათებს ცალ-ცალკე ნაწილების ბრძოლა- შეტაკებები. ბრძოლებს არავინ არ ხელმძღვანელობს- ნაწილები მოკლებულნი არიან საერთო კოორდინაციას. ფაქტიურათ ეს ჯგუფის განადგურებას ნიშნავს.

ამიერიდგან დამფარავ ჯარების ამ ჯგუფს, მიუხედავათ ცალ- ცალკე ნაწილებისს მიერ აღმოჩენილ წინააღმდეგობის უწრიანობისა, ორგანიზაციულათ მოსპობილათ უნდა ვცნათ.

იმავე 12 თებერვალს იწყებს უკუნ დახევას დამფარავ ჯარების ლორის ჯგუფი. მისი უფროსი / პოლკ. ჩხეიძე / მოულოდნელ თავდასხმს შესახებ გაფრთხილებულია ადგილობრივ მცხოვრებლების მიერ.

მიუხედავათ რამდენიმე შეტაკების, რომელსაც ეს ჯგუფი აწარმოებს მოპირდაპირის შედარებით სუსტ ძალებთან/ სომხების რეგ. ჯარის I მე5 და მე 6 [illegible] ლეგ./ ჯგუფს ჯერ ჯერობით მთლიანობა არ დაუკარგავს და უკანდახევა სწარმოებს ეწესიერათ.

დღეს ჯერ – ჯერობით გამოურკვეველია, ვისი თაოსნობით ხდებოდა ლორის ჯგუფის უკან დახევა- ჯგუფის უფროსის პოლკ. ჩხეიძის თუ დამფარავ ჯარების საერთო უფროსის , ღენ. იოსებ გედევანიშვილის ბრძანებით. ეს პასუხისმგებლობის საკითხია, რომელიც ჩვენთვის უმნიშვნელოა. გაცილებით უფრო საინტერესოა თვით ფაქტი უკან დახევისა, რომელიც სწარმოებს ვარანცოვკა ეკატირინენფელდის გზატკეცილით.

ფაქტი, რომ ორივე ბორჩალოს სამხრეთ ნაწილში მომქმედი ჯგუფები

I/ გაუგებრობის ასაცილებლათ ვაცნობებთ მკითხველს, რომ ლორის ჯგუფის და სამხედრო სკოლის უფროსები პოლკ. ჩხეიძეები სხვა და სხვა პირები არიან.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სტოვებენ თავ- თავიანთ საბრძოლო რაიონებს და მიიმართებიან ჩრდილოეთით, [illegible] იწვევს ჩვენთვის მეტად მძიმე შედეგებს:

I/. ნაგულისხმევი მოქმედება წითელ ხიდ- ბაბაკარ- კერპილის ხაზზედ მდგომი ჯარებისა, აღმოსავლეთის მიმართულებით შეუძლებელი და ფიქციური ხდება., ამ ჯარების ამ მიმართულებით მოქმედება უზრუნველ ყოფილი აღარაა, რადგანაც მოპირდაპირე, რომელიც ბამბაკის ხეობით და ლორის ველით მიიწევს ჩრდილოეთით უშუალოთ მათ ფრთას და ზურგს ემუქრება.

2/. საბოლოოთ ღრმავდება ჯარის და უფროსობის უოველ საფეხურზედ სამხრეთის საბრთხის ფსიქოზი და ეს დაწყებული მთავარ სარდლიდან უბრალო ჯარის კაცამდე. ამიერიდგან ჯარის და უფროსობის აზრი და მოქმედება შებყრობილია სამხრეთის მიმართულებით- აქეთკენ და მხოლოდ აქეთკენაა ამოძრავებული არა მარტო ბრძოლაში მომქმედი ნაწილების საერთო მაშველი, არამედ აგრეთვე ის ნაწილებიც, რომლებიც ამ დროს ტფილისში იმყოფებიან.

/ აქ აღსანიშნავია პარადოქსალური ფაქტი, რომ ჩვენი ჯარების ხელმძღვანელობაში ერთგვარ მონაწილეობას ღებულობს აგრეთვე ნამდვილი მოპირდაპირის, რუსეთის დიპლომატიური წარმომადგენელიც, რომელიც დამყარებულ ფსიქოზის გაღრმავებას ხელს უწყობს თავისი კატეგორიული განცხადებით რუსეთის სრულ ნეიტრალიტეტზედ./

I3 დ ე ქ ე მ ბ ე რ ს.

ბამბაკის ჯგუფის გაფანტული ნაწილები და ჯერ კიდევ მთლიანი ლორის ჯგუფი უახლოვდებიან მდ. ხრამს. ორივე, განსაკუთრებით ბამბაკის ჯგუფი, ბრძოლაშია გართული. ამავე დროს სარდლობის და დამფარავ ჯარების ცოტათ თუ ბევრათ შეთანხმებულ თანამუშაობის შედეგათ, იბადება სარეაქციო მოქმედებათა აზრი: ნაგულისხმევია ბამბაკის ჯგუფის პირველ დაწყებითი მდგომარეობის აღდგენა: ამისთვის გათვალისწინებულია მანიოვრი, რომლის დედა აზრი შემდეგია:

ორი ერთ დროული შეტევითი მოქმედების წარმოება მდ. ხრამის ხაზიდან ბამბაკის ხეობის მიმართულებით. შესრულება შემდეგია:

ა/. შეტევა პირველი / მარჯვენა/

უფროსი ღენ. სუმბათაშვილი.

ჯართა შემადგენლობა: ორი ტფილისის გვ. ათსეული ,I/I ქვ. ლეგ. ,I/ საყარა[illegible]

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლეგ. მე2-ე სამთო არტ. დივ. I/ გვარდ. არტ ბატ./ სულ: 4 ქვ. ათასეული, [illegible] ს. არტ. ბატ.-ა. სუყველა გამოყვანილი ტფილისიდან./ და ბამბაკის ჯარის ნაშთები.

ამოცანა: აღადგინოს ბამბაკის ჯგუფის პირველ დაწყებითი მდგომარეობა. ამისთვის ჯგუფმა იერიში აწარმოვოს მდ. დებედა ჩაის მარცხენა ნაპირით შულავერ სა_დახლო საერთო მიმართულებით.

შეტევა მეორე/ მარცხნა/

უფროსი: ღენ. ჯიჯიხია.

ჯართა შემადგენლობა: დამფარავ ჯარების მაშველის ყველა შემადგენელი ნაწილები.

ამოცანა: ითანამშრომლოს პირველ იერიშთან, ამისთვის ის იერიში აწარმოვოს მდ. დებე-და ჩაის მარჯვენა ნაპირით - ყაჩაღან- შინის- აირუმის- საერთო მიმართულებით.

ორივე იერიში გამოვა I4 თებ. მდ . ხრამის ხიდგან. იერიშებს ხელმძღვანელობს დამფარავ ჯარების საერთო უფროსი/ ღენ. იოსებ გედევანიშვილი./

შევნიშნოთ და ყურადღება მივაქციოთ ზოგიერთ გარემოებას, რომლებიც გამომდინარეობენ მანიოვრის აზრიდან და მისი შესრულებიდგან.

I/ დაიწყო მთავარ ძალები სათვის გათვალისწინებული ჯართა ნაწილობრივი ჩაბმა დამფარავ მოქმედებებში.

2/. აღმოსავლეთის მიმართულება დატოვებულია უყურადღებოთ იმ ზომამდის, რომ ჯარების მოზრდილი ჯგუფი / ღენ. ჯიჯიხიასი/ აღმოსავლეთის საზღვრების პარალელურათ, ამ საზღვრებიდგან სულ 5-8 კილომეტრის დაშორებით.

I4 თ ე ბ ე რ ვ ა ლ ი

ორივე საიერიშოთ მომზადებული ჯგუფები უდგებიან თავ თავ იანთ ამოცანების შესრულებას

მარჯვენა იერიში, რომელის მდ. ხრამის სამხრეთ ნაპირიდგან გამოდის აწარმოებს მეტად ძნელ პირობებში: იერიში გამოსულია დაბლობიდან, მოპირდაპირეს კი უჭირავს უშუალოთ შულავერის ჩრდილოეთით მდებარე მაღლობები, ამასთან ერთად მარცხენა იერიშის თანამშრობა სულ მოკლე ხნში შეუძლებელი ხდება: თანახმათ მიღებულ სააგენციო ცნობისა ჩვენ აღმოსავლეთის საზღვრების გასწვრივ იწყობენ დაგროვებას რუსების ჯარის ნაწილები. ეს გარემოება აიძულებს იერიშზე გადასულ ღენ. ჯიჯიხიას საჩქაროთ უკან დაბრუნდეს და ამოეფაროს მდ. ხრამს. ასეთ პირობებში განმარტოებული მარჯვენა იერიში შედეგს ვერ აღწევს და I4 - საღამოს ეს ჯგუფიც

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

იძულებულია იერიში შესწყვიტოს და აგრეთვე მდ. ხრამს ამოეფაროს.

ამ რიგათ I4 თებ-ის მოქმედებებს არავითარი დადებითი შედეგი არ მოუტანიათ. ამავე დროს ლორის ჯგუფი განაგრძობს უკანდახევას და სცდილობს აგრეთვე მდ. ხრამ მის ხაზზედ გამოსვლას.

I4 თებ-ის მოქმედებათა მნიშვნელობითი მომენტები შემდეგია:

I/როგორც მოსალოდნელი იყო მარცხენა იერიშის თანამშრობა შეუძლებელი გახდ[ა]

2/.სრულიათ უმიზეზოთ ჩაებნენ მოპირდაპირის მიერ ნაკარნახევ ბრძოლაში ტფილისის გარნიზონის ის ნაწილები, რომელნიც მთავარ ძალების ჩანასახს წარმოადგენდნენ.

3/ მიუხედავათ იმ მიზეზებისა, რომელნიც საიერიშოთ გადასულ ჯარს აიძულებენ მდ. ხრამს ამოეფარონ, ვერც ჯარი და ვერც სარდლობა ვერ ერკვევა ნათლა[დ] საბრთხის მიმართულებაში. ამის ნიშანია ის დაჯგუფება, რომელსაც ღებულობს ჯარი I5 თებერვალს. მდ. ხრამის ხაზზედ დამყარებული ფსიქოზი თავის გავლენას ახდენს ამ დღესაც.

I5 თ ე ბ ე რ ვ ა ლ ი.

ჩვენი ჯარების უკანდახევა გრძელდება. ლორის ჯგუფი ეკატერინოფელდს უახლოვდება. შულავერის მიმართულებ იდან დახული ლენ. სუმბათაშვილის ჯგუფი ეწყობა მოსაგერიებლათ მდ. ხრამის გასწვრივ მის ჩრდილოეთ ნაპირზედ, ტფილის-შულავერის გზა ტკეცილის ორივე მხრივ. მის მარცხნივ უფრო აღმოსავლეთით, ეწყობა აგრეთვე მოსაგერიებლათ ლენ. ჯიჯიხიას ჯგუფი. მისი მთავარი ძალები თავსდებიან ბულიარ-დიდი მუღანლოს ნაკვთზედ. ჯგუფის ნამეტნავათ შესუსტებული მარცხენა ფრთა მხოლოდ ერთი ათასეულის შემადგენლობით /გვ. გურული ათსეული №I./ ებრდება მდ. მტკვარს. მთელი დღის განმომავლობაში სწარმოებენ სულ უმნიშვნელო შეტაკებები მდ. ხრამის სამხრეთ ნაპირებს მოახლოვებულ მოპირდაპირესთან. ამ დღისთვის აღსანიშნავია ჩვენი ჯარების მიერ მიღებული მოგერიებითი დაჯგუფება, რომლიდანაც ნათლად მოსჩანს მარჯვენა ფრთის სიძლიერე, მხოლოთ მარცხენის ნამეტანი სისუსტე. ორი მოზრდილი ჯგუფი ელობება მოპირდაპირეს სამხრეთიდგან ტფილისისაკენ მიმავალ გზებზედ. ყაზახ ტფილისის მიმართულებას კი სდარაჯობს მხოლოდ ერთი ათასეული.

ყოველგვარ ეჭვს გარეშეა, რომ სარდლობის ყურადღება შებყრობილია ჯერ კიდევ სამხრეთის მიმართულებით. ეს უეჭველათ გამომდინარეობს ჩვენი ჯარების სიმძიმის პუნქტის მარჯვნივ/ დასავლეთით/ გადაწევის ფაქტიდან.

I6 თ ე ბ ე რ ვ ა ლ ი.

ოპერაციების მსვლელობა ამ დღეს შემდეგია: ძლიერი მოპირდაპირე ს / მეI8 და 20 ქვ. დივ. ნაწილები/ ახალი კვეთება, სრული მოულოდნელობით წარმოებული ხაზახ წითელი ხიდის მიმართულებით ამსხვრევს წითელ ხიდთან მდებარე გვ. ათასეულის წინააღმდეგობას. განმარტოებული და ყოველგვარ დაზარებას მოკლებული გვარდიის ეს ათასეული მოკლე წინააღმდეგობის შემდეგ მთელი თავისი შემადგენლობით მ ოპირდაპირეს ტყვეთ უვარდება. მოპირდაპირე , რომელიც იჭერს წითელ ხიდს და ამით მოქმედების წითელი ხიდი- ტფილისის ახლ მიმართულებას ხსნის, სწევს წინ ამ მიმართულებით თავის მოძრავ ელემენტებს/ მეI2 ცხენ.დივ. რამდენიმე ესკადრონს ავტო- ჯავშნოსან №55 რაზმის თანხლებით. სრულიათ შემთხვევით მოპირდაპირის წინ წაწეულ ნაწილებს ელობება გზაში, წითელ ხიდი ტფილისის გზატკეცილზედ /სოღანლი ველომსგავისთან/ ჩვენი ჯარების საკავშირო ნაწილის I/2 გუნდი /ლეიტ. ჯიჯავაძის უფროსობით/ მოკლე შეტაკების შემდეგ მოპირდაპირე სტოვებს ჩრდილოეთით წაწევის ცდებს და ბრუნდება სამხრეთით ივანბეგლოს მიმართულებით, სადაც მოულოდნელათ აწყდება ლენ. ჯიჯიხიას ჯგუფის საბარგულოებს და სხვა ზურგის დაწესებულებებს. მოპირდაპირის უცაბედი გამოჩენა ქმნის ამ ნაწილებშჰ არა ჩვეულებრივ არევ დარევას. ზურგში გამოწვეული პანიკა ელვის სისწრაფით ედება ლენ. ჯიჯიხიას ხრამზედ დაწყობილ გვარდიის ათასეულებს, რომლებშიაც იწვევს იმავე შედეგს. ათასეულები იხსნებიან თავთავიანთ ადგილებიდგან და თან და თან უკვე ბრბოთ ქცეული ეს ადამიანთა მასა გარბის თავის I/ საგრავიტაციო პუნქტის- გეტ- არხისაკენ. მოკლე ხნში ეს სოფელი იტენება გამოქცეულ ჯარისკაცთა მასით, რომელიც ~~ხსნის~~ ეხლა უდგება ტფილისჰსაკენ გზის გაკაფვას . ბრბო მიზანს აღწევს, გზას ხსნის მხოლოდ ბრძოლის ველზედ კი კი სტოვებს მთელ თავის

I/. ყოველ ჯარის კაცს აქვს თავისი საგრავიტაციო პუნქტი, რომლისკენაც ინსტინქტიურათ მიილტვის. ასეთი პუნქტია , ///მშიერისთვის სავსე სამზარეულო, დაჭრილისთვის შესახვევი პუნქტი, მხოლოდ გამოქცეულისათვ ის ის ადგილი, სადაც ჰგულისხმობს თავშესაფარს / ავტორი/.

არტილერიას, საბარგულეებს და საბრძოლო მოკაზმულობის სხვა და სხვა წ[illegible]ე-ბას.

საბოლოო შედეგათ ჯარების ეს ჯგუფი ორგანიზაციულათ სრულიათ ისპობა. უბედურება ამით არ თავდება. ლენ. ჯიჯიხიას ჯგუფში დაწყებული პანიკა თანდათანობით ეკიდება აგრეთვე დასავლეთით მდგომ ლენ. სუმბათაშვილის ნაწილებსაც. მეორდება პანიკის იგივე სურათები— ჯგუფში შემავალი გვარდიის ათასეულები სტოვებენ თავ თავიანთ პოზიციებს და ჯერ სანდარის და შემდეგ ტფილისისაკენ მიმართებიან. ბრძოლის ველზე რჩებიან მხოლოდ ჯარის ნაწილები /I/I ქვ. ლეგ., ნახევარი საყარაულო ლეგიონისა თავისი არტილერიით/ ჯარის ეს ნაწილები, მდ. ხრამზე განმარტოებულათ დარჩენილნი, იწყებენ ნაშუადღევს ხელ და სისტემატიურ უკანდახევას ტფილისისაკენ. ორგანიზაციულათ დამფარავ ჯარების ეს ჯგუფიც ნაწილობრივათ მოსპობილია.

ამ დროს ლორის ჯგუფი, ეკატერინენფელდიდან სანდარისკენ მიმავალი იმავე დღის საღამოს, აწყდება მოპირდაპირის მცირე ელემენტებს, რომელნიც / ლენ. სუმბათაშვილის ჯგუფის დახევის გამო/ იმყოფებიან უკვე სანდარის მიდამოებში.

ლორის ჯგუფი, რომელიც შექმნილ მდგომარეობაში თავის თავს გარ- შემორტყმულათ სცნობს, გზის ძალით გაკაფვის ყოველგვა ცდების გარეშე იშლება პატარ- პატარა ჯგუფებათ და იწყებს ჩრდილოეთით მიმავალ გზებით და ბილიკებით ტფილისისაკენ უწესრიგო უკანდახევას. რასაკვირველია ბრძოლის ველზე სტოვებს აგრეთვე მთელ თავის არტილერიას და სხვა საბრძოლო მოკაზმულობას.

ამ რიგათ დამფარავ ჯარების ეს ჯგუფიც ორგანიზაციულათ ისპობა. საბოლოოთ I6 /II-ს ბორჩალოში ჩატარებულ მოქმედებათა შედეგი შემდეგია: ყველა სამი ჯგუფი, რომლებიც სამ ძირითად მიმართულებაზე მოქმედებენ— მოსპობილია. ამიერიდგან ისპობა აგრეთვე დამფარავ მოქმედებათა მთელი სისტემა— მობილიზაცია/რომელიც სწორეთ რომ I6/II-ს ცხადდება, ოთხი დღის დაგვიანებით/ და ჯართა კონცენტრაცია /თუ ეს შეცვლილ პირობებში საერთოთ შესაძლებელი./ ჩატარდება ყოველგვარ დაფარვის გარეშე.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მოქმედება ტფილის მიმართულებით.

I6/II-ს იწყება ბრძოლები აგრეთვე ტფილის მიმართულებაზედ. ამ დღეს, დილით რიჟრაჟზედ მოპირდაპირის შესამჩნევათ დიდი ჯგუფი იწყებს მოულოდნელ შეტევას I/ რომელსაც მიზნათ აქვს ტფილის ხიდის ხელში ჩაგდება. პირველი შეტევა უშუალოთ ხიდზე წარმოებული უშედეგოთ თავდება. ხიდი დროზედ აფეთქებულია, მხოლოდ ხიდზედ მყოფი მოპირდაპირის ერთი გუნდი ერთიანათ იღუპება / თანახმათ მოპირდაპირის ცნობისა./, მაგრამ როდესაც ირკვევა, რომ ხიდი ნაწილობრივ არის აფეთქებული და მისი ჩარჩო მხოლოდ ჩაზნექილია, მოპირდაპირე გადმოდის მეორე შეტევაზედ, იყენებს ხიდის ჩაზნექილ ნაწილებს და ქვეითა ჯარით გადმოდის მტკვრის ჩრდილოეთ ნაწილზედ. მთელი დღის განმავლობაში სწარმოებს ბრძოლა რომლის შედეგათ გაწეულ წინააღმდეგობის. მიუხედავათ მოპირდაპირე იჭერს საღამოსთვის შედარებით დიდ რაიონს, სადაც ჰქმნის "ტეტ დე პონტს" [illegible] დანარჩენ ნაწილებისთვის

ამით თავდება ტფილის ჯგუფის, უშუალოთ საზღვრებზედ წარმოებული მოქმედებები. საერთო მდგომარეობა მიუხედავათ მის მიერ აღმოჩენილ წინააღმდეგობის უნარიანობისა, მეტათ მძიმეა- ჯგუფის ნამეტანი წინ წაწეულობა მაშინ, როდესაც თითქმის მთელი ბორჩალო მოპირდაპირის ხელშია, სახიფათოა.

I6/II-ს დაბინდებისას, თანახმათ მიღებული ბრძანებისა, ჯგუფი სტოვებს თავის საბრძოლო ნაკვეთს და იწყებს ტფილისისაკენ უკანდახევას, რასაც წესიერათ ასრულებს.

<u>ვხედავთ, რომ ვერც ეს ჯგუფი ასრულებს საბოლოოთ თავის ამოცანას, მაგრამ ამ შემთხვევაში ეს უკვე საერთო მდგომარეობის გართულების გამო ხდება, რაც ჯგუფზედ დაკისრებულ მოვალეობას შეუსრულებელ ამოცანათ ხდის.</u>

I/.I6-II-ს უშუალოთ ტფილისთან მოქმედებდნენ მოპირ- ის მე9-ე ქვ. დივ. ნაწილ[illegible] სახელდობრ: მთელი მე26 ქვ. ბრიგ. ხუთი ჯავშნოსანი მატარებლის თანხლებით., სახელ[illegible] №№5,7,6I,77,და 94. ამისგარდა აქვე იმყოფებოდა ტანკების [illegible] რაზმი №2, რომელმაც შემდეგში მონაწილეობა მიიღო ტფილისთან ბრძოლებში,

მოქმედებები კახეთის მიმართულებით:

I6/II-ს მოპირდაპირე გადადის შეტევაზედ ორი მიმართულებით, სახელდობრ:
ზაქათალა- ლაგოდეხი- თელავის, და
ზაქათალა- თუ ქურმიშა /დედოფლის წყარო/- სიღნაღის.

საზღვრის გადასვლისთანავე მოპ ირ-რე ჰკეტავს ლაგოდეხის რაიონში მყოფ გვარ-დიის კახეთის ათასეულს, რის შემდეგ უტევს I/6 ქვ. ლეგ, რომელსაც თელავისკენ უკუ-აგდებს.

მეორე მიმართულებაზედ ე. ი. თოქურმიშა სიღნაღისაკენ , მოპირდაპირე თავისი I/ პარალელურ მოქმედებას აწარმოებს, რითაც უჭრის I/8 ქვ. ლე-ცხენ. ჯარით
გიონს ტფილისისაკენ დასახევ გზას. ამ რიგათ მოპირდაპირეხსნის თავისი წინ-სვლისთვ ის აგრეთვე ლაგოდეხ- სიღნაღ- ტფილისის მიმართულებასაც.

ა.

მ აშველ ჯარის მოძრაობა.

I6-II-ს სრულ სურათის მიღებათ საჭიროა აღინიშნოს აგრეთვე ის ც დებიც, რომე-ლიც მიმართული იყო ახლათ დანიშნული /I--II ნაშუადღევს/ მთავარ სარდლის მიერ იალგუჯის მასივის ჰ ლში შესარჩენათ.

I6/II-ს ა ჩამოდის ტფილისში ბათომიდან I/9 ქვ. ლეგ-ი. ტრანს-პორტზედ დატვირთული. ათასეული დილის 9 საათზედ აღწევს სადგურ სოღანლუღს, სად-დაც იწყებს ჩამოტვირთვას. I3 საათზედ გაძლიერებული არტილერიის ერთი მწყობ-რით /2 ხაუბიცა/ თანახმათ მიღებული ბრძანებისა მიემართება იალგუჯ- წი-თელხიდის მიმართულებით. გზა და გზა , მიმავალი ათასეული ხვდება ხრამიდან დახეულ პატარ პატარა ჯგუფებს და ცალკ ცალკე გუნდებს , რომელთაც ელაპება და ამათ ცდილობს მათ შეჩერება მოწესრიგებას და იალგუჯის მთისკენ მიმარ-თვას. ამ დროს ათასეულის უფროსი / პოლკ. დ ვაჩნაძე/, რომელიც გზაში გვ-ცხნ. ლეგიონის უფროსს ხვდება, ღებულობს მისგან შემდეგ ცნობებს:

I/. მღინვარე ხრამზედ მომხდარ კატასტროფაზედ.

შენ. I/ მოპირდაპირის ცხენოსანი ბრიგადა კუროჩკინის უფროსობით.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

2/. მოპირდაპირის გამოჩენაზედ არუხლო – კოდის მიმართულებაზედ.

ამ მდგომარეობაში ათასეულის უფროსი სწყვეტს დაიჭიროს მხოლოდ იალგუჯის მთები, რასაც შუალამემდი ასრულებს. მაგრამ ამ დროს სარდლობისთვის უკვე ნათელია ხრამზე მომხდარ კატასტროფის მთელი სიდიდე, ამავე დროს სარდლობას ხელ არ მოეპოვება არც ერთი თავისუფალი ათასეული ან ჯარის სხვა ნაწილი, რომლითაც გაძლიერებდა იალგუჯის მთაზედ უკვე გაგზავნილ I/9 ქვ. ლეგიონისა, მეორეს მხრით ნათელი იყო, რომ იალგუჯის სიმაღლის ხელში შერჩენა მხოლოდ ერთი ათასეულით ვერავითარ შედეგს ვერ გვმოიღებდა. ამრიგათ სარდლობა იძულებულია იალგუჯის მაღლობების ხელში შერჩენის კონცეფცია უკუაგდოს და ამიტომაც I/9 ქვ ლეგიონი თანახმათ მიღებული ბრძანებისა სტოვებს ამ მაღლობებს მეორე დღესვე და ტფილისისკენ ბრუნდება.

ამით სრულდება I6 თებერვლის ყველა მოქმედებები, რომელსაც აწარმოებდნენ ჩვენს აღმოსავლეთ საზღვრებზედ დამფარავ ჯარების ყველა ჯგუფები. დათფარვის მთელი სისტემა საბოლოოთ ჩაშლილია. გადაყენებულია ძველი მთავარსარდალი, ინიშნება ახალი – ღენ. კვინიტაძე.

ომის პირველი ფაზა– შესავალი ბრძოლებიც ფაქტიურათ გათავებულია. საჭიროა მხოლოდ საბოლოო ბილანსის შედგენა, რაც გაადვილებულია ჩვენ გვაქვს სრულიათ ჩამოყალიბებული კრიტერიუმი იმ ამოცანის სახით, რომელიც დამფარავ ჯარების მოქმედებებს საზღვრავდა.

მოვიგონოთ ხელახლათ დასმული ამოცანა და მასთან ერთათ დავსვათ აგრეთვე ორი კითხვა: რას უნდა მოველოდნოდით დაფარვიდან და რა მოგვცა სინამდვილემ. დასმულიკითხვები და პასუხები ორ სვეტათ ჩამოვწეროთ. მივიღებთ შემდეგს:

რას მოველოდით დაფარვიდან	რა მოგვცა სინამდვილემ.
I. საერთო მდგომარეობის ვითარება მოითხოვს ჩვენი ძალების მაქსიმალურ დაჭიმვის აუცილებლობას, მხოლოდ ამისთვის კი საჭიროა:	I. ძალების დაჭიმვა არამც თუ მაქსიმუმს მინიმუმსაც არ ესაბამება, რადგან ნაც:

2.ძალების სრული მობილიზაცია და მათი სათანადო კონცენტრაცია, რისთვისაც სა- ჭიროა!	2.ვერ ხდება ვერც მობილიზაცია და ვე კონცენტრაცია, რადგანაც:
3.მობილიზაციის და კონცენტრაციის დაფარვა, რისთვისაც საჭიროა:	3.ვერ ხება ვერცმობილიზაციის და ვერც კონცენტრაციის დაფარვა რადგანაც:
4.დამფარავ მოქმედებათა წარმოება სულ უკანასკნელი I3 დღის განმავლობაში, და მობილიზაციის დაწყება დღიდგან საომარ მოქმედებათა დაწყებისა.	4.საამისოთ არ არის სა- მარი დრო, რადგანაც და- ფარვა გვაძლევს IO დღის გებას/მობილიზაცია გამო- ცხადდა I6 – II-ს, და ამავე დღესვე გათავდა და- ფარვაც/
5სივრცის არსებულ პირობებში დაფარ- ვის სათანადო ჩატარება შესაძლებელია იმ პირობით თუ ომს ვიწყებთ ჩვენ.	5. ომს იწყებს მოპირდაპირე.
6. დაფარვამ უნდა მოგვცეს ბრძოლის წარ- მოების შემდეგი პირობები: ა/გარდამწყვეტ ბრძოლას არ ჩავატარებთ უშუალოთ ტფილისთან ბ/ საკონცენტრაციო რაიონათ იქნება ტფილისი და მისსახლო მდებარე არე. გ/ მთავარ ძალებს ან მის რომელიმე ნაწილს არ ჩავაბავთ ჩვენს მიერ გაუთვლისწინებელ და ნაადრევ ბრძოლაში.	6დაფარვა გვაძლევს ბრძოლის წარმოების შემდეგ პირობებს: ა/ გარდამწყვეტ ბრძოლას მოპირდა- პირე გვიკარნახებს სწორეთ უშუალოთ ტფილისთან. ბ/მცნება "საკონცენტრაციო რაიონი" ფიქციური ხდება– ჯარი დაგროვდება ნაწილ ნაწილათ უშუალოთ ბრძოლის ვე ზედ გ/,მცნება"მთავარი ძალები"ფიქციური ხდება– ჯარი ჩაებმება ბრძოლაში სწ ეთ რომ ნაწილ ნაწილათ და ჩვენთვის ნაადრევ და გაუთვალისწინებელ ბრძო- ლაში

დანარჩენ დასკვნების გამოტანას შესძლებს თვით მკითხველი. აღვნიშნავ რომ [illegible]მაბ:

მოყვანილი 8ამობილიზაციო მოცემულობანი ფიქციურია და სინამდვილესთან შედარებით უფრო ოპტიმისტური. აქედან გამომდინარეობს კითხვა, თუ გამოანგარიშებული I3 დღე საკმარისია. მაგრამ ამაზედ შემდეგში — ეს გამოჩნდება თავის თავათ აღმოსავლეთ ასპარეზის მიმოხილვიდან.

ვ. რა——ლი

გაგრძელება შემდეგ ნომერში.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

I

I938 წელს შესრულდა ოცი წელიწადი, რაც საქართველომ გამოაცხადა თავისი დამოუკიდებლობა. 24 თებერვალს I939 წლისა სრულდება I8 წელი რაც რუსეთმა მეორეთ დაიპყრო საქართველო. დღემდის ეს ორი თარიღი ქართველი საზოგადოებისთვის ტირილისა და გოდების დღეთ იყვნენ ცნობილნი. დღეს ცოტა სხვა თვალით გვინდა შევხედოთ ამ ორ მოვლენათა წლის თავს, რომ კარგათ გავითვალისწინოთ მათი მნიშვნელობა ჩვენ წარსულში და მოვალეობანი, რომელნიც აქედგან გამომდინარეობენ ჩვენთვის.

გვმართებს ტირილი თუ არა ამ დღეთა მოგონებისას და რასა ნიშნავს ეს ტირილი. სანამ ჯარის კაცი სდგას ბრძოლის ველზედ და ბრძოლაზედ ხელი არ აუღია რა გინდ მძიმე და საშინელ პირობებშიაც არ სწარმოებდეს ეს ბრძოლა, რა სიმწარესაც კი არ განიცდიდეს იგი, იქ სასოწარკვეთილ ტირილს ადგილი არა აქვს არავითარ შემთხვევაში..

ბრძოლის სიძნელე და მისი სიმწვავე ჯარის კაცისთვის არავითარ მოულოდნელობას არ წარმოადგენენ. ყველა მებრძოლმა კარგათ უნდა იცოდეს, რომ ყველა ბრძოლას აქვს თავისი უმწვერვალესი სიძნელე, თავისი ფიზიკური და სულიერი კრიზისი, რომელსაც მებრძოლმა უნდა გაუძლოს. აი ამ უდიდესსიძნელეთა გადალახვის შემდეგ მიაგნობს იგი ბრძოლის ლოგიკურ დასკვნას და ბოლოს, რომელიც ბრძოლის მიზანს წარმოადგენს და რომელსაც გამარჯვება ჰქვიან. დიახ. ეს ძნელი გზაა. და არ მიემსგავსება იგი სასეირნო სიცელქით გადარბენილ გზას. აი ამ ეკლიან და სიკვდილით დაფენილ სარბიელზედ მოქმედება ნორმალური დანიშნულებაა მებრძოლი ჯარის კაცისა და ამ მოვალეობის შესრულების დროს არა აქვს ალაგი არავითარ ტირილს და გოდებას. პირიქით, ჩვენი ეროვნული ტრადიცია ბრძოლის ყიჟინას უდიდეს ზეიმის და სიხარულის სახეს მოსთხოვს.

ის ვინც სტირის, ის ვინც მოსთქვამს, მას უკვე ბრძოლა გათავებული აქვს. იგი ამ ტირილით ადასტურებს და აკანონებს წაგებულ ბრძოლის და გამარჯვებულთა უფლებას და იხრის ქედს მოწინააღმდეგეთა წინაშე. აი ამ თვალსაზრისით გვსურს მივუდგეთ ჩვენი ისტორიის ამ ორ თარიღს.

ის ვინც დასტირის ჩვენი ისტორიის ამ ორ თარიღებს,

მისთვის უკვე გათავებულია ს ქართველისთვის ბრძოლა და მასთან ერთად საქართველოც მათი უკანასკნელი სამსახური ჩვენი ჩვენი ერისადმი მხოლოდ ერთი ლაა: დასტოვონ ჩქარა ბრძოლის ველი, რომ თავის აწირებული სურათით არ ქმნილნენ შემზარავ შთაბეჭდილებას დანარჩენ მებრძოლთათვის.

დღეს ჩვენ გვაინტერესებს ის მეორე ნაწილი ერისა, რომელიც სდგას ბრძოლის ველზედ და არ დაუკარგავს არც სულიერი და არც ფიზიკური ვარგისობა ბრძოლისა.

როგორ გამოიყურება ჩვენი ერის ეს ნაწილი. და რას აკისრებს მას ჩვენი ერის დღევანდელი ვითარება. აქ თავიდანვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ყელა ჯარის კაცის მოვალეობაა, რომ გაბედულათ შეხედოს თვალებში სინამდვილეს, რომ თავის მოუტყუებლივ შეაფასოს მთელი მთელი სიძნელე და გაჭირვება მდგომარეობისა, რომ მას არ არ გამოეპაროს თვალიდგან არავითარი უპირატესობა მოწინააღმდეგის და არაფრით მოიტყუოს თავი. მისი მოვალეობაა ყველა მოვლენას დაარქვას თავისი სახელი მიუხედავათ იმისა, თუ როგორ მოხვდება ეს სხვა და სხვა გამგონის ყურს, არ გამოუდგეს არავითარ მჭერმეტყველ თვალის ამხმელ ხელოვნურ ლამაზობას და მაგარი ფეხ იდგეს მოქმედებიშ და მსჯელობის მარტივ სწორ ხაზზედ. ჩვენც, როგორც მხედრები ამ სხით შევეხებით აქ აღძრულ საკითხს.

დღეს საქართველო დაპყრობილია სხვა ერის მიერ. საჭიროა ერთხელ და სამუდამოთ შეიგნოს ყველამ, რომ თავისუფლებას ვერ მოვიპოვებთ უბრძოლველათ, გინდაც რომ ისტორიის კურიოზულ რბენამ რომელიმე ერს მოულოდნელათ და უბრძოლველათ მიუძღვნას თავისუფლება, იგი მას ვერ შეირჩენს თუ ამ თავისუფლებისთვის ბრძოლის სურვილი და უნარი გამარჯვებული ბრძოლის სახით ბრძოლის ველზედ არ ცხად ჰყო. ამის დამამტკიცებელი მაგალითი ორჯელ გათამაშდა ჩვენი თაობის თვალ წინ. ერთი იყო ჩვენი ერის 1918- 1921 წლის ისტორია, მეორე ჩეხოსლოვაკიის დღევანდელი მაგალითი.

მაშ ვისთან მოგველი ს ჩვენ დღეს ეს აუცილებელი ბრძოლა ჩვენი ერის არ ბობისთვისა. ამ სამკვდრო სასიცოცხლო ბრძოლას ვაწარმოებთ რუსეთთან, რუსეთთან მის შინაგან წეს წყობილებისდა გაურჩევლათ. სულ ერთია იქნება ეს ბოლშევიკური თუ მეფის რუსეთი ჩვენ ეს ბრძოლა ისეთივე სიმწვავით უნდა ვაწარმოოთ სანამ სიის მკერდზედ იდგება უკანასკნელი შეიარაღებული რუსის ჯ. კაცი. და სანამ კა კასიის დედა მიწაზედ იქნება უკანასკნელი სახლი გადმოსახლებულ რუსის კოლონი

ნისტისა,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

აი ამ ბრძოლისთვის უნდა იქმნეს მომზადებული მთელი ერი, მომზადებული ნივთიე-რათ და სულიერათ. დღეს ვიმყოფებით შეიარაღებულ ერთა ხანაში, როდესაც ყოველი ერი ღონისძიებას ხმარობს, მთელი ერი დააყენოს იარაღის ქვეშ, რომ არც ერთი მებრ-ძოლი, არც ერთი მანდილოსანი ან მოზარდი ერთეული არ დარჩეს გამოუყენე-ბელი არც ერთი ერის საბრძოლო ბანაკის გარეთ, რომ არ დარჩეს გამოუყენებელი არც ერთი საბრძოლო ვარგისობა. აი ასე გამოიყურება ამ საქმის შეგნება და დაყენება დიდ სახელმწიფოებრივათ მოწყობილ ერებში.. როგორ უნდა მივუდგეთ ჩვენ ამ საკითხ ვნ უნდა აწარმოოს ჩვენში ეს ბრძოლა. ჩვენ სუსტ და სახელმწიფოებრივ ვათ მოუწ-ყობელ ერს, შეუძლიან ეს ბრძოლა მიანდოს ერის რომელიმე ნაწილს ან ჯგუფს. ვთქვათ უფრო გასაგები ენით – პარტიას. როგორ გამოიყურება დღეს ჩვენი ერის ამ თაობის ვინაობა, რომელსაც შეუძლიან ბრძოლის ველზე გასვლა. ერის მთავარი ძალა იმყოფება იქ, საქართველოში და მას მთლიანათ დღეს შებოჭილზედ წითელი ვარსკვლავი აკრავს. აქ ემიგრაციაში ეს თაობა ეს თაობა განკერძოებულ პოლიტიკურ თეორიათა დოგმატიურ ფანატიზმით არის გამიჯნული და აქამდის ხმარებულ საშუალებით ვერ იქ ნა მათი საერთო ენის მოპოვება. ვინ უნდა აწარმოოს მაშ ეს ბრძოლა. ბრძოლას ყველგან მხედრობა აწარმოებს და დროა ყველასთვის ცხად შეიქნეს, რომ ჩვენშიც მგონებ მხედრობამვე უნდა აწარმოოს იგი. ბრძოლა კი უნდა მოამზადოს იმან ვისაც კი სერზე აწევს მისი წარმოება და მისი საბოლოო პასუხისგება. აქედან ცხადია, რომ მხედრობამ უნდა დარაზმოს და მოამზადოს ბრძოლისათვის ჩვენი ერი და მხედრობავე უნდა გაუძღვეს მას ბრძოლის ველზე. აი ის მარტივი და ყველგან ყველასათვის ცხდი უბრალო დებულება, რომლის შეგნებასაც ჩვენ საზოგადოებას დღემდის ხელს უშლის ამის სი მარტივე და სიცხადე, ვინაიდგან ამ მარტივ საკითხს ყველა 'ზეკაცურ სიჭკვიანით"და "პრინციპიალურ თვალსზრისით " უდგება.

ეს ხომ ყველასათვის ცხადია, რომ ჩვენ თაობას აუცილებლივ მოელის ბრძოლის ველზედ რუსეთთან გულის გულ შეხვედრა. ეს ხომ ყველასათვის და თავის თავათ ნათე-ლია ვინ იქნება ამ ბრძოლის ველზედ და ვის მკერდზედ იქნება დაწერილი სისხლის ასოებით ეს ფურცლები ჩვენი ისტორიისა. ეს ხომ ცხადია ვის და რომელ თაობას მოსთხოვს ისტორია ამ დღეთა ნივთიერ და მორალურ ანგარიშებს. ესეც ხომ ცხადია რომ ამ მებრძოლთ ბრძოლის ქარცეცხლში ვერ მიეხმარება ვერც ერთი დოგმატიურ თეო-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რიებით გატაცებული პიროვნებათაგანი, რომელნიც ამ ბრძოლისთვის გამოსადეგობას სხვა და სხვა რელიგიურ სექტებათ ჰყოფენ და ამით ერის სასიცოცხლო ძალას ასუსტებენ. მაშ დეე მიეცეს ამ თაობას საშუალება მომზადებისა და ბრძოლისთვის დარაზმვისა, მიეცეს საშუალება იმათ, ვისაც ამის პასუხისგებას მოსთხოვს ერი, ვის მკერდზე-დაც უნდა გადაიაროს ამ ბრძოლის უმწვავეს ქარცეცხლმა. დეე ამის საშუალება მი-ცეს ქართულ მხედრობას.

ეხლა ვნახოთ როგორ გამოიყურება ბრძოლისთვის გამოსადეგ თაობის ერთიანობა და რა არის საჭირო ჩვენი ეროვნული ბრძოლისთვის დასარაზმავათ.

დღეს ყველასთვის ცხადია, რომ მიუხედავათ სხვა და სხვა დოგმატიურ იარ-ლიკის მიკვრისა, ჩვენი ერის მთელი ბრძოლსათვის გამოსადეგი თაობა უაღრესათ პატრიოტულად არის განწყობილი დაწყობილი თვით კომუნისტებიდან. ეს მისი ერო-ნული შეგნება საკმარია ჩვენი ერის გასაერთიანებლათ. აი ამ გრძნობაზედ უნდა შეიქმნას ერთი კერა ჩვენი ერისა, რომლის გარშემოც უნდა შეიკრიბნენ ყველა მის ნაწილნი. აი ასეთ ხსეთ ეროვნულ კერათ ყველა ქართველისთვის, სადაც ყველას შეეძლება მონახოს თავის ალაგი- შეიძლება იქნეს მხოლოდ და მხოლოდ საქართველოს შეიარაღებული ძალა. აქ საკმარისი უნდა იყოს მხოლოთ ერთი მცნება : რომ სწამდეს საქართველო და სურდეს მისთვის ბრძოლა. მეტი არაფერი არ არის საჭირო. ეს სულ ერთია და უმნიშვნელო რომელ სექტიდანაცარ იქნება იგი და რომელი მოციქულიც ა-ეპატრონებოდეს მის სულს.. ყველა ქართველს უნდა ჰქონდეს თავისი ალაგი ქართულ შეიარაღებულ ძალის კერასთან, არავის არა აქვს უფლება ვისიმეს ხელის კვრის და ვისიმეს სულიერ არსებაში ხელის ფათურისა. ეს საქმე ისე უნდა იყოს დაყენებული რომ ვისაც კი სურს ერისთვის ბრძოლა, მიუხედავათ ყველაფრისა სრული სიდინჯით და ნამუსის უქენჯნავათ უნდა შეეძლოსამ კერასათნ მოსვლა. . ამისი არავის არ უნდა ეშინოდეს. ვინც კი არ იყოს მებრძოლი ჯ. კაცი, იმას, რისთვისაც იგი სისხ-ლის დაღვრის , და რასაც ბრძოლით მოიპოვებს, მის მოვლასაც მოახერხებს. აი ეს არ ის უახლოეთი ამოცანა ჩვენი ერის დღევანდელი თაობს , რომელსაც აქვს საბ-რძოლო ვარგისობა და სანამ ეს ეს ამოცანა არ იქნება ძალებითათ გამოყვანილი, მანამ ჩვენი ერის წინაშე სხვა არავითარ ამოცანას არ ექნება ადგი. მაშ რი-თვის ვიმტვრიოთ დღეს თავი წინაუკმო სირბილით იმ საკითხებზედ, რომელ... თაც განზგება დაგვისავს მხოლოთ მის შემდეგ , როცა ჩვენი შეიარაღებული ძალა თავის პირველ ამოცანას შეასრულებს: ე. ი. მეემზადება ბრძოლისთვის მორალურათ და

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თიერათ და ამ ბრძოლას მოიგებს.. აი ეს არის პირველი ამოცანა ჩვენი ერისა და დღეს ჩვენს წინაშე სხვა საკითხის წამოჭრას არავითარი აზრი არა აქვს. აი ამ საქმეში უნდა ჩავებათ დღეს მთელი ჩვენი არსებით.

ვის აწევს კისერზედ ამ საქმის მოწყობა და მოგვარება და ვის მოვალეობას წა მოადგენს იგი.

საერთოთ მიღებულია ყველგან დამუდამ, რომ ეს საკითხი მხედრობის საგანს წარ მოადგენს და, როგორც [illegible] არ იყოს დღეს ეს საკითხი დაწყობილი ჩვენ ყოველ-დღიურ პოლიტიკურ ცხოვრების [illegible] ამის პასუხს ჩვენი ერის ისტორია მაინც მხოლოდ და მხოლოდ მხედრობას მოსთხოვს. ჩვენ ერს ჰყავს მხედრობა, რომელსაც შეუძლიან ამ საკითხს გაძღოლა, რომელიც სდგას თავისი დანიშნულების სიმაღლეზედ და აქვს მისი სრული შეგნება.

ვნახოთ მეორე მხრივ, როგორ მოქმედების სახეს უკარნახებს ჩვენ მხედრობას ჩვენი დღევანდელი მდგომარეობა. მხედრობა ზედმიწევნით უნდა იცნობდეს ერის ყოველგვარ მიდრეკილებას და მისწრაფებას, მან დანამდვილებით და კარგათ უნდა იცოდეს საით მიისწრაფება იგი და უნდა მზათ იყოს ბრძოლით გაახორციელოს ერის ეს მისწრაფებანი და იდეალი.

ამისთვის საჭიროა, რომ მხედრობა არ იბნეოდეს სხვა და სხვა დოგმატიურ თვიბების დებულებებში ისე, როგორც ერის სხვა ელემენტები. მისი მოვალეობაა, რომ არ დროს არ დაჰკარგოს უნარი ცხოვრების სალ და რეალურ ხილვისა და შეინარჩუნოს ყველ საკითხისადმი რეალურ- პრაქტიკულ მიდგომის ვარგისობა.

ჩვენ მხედრობას კარგათ უნდა ახსოვდეს ჩვენი ერის სრულიათ განსაკუთრებული მდგომარეობა, რომ მახმოაფრხოს ჩვენი ერის მთელი ძალების ერთ ბრძოლის ველზედ გამოყვანა და მთელი მებრძოლ თაობის ჰარმონიული შეერთება.

როგორი იქნება ჩვენი მხედრობის მუშაობა ამ სარბიელზედ. რასაკვირველია, ეს ადვილი არას დროს არ იქნება და არავის რათ უნდა ეგონოს, რომ ჩვენი სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა ადვილი უნდა იყოს. რა საკვირველია, ბევრი სიძნელეები დაგვხვდება წინ გადასალახავი. ამ საქმის გამაადვილებელ მოვლენას წარმოადგენს ის გარემოება, რომ უკვე მოგვევლინება მხედრობა, რომელიც სდგას ამ ამოცანის სიმაღლეზედ, რომელიც შეუძლიან [illegible] ამ საქმის გაძღოლა და რომელსაც მთელი სიდინ-შეიძლებამიანდოს ერმა ამ საქმის წარმოება. ერთად ერთი დროებითი და უდიდესი

დაბრკოლება ამ საქმის, [illegible] მხოლოდ ჩვენი ერის უაზრო დოგმატიური დაყოფვა არის, მაგრამ გვრწამს, რომ [illegible] გამოსადეგ თაობის ეროვნული შეგნება სძლევს ყოველგვარ ხელოვნურ დაბრკოლებებს.

[illegible] ჯამი დღევანდელ ჩვენი მდგომარეობისა და ჩვენ თაობის მოვალეობისა ჩვენი ერის წინაშე — ძლიერ ადვილი და მარტივი ჩამოსაყალიბებელია.

ვიცით, რომ ვართ სუსტნი და არ ძალგვიძს ჩვენი ინიციატივით შევქნათ სათანადო ფაქტიური მდგომარეობა საერთაშორისო განზომისა. ამისთვი ჩვენი მოვალეობაა ცმზათ ვიყოთ, რომ ყოველ წუთს შეგვეძლოს გამოვიყენოთ ყოველგვარი შექმნილი ხელსაყრელი მდგომარეობა ჩვენი არსებობის უფლებათა მოსაპოებლათ. და ამისთვის შეიარაღებულ ბრძოლის გასათამაშებლათ. ჩვენი მოვალეობაა ეს საქმე ისე იყოს მომზადებული, რომ ამ ბრძოლაში მონაწილეობა მიიღოს მთელ ერმა, რომ მთელი მისი სულიერი და ნივთიერი ძალები იბრძოდნენ ერთათ ერთ მიზნისთვის — ეროვნულ თავისუფლების მოპოებისთვის. ყოველგვარი დაქსაქსვა ამ საქმის, ყველა თვითეულ ჯ. კაცის მოკლება ამ ბრძოლიდან, ყველა სხვა და სხვა დოგმატებით დატვირთვა მისი და და ჩვენი ერის ისედაც მძიმე გზის სხვა და სხვა პლატონიურ მცნებით ჩანგრევა — დღეს უბრალო ბოროტმოქმედებათ უნდა იყოს ცნობილი.

რა საერთაშორისო მდგომარეობა უნდა გამოვიყენოთ ჩვენი ბრძოლის გასათამაშებლათ

ყველა პოლიტიკური გართულება, ყველა კონფლიქტი, რომელშიც კი რუსეთი მ იღებს მონაწილეობას როგორც მომქმედი მხარე, ყველა მდგომარეობა [illegible] რომელიც კი მოგვცემს საშუალებას რუსეთთან ჩვენი ძველი ანგარიშების გასწორებისა იარაღით ხელში უნდა [illegible] იქმნეს.

არავითარ დოგმატიურ მცნებამ, არავითარ პლატონიურ იდეოლოგიამ არ უნდა გაგვიძნელოს [illegible] საშუალების გამოყენება. ვერავითარ პოლიტიკურ მცნებამ ვერავითარ იდეოლოგიამ [illegible] დროს ვერ უნდა მიგვიყვანოს ჩვენ იმ ბანაკში, რომელშიც რუსეთი [illegible]. იქ არ არის ადგილი ქართველი ერისა.

რამდენათ უნდა გვაინტერესებდეს ჩვენ დანარჩენი სახენი საერთაშორისო [illegible], რომელნიც უშუალოთ არ შეეხებიან ჩვენ იდეალს ე. ი. ბრძოლის [illegible] [illegible] მოპოებას. მხოლოდ იმდენათ, რამდენათაც ეს მოვლენანი სადარბაზო

მუსაიფის საგანი [illegible]. არას შემთხვევაში, არცერთი ესეთ მოვლენას, არ უნდა გავატაცინოთ თავი, რომ მათ მიეცეთ ღირსება ჩვენ ეროვნულ საქმეზედ გავლენის მოპოვებისა. მაგ. აბაშეთ იტალიის ომი, ესპანეთის შინაგანი ბრძოლა და სხვა ამგვარი მოვლენანი არ შეიძლება ქართველის გულთან ისე ახლო იყვნენ, რომ ამ, ჩვენთვის მეორე ხარისხოვან მოვლენებმა ჩვენი ეროვნული საკითხის სამსახური რითიმე დაამძიმონ. ეს ხომ თავის თავათჩვენ ეროვნულ საკითხის მეორე ხარისხზედ გადარიცხვის ფაქტი იქნებოდა. ესეთი მამულიშვილი უვარგისია თავის ერისათვის და ამითვე გამოუსადეგარი სხვა ერისთვისაც. სხვა ერისადმი ღირსეული იდეური სამსახურის გაწევა შეუძლიან მხოლოდ იმას, ვინც ღირსეულათ აასრულებს ყველა თავის მოვალეობებს საკუთარ ერის წინაშე.

გვაქვს ბევრიამ საგანზედ თეორიულ მსჯელობისათვის და შეგვიძლიან უცადოთ სანამ ეს საკითხი თავის სიმწვავით უკარნახებს ყველას თავის უკამათო მნიშვნელობას. არა. ამისთვის მოდუნებულ ცდის დრო არ არის. ჯერ ისევ ჩვენ თაობას და ისიც უახლოეს მომავალში მოელის ბრძოლის წარმოება ჩვენი ერის არსებობისათვის და ამისთვის მზათ უნდა ვიყოთ ყოველ წუთს.

და თუნდაც ჩვენ თაობას ბედმა არ მისცეს საშუალება ბრძოლის გათამაშებ[illegible] მისი ვალია გააკეთოს ყველაფერი ამ ბრძოლის მოსამზადებლათ და ეს საქმე ისეთ სახით გადასცეს მომავალ თაობას, რომ იგი არ იქმნეს იძულებული ეს საქმე თავიდან დაიწყოს, რომ ეს მომავალი თაობა არ იყოს დატვირთული თავის წინამორბედთა უღირსობის ცოდვით.

დღეს ერი ამ სახით მოსთხოვს ჩვენ თაობას მოვალეობის მოხდას მამულის წინაშე. დღეს ყველა ბრძოლისთვის გამოსადეგ ქართველის მოვალეობაა უშუალოდ შეუდგეს ამ საქმის განხორციელების მუშაობას.

ხოლო მათ ვისაც სხვა რამე დოგმატიური საკითხი ან რამე ძველ ანგარიშების გასწორება უფრო აქვს გულთან ვიდრე ერის უშუალო მიზანი და მისდამი უმოკლესი გზა, შეგვიძლიან დინჯათ და მშვიდის შეგნებით აუქციოთ გვერდი. დეე ამ სახით ჩაბარდნენ ჩვენ ისტორიას თუკი ამ ისტორიაში რაიმე ადგილს დაიკავებენ.

ის, ვისაც სწამს ჩვენი ერი და ბრძოლა მისთვის, ის ვისაც სწამს, რომ ძლიძლება პირადათ შეხვდეს ბრძოლის ველზედ გულ და გულ ჩვენ მოწინააღმდეგეს, ისთვის სრულიათ ნათელი იქნება ამ წერილის ყოველივე აზრი და მას არავითარი ახსნ

განმარტება არ დასჭირდება.

ის., ვისთვისაც პირველ ადგილზე დგას რომელიმე სხოლასტიური მცნების დოგმატი და ვინც ამ წერილის განხილვას მიუდგება რომელიმე პრინციპიალურ თვალ ხედვით, მათთვის შეიძლება ბევრი რამე გამოდგეს გაუგებარი და მიუღებელიც, მაგრამეს წერილი არც არის დაწე რილი ამ ხასიეთის აზროვნების ერთეულთათვის.

და ბოლოს- გვჭირსდღეს რამე სატირელი თუარა. რა გვაქვს სატირელი.

. მართალია ვიმყოფებით რუსეთთან სამკვდრო სასიცოცხლო ბრძოლის სრულიერათ უმძიმეს პირობებში. ეს ბრძოლა დაიწყო ჯერ ისევ I9I7წელს შამქორისველებზე, როდესაც საქართველოს შეიარაღებული ძალა პირველათ შეუდგა რუსეთის დამარცხებულ ჯარის გაიარაღებას. შეხლა დენიკინის რუსეთთან, I920 -2I წლის ომები გაწითლებულ რუსეთთან და I924 წლის აჯანყება, იმის და მიუხედავათ ესმოდათ თუ არა ამ ომების ავტორთ ეს,-ერთ ბრძოლის განუყოფელ მსვლელობის ნაწილს წარმოადგენდნენ. დღესაც ამავე მოწინააღმდეგეს ვუდგევართ პირის პირ. დღევანდელი ჩვენი ვითარების სიძნელე და სიმძიმე არ იძლევაარავითარ საბუთს სასოწარკვეთილებისთვის. ჩვენ თაობას ჯერ კიდევ ღია აქ ვსგზა საქართველოს აღორძინებისა და დავით აღმაშენებელის უდიდეს დღეთა ბრძოლით მოპოებისკენ. აღორძინება და და აშენება ნორმა.ლური მიმდევარი ეტაპია ჩვენგვარ მძიმე მდგომარეობაში მყოფერის ცხოვრებისთვის. იქ , სადაც ერის სიძლიერე სჩქეფს თავის უდიდესი შემძლეობით და ერი თავის განვითარებას უმაღლეს წერტილზე სდგას, მის მიმდევარ ნორმალურ განვითარებას აღორძინება არა ჰქვიან. აღორძინება და განახლება ეს მხოლოდ ჩვენ მდგომარეობაში მყოფ ერის ხვედრია და ამ აღორძინებისკენ ჩვენ თაობას გზა ღია აქვს. მას კი ვინც იცის, რომ მისი როლი გათავებულია და ერის ისტორიაში გარდა მოთქმისა არაფერი აღარა აქვს სათქმელი, დაუტოვოთ უდაოთ ამ ტირილის უფლება და საშუალება.

დავირაზმოთ.

" ბრძოლა ძმებო ბრძოლა მამა პაპური
თორემ მტრისგან გველუპება მამული".

ვ. ნა—ლი.

დაჯგუფებაში

შენიშვნა.რედაქცია ორ საკითხში არ ეთანხმება ავტორს: I./ერთ ცევა ~~ორ რადიკალურად~~ მოწინააღმდეგე ბანაკებს- ეროვნული და არა ეროვნულის, [illegible] დაც მხედრული გზით ჩვენს პირობებში შეუძლებელია. 2/.ქართულ პოლიტიკურ მოღვაწეთა ნაწილს სუსათუოთ დიდ შამულიშვილობას ვერ ვუარყოფთ და ეროვნულ საქმიანობაში მათ გარეთ დატოვებას შეუძლებლად ვცნობთ. / რედ./

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რა ხდება საქართველოში ლიტერატურულ ფრონტზე.

შედეგათ ქართული ლიტერატურული შემოქმედების თვალყურის დევნისა წარსულ წელს მოგახენეთქართული ადამიანის დაქართველი მწერლის ვითარება ბოლშევიკების ხელში. მოხსენება დაყრდნობილი იყო მთელ რიგ დიდსა და პატარა ზომის მწერალთა ნამუშავრის და მათ გმირთა განხილვასა და დახასიეთებაზედ. დღეს საკითხს ისევ ვუბრუნდებით და შევეცდებით ობიექტიური დახასიეთება მოგცეთ ერთის მხრივ ისევ ქართველი მწერლობისა და მათი შემოქმედების და მეორეს მხრივ ამ მწერლობისადმი ბოლშევიკური ხელისუფლების განწყობისა. მაშინ ვსთქვით და აქაც გავიმეორებთ, რომ ამა თუ იმ ერის სულისკვეთების გამომუშავებაში ლიტერატურას მეტის მეტათ დიდი როლი აქვს დავსძინეთ ისიც, რომ ჩვენ პირობებში ქართული მწერლობის თვალყურის დევნა, მწერლებისა მათი პერსონაჟების და ხელისუფლების ურთიერთ შორის დამოკიდებულების გაცნობა გაგვიადვილებს ჩვენ ერთან ერთგვარათ დაკარგული სულიერი კავშირის აღდგენას და მანძილით დაშორებულთ სულიერი სიახლოვის ილუზიებს შეგვიქმნის.

პროპაგანდისა და რეკლამის სპეციალისტებმა ბოლშევიკებმა მშვენივრათ იციანთუ სულიერ დარგში სიტყვა კაზმულ მწერლობასა და საერთოთ მწერლობას რა ფასიც აქვს. მათი ერთი დევიზთაგანი: "სიტყვით ეროვნული და შინაარსით სოციალისტური პოლიტიკა" ისახავს მიზნათსწორეთ ეროვნული შემოქმედების იმ გზით ტარებას, რომ ამით ყველაფერი რაც ეროვნულია გულიდან ამოითხაროს და რაც არა ეროვნული ამის მმაგიერ იქ ჩაიწეროს.

კარგა ხანია რაც იქ ადგილი აქვს გეგმიან საქმიანობას. არ არის დარგი რომ გეგმიანობის პრიზმით არ შეხედონ და ამას ვერც ქართული ლიტერატურა გადარჩა!"ლიტერატურული საქართველოდან" ვტყობილობთ"მაგალითად, რომ მთელი ქართველი მწერლობა ამა თუ იმ სექციებში მიუვლენიათ და ყველა მათთვის კი განსაკუთრებული საქმიანობა დაუწესებიათ. საერთოთ მთელმა მწერლობამ კი, თავისი ნამოქმედარით ხელი უნდა შეუწყოს სოციალისტური აზროვნების განმტკიცებას და მისი ხალხის გულში მისადგომი ფორმითა და სახით წვეთებას. ვგებულობთ ამ გზით, რომ ქართულ მწერალთ წრეებში დაარსებულა: დრამატიკოსთა სექცია, კრიტიკოსთა სექცია, პოეტების სექცია თავგადასავლითი სექცია, პროზაიკოსთა სექცია და სხვ. ეს სექციები ხელმძღვანელობენ თავის წევრთა საქმიანობას. მათი დაკვეთით ხდება ამა თუ იმ თემაზე ამუშავება.

ისინი არიან თავიანთ წევრთა ნაწრომის პირველი მომსმენნი. მათზეა დამოკიდებული ესა თუ ის ნაშრომი დღის სინათლეს ნახავს თუ არა და ეს ყველაფერი დამოკიდებულია იმაზედ, თუ რამდენათ დაახლოვებულია დასამტკიცებლათ მოტანილი ნაშრომი შემოკვეთილ აზროვნებისაგან. აი რას ამბობს ამ თემაზედ "ლიტერატურული საქართველო" 1937 წლის მეოცდა ორე ნომერში: " ქართველი საბჭოთა მწერალი უნდა ამაღლდეს იდეურათ , პოლიტიკურათ. ზნეობ რივათ და ამას იგი შესძლებს მხოლოთ იმ პირობით, თუ ყოველი ჩვენგანი განუხრელათ გაატარებს თავის სამწერლო მოღვაწეობაში და პირად ცხოვრებაში იმ მითითებებს, რომელსაც მუდამ დღე გვაძლევს ლენინ- სტალინის პარტია ჩვენი ქვეყნის სახელოვანი ხელმძღვანელის ამხ. ბერიას სახით. ყოველგვარ ორჭოფობას, მერყეობას თვალთმაქცობას ერთხელ და სამუდამოთ უნდა მოეღოს ბოლო ქართველი საბჭოთა მწერალი უნდა გახდეს მთლიანი განუყოფელი პიროვნება თავის სიტყვასა და საქმეში. იგი უნდა იყოს უანგარო, ერთგული მსახური მშრომელთ ინტერესების, სოციალიზმის, თავისი დიდი სამშობლოსი/ ალბათ რუსეთის . მინაწერი ჩვენია./ მან უნდა ისწავლოს უსაზღვრო სიძულვილი მტრისადმი და დაუნდობელი მხილება მტრის ბოროტ ზრახვებისა. ჩვენს რიგებში კიდევ არიან მწერლები , რომელთა კავშირი და ურთიერთობა ხალხის დაუძინებელ მტრებთან ყოველგვარ ეჭვს გარეშა" ქვემოთ-" ჩვენი/ე. ი. მწერლების/ორგანიზაცია უნდა გაჯანსაღდეს. იგი ერთხელ და სამუდამოთ უნდა გაიწმინდოს ორჭოფი და მატყუარა პირებისაგან, ხალხის მოღალატეებისა და გამცემლებისაგან. შეტევითი, რევოლიუციური სიფხიზლის გაძლიერება სიფხიზლე პირად ურთიერთობაშიც კი - აი რას გვასწავლის და გვავალებს დღეს საბჭოთამ მწერლის დიდი და საპატიო მოვალეობა, სიყვარული და ერთგულება პარტიისადმი, სამშობლოსადმი, ხალხთა დიდი ბელადი სტალინისადმი ." აი მიდგომა, რომელიც დამახასიათებელია საქართველოში დღეს შექმნილი ვითარებისა, რომელიც გამომხატველია იმ ხაზის, რომელსაც ქართველი მწერლების მიმართ ახორციელებენ მთელი ჩეკისტური აპარატის წახმარებით.

ეს ხდება იმ ქვეყანაში, რომელმაც მსოფლიო გააყრუა ყველაზედ დემოკრატიული კონსტიტუციით ხალხთა განვითარებაზედ ყვირილით. ქართულათ მოაზროვნე ადამიანთან პირადი კავშირიც დანაშაულათაა იქ აღრაცხული. ასეთ აუტანელ პირობათა მიუხედავათ ქართველმა მწერლებმა ზეიმით აღნიშნეს შოთას750 წლის თავი გამოს. მისი ახალი გამოცემანი. მოაწყეს მთელი რუსეთის ტერიტორიაზედ საპროპაგანდო

მოხსენებები. დააინტერესეს და ათარგმნინეს რუსეთის უღელში მყოფ სხვა ერის მწერ-ლებს მგონი ათ ენაზედ. ყველა ეს პრაქტიკულათ ჩვენი მწერლების მიერ ჩატარებული საქმეა. მათვე დაუმკვიდრეს ხელისუფლების და ერის თვალში ილიასადმი საკად-რისი პატივი და პიეტიზმი. უდიდესი შრომაა ჩატარებული ქართულ კლასიკოსთა ნაწ-რომების გამოცემის და გავრცელების მხრივ. არამც ილია, ვაჟა, აკაკი და ყაზ-ბეგია დღეს საყოველთაოთ საქართველოში ცნობილი, არამედ მიუწვდომელი აღარ არის იმ ხნის ნაწარმოებნი, როგორც: "ბექა ოპიზარი," სიბრძნე ბალავარისა," თამარი-ანი აბდულ მესიანი და სხვ. დიდ სიმაღლეზეა აყვანილი ლიტერატურული კვლევის დარგი.

ზოგიერთი ამ მუშაობათაგან ბოლშ. ხელისუფლებისთვის გამოსადეგიც იყო და თავის საქებათაც გამოსდგომიათ: " აბა შემოგვხედეთ რა ქართველები ვართ და და რა ზომის ეროვნულ მუშაობას ვაწარმოებთ. სამწუხაროთ გამოუსადეგარი გამოდგა მათთვის ის დარგი ქართული სიტყვა კაზმული შემოქმედებისა, სადაც ქართული მწერლობა ფორმითა და შინაარსით მეტად მომხიბვლელი სახით მიმდინარე ცხოვრების ავ კარგსა და მორალური გაწმენდის გზებს მიუთითებდა. რეალობის სარკე და ხელისუფ-ლების მიერ დამკვიდრებული და ცხოვრებაში გატარებული მორალური სიდამპლის გამომზეურება იმდენათ სახიფათო გამოდგა რეჟიმისთვის, რომ ასეთი მწერლები განწირული იქმნენ. თუ ვერ გატეხესისინი სულიერათ ხოცს მიუდგნენ და სრესენ კიდეც ულმობელათ იარაღ აჩილს. ამ გზით მოისპო ცნობილი პროზაიკოსი ჯავახიშვი-ლი, თავი მოიკლა პ. იაშვილმა, გაბრთხილება მიეცა მთელ რიგ წარჩინებულ მწერალ-თა, ცხოვრების და შრომის წყაროს მოკლებულია კიდევ მრავალი.

დამახასიეთებელია, რომ რეჟიმმა დასწამა მათ დანაშაულათ ის სურათი ქართუ-ლი ვინაობისა, რომელიც თვით ბოლშ. წყალობით დასადგურდა საქართველოში და ბრალ-დებულმა თუ ჩაიდინა მხოლოთ ის, რომ შესძლო ამ ვითარების რეალურათ და დიდი სილსტატით გამოხატვა.

ორ ცეცხლ შუა მოქცეული ქართული მწერლობა ზოგი იღუპება, ზოგი იძულებულია პირობებზ შეეგუოს ზოგიც ჩუმდება. ბოლშევიკურ პრესაში კი მაინც ვკითხულობთ საყვედურებს მწერლების მიერ მომენტის შეუგნებლობისა და მასთან შეუგუებლო-ბის გამო.

აი რას ვკითხულობთამის შესახებ ლიტ. საქ. 1937 წ. 15 მაისის ნომერში:"

ეროვნული ბიბლიოთეკა

" პოეტების სექცია ჯერ კიდევ ვერ ვადაიქცა იმ შემოქმედების ლაბორატორიათ, სადაც გაშლილი უნდა იყოს ყოველდღიური მუშაობა დიდი სტალინის პოლიტიკური პოეზისათვის ბრძოლის ნიშნის ქვეშ. " პროზაიკოსების მუშაობა უმთავრესათ ისტორიული თემის დამუშავებისკენ არის მიმართული". " საბჭოთა პროზის წარმატებაზედ ლაპარაკი ჯერ კიდევ ნაადრევია."

ფაქტი, რომ თანამედროვე აქტუალურ თემატიკასთან შედარებით ისტორიული რომანები სიჭარბე გაბატონებულია, ნორმალურ მოვლენათ ვერ ჩაითვლება. შემდეგ პროზაიკოსები თავიანთ ნაწარმოებებში მხოლოთ უარყოფით ტიპებს ახასიათებენ და სამისო რეჟიმის წარმომადგენლებსა და არა მის მოწინააღმდეგე ძალებს იყენებენო. და და ჩამოსათვლელის ამ მტრებს: ხალხის მტრები, კონტრ. რევოლიუციონერები, ტროცკიზმის ნამირალები, თვალთ- მაქცობის და მავნებლობის დახელოვნებული ოსტატები."

" დრამატურგთა სექციაც, როგორც სხვა სექციები, გაურბის თავის წრეში მახ... და მძაფრი საკითხების დამუშავებას. თითქოს ყველაფერი იქ რიგზედ იყოს დასაღის კუსით არაფერი იყოსო."

განსაკუთრებული იერიში კრიტიკოსთა სექციაზეა მიტანილი. რომ ლიტერატურას მო... ტის შესაფერისი შეფასება არ ეძლევა და მის შინაარსს სათანადოთ არ მიმართავს, ეს ამ ეს ამ სექციის დანაშაულიაო და დასძენს:" ცხადია იდეური ჩავარდნებ... უფრო მეტი იქნებოდა გამომჟღავნებული, თუ რომ ჩვენი კრიტიკოსთა სექცია იმუშავ... და , თუ რომ სისტემატიურათ იქნებოდა მოცემული ლიტერატურულ ნაწარმოებთა მიმოხ... ვა ჩვენს ჟურნალ - გაზეთებში. არავითარ შემთხვევაში არ შეგვიძლია ვსთქვათ, რომთანამედროვე კრიტიკა გვაძლევს წარმოდგენას თანმედროვე მწერლობის მდგომარე... ბაზედ. ამ მხრივ უდიდესი დისპროპორციაა. კრიტიკის მიხედვით ჩვენ ვერ ვილაპა... რაკებთ ჩვენი მწერლობის შესახებ. "

ესე ი. კრიტიკა ზვერვის და დაბეზღების როლს ვერა თამაშობს ხელისუფლები... თვისა. ვერ ეხერხებათ ჩვენ მწერლებს, როგორც სჩანს " ლიტ. საქ-დან" ვერც ს... შევიკო თავდაცვითი ლიტერატურა.

ასეთი გაბრთხილებისა და თან მიყოლილი რეპრესიების შემდეგ , რომელთ შორის უმტკიცესთათვის სიკვდილით დასჯასაც არ იშურებენ, შემდეგ ნომერში კმაყოფილებ... აღნიშნულია, გამოსწორება დაეტყო თავდაცვით , კრიტიკოსთა და მთარგმნელების

ებს, ოღონდ ისევ მოკოჭლებს საბავშო და პროზაიკოსთა სექციებიო. რაც [illegible]-
ებზეა ლაპარაკი ზედმეტი არ იქნება, როგორც მტრებმა, ორიოდე სიტყვით თავდა-
ცვითი სექცია მოვიხსენიოთ. ბოლშ. აზრით არ არსებობს ქართველი მწერლისთვის უფ-
რო საპატიო თემა სოციალისტურ სამშობლოს თავდაცვის თემაზე. ამ სექციამ აქტუა-
ლურ თემებზედ სამუშაოთ უნდა დარაზმოს მწერალთ საუკეთესო აქტივი. ამ მიზნით მან
ხელი უნდა მიჰყოს ხალხის რეჟიმისთვის დარაზმვას, მათ ბოლშევიკებისადმი ერთგულ
მეომრებათ მომზადებას. ამისთვის უნდა გაამრავლოს და ხარისხით ასწიოს თავდაცვის
თემებზედ ნაწერი ლიტერატურა, უნდა შევიდეს უფრო მჭიდრო კავშირში წი-
თელი არმიის ქართულ ნაწილებთან. უნდა მოაწყოს ამისთვის ხშირ ხშირი გამოსვლეში
და მოხსენებები. უნდა თვით გაეცნოს სამხედრო ხელოვნებას და სამხედრო ;
ელემენტარულ ტექნიკას დაეუფლოს. და ყველა ამ მხრივ დაინტერესების გამოჩენაში
ქართული მწერლობა მოიკოჭლებსო.

აი მოკლეთ სურათი დღევანდელი ქართული სინამდვილისა. სურათი ჩვენ
მწერლობისადმი ბოლშ. ხელის-ბის მიდგომისა და სურათი აქედან გამომდინარე სული!
კვეთებისა.

ეს ვითარებაა რუსეთის დაკვირვებული მცნობი პოლონელი მწერალი
ბ-ნი ბერსონი რომ ამბობს:" რაც შეეხება რუსეთში შემავალ, რუსეთზედ კულტურულ
ეროვნებებს, ესენი განიცდიან ნამდვილ ტრაგედიას. მინიმალური განსხვავებით მ.
თავე ნ მათ დაახლოვებით იმავე მეთოდებით, როგორც იაკუტებს და ჩუვაშებს,
უბედურება იმაშია, რომ აქ ადგილი აქვს კულტურით ჩამორჩენილთა მიერ წარმატებულთ
მართვას. ამ ეროვნებებში უნდა დავასახელოთ საბჭოთა რუსეთის პოლონელები, ვოლგის
ნაპირების გერმანელები კარელიის ფინები და ქართველებ"ო.

ქვევით დასძენს:" ქართველები განსაცვიფრებელი გულადობით და სიმტკიცით ი-
ცავენ ეროვნულ სახეს თავის ძალით გასაბჭოებულ სამშობლოში და საბედნიეროთ დღემ-
დის დადებითი შედეგით, თუმცა მრავალჯერ უხვათ დაღვრილი სისხლის ფასითა"-ო.
აი მოკლეთ ვინაობა ბოლშევიკური ქართული სინამდვილისა ქართული ცხოვრების მხო-
ლოთ ერთ დარგში, რომლის დაკვირვებიდან ადვილათ შეგვიძლიან დავასკვნათ ქართ-
ბის საერთო ვითარება. ვფიქრობთ მკითხველი გამონახავს დროს თანაგრძნობითა და
ყურადღებით ჩაიხედავს საკუთარ გულში ამ მთლიანი სურათის განსაცდელათ და თავ-
ემიგრანტულ საქმიანობაში ამ მდგომარეობისადმი თვალის გასასწორებლათ.

ნ. მათიკაშვილი.

საქართველოს სამხედრო ხუროთმოძღვრება.

ჩვენი სამხედრო მატერიალური ნაშთების შესწავლა და გამოკვლევა ჩვენი სამხედრო სპეციალისტების საქმეა. მათი წყალობით ერთხელაც არის გავიგებთ ჩვენი სამხედრო ალმშენებლობის ოსტატობას, ჩვენი ფორტიფიკაციის გეგმებს და ანგარიშს, მასალა და მასალის არევის საიდუმლოებას. გავიგებთ თუ რამ გამოიწვია, რომ არა თუ ციხე კოშკებისთვის, საწნახელისთვისაც ვერ აგვირთავს პა[..]არა ქვა თანამედროვე იარაღითა და წერაქვით. გავიგებთ რას ნიშნავს ციხე სამკლიტული, შვიდკლიტული, ცხრაკლიტული. გავიგებთ, რომ ეს ამ ციხეების კართა რიცხვი კი არ იყო, არამედ მთელი სამხედრო საინჟინერო საიდუმლოება ბასტიონებისა და სამხედრო საფორტიფიკაციო თერმინოლოგიით.

ჩვენი აზრით ნაშთების დაკვირვებით მივაგნოთ სისტემას, რომლითაც ჩვენმა სამხედრო ხელოვნებამ დასძლია საქართველოს გეოგრაფიული პარტიკულიარიზმი და მათი საშუალებით ერთმანეთს მოწყვეტილი კუთხეებიდა პროვინციები ერთ სამხედრო ერთეულ[..] აქცია. იმ[..]ებით ეულობაში მყოფ ქართველს უნებურათ გარეთ ნანახი მზგავსი ნაშთები ევლინება თვალში და გონება მათ შედარებას და მზგავსება განსხვავების განარჩვას ითხოვს. პირადათ მეც, სპარსეთში, ოსმალეთში, სამხრეთ ევროპასა და რე[..]ნის ნაპირებში არა ერთი საშუალო და მიმდევარ საუკუნის ციხე კოშკები მინახავ[..] და ჩვენი სიმაგრეებისთვის მიმიმზგავსებია, ოღონდ ყველგან ერთი და იგივე განსხვებაც შემიმჩნევია.. ჩვენ ნაშენობას მეტი სისადავე და საძირკვლიანობა ახასიათე[..] ორნამენტიკას და დაჩუქურთმებულ ქვას ჩვენ ციხე კოშკებში თითქმის ვერ იპოვით. შინაგანი წყობილება და მოკაზმულობა ამხელს, რომ ჩვენ მამა პაპათ ციხე სიმაგრეთა აშენებაში მხოლოთ სამხედრო მიზანი და აზრი ჰქონიათ. გვი[..]ვარდა ჩვენს ჩუქურთმა საკაზმავები, შემოვნებაც სხვაზე ნაკლები არა გვქონია, არც ოსტატობა მო[..]ვდგავდა ურიგო, ოღონდ [..]არჩევდით ესენი ეკლესიაზე, სასახლეზე და საშუალო მ[..]რების ბინ[..]ის ჭერის თავხეზე, ფანჯარა თახჩის ან ბუხრის სარტყელ ქვებზე გადაგვეტანა. საქართველოში სამხედრო ალმშენებლობისა და სხვა სახის მშენებლობი[..] განსაზღვრა აშკარათ მოსჩანს. ვერსად შეხვდებით ჩვენი კოშკების სიპ ქვასაც, რომელიც ისე იყოს ჩადებული რომ მეციხოვნე მტერს ხე[..]ავდეს და მიზანში იღებდეს მტრის ისარსა და ტყვიას კი ფარივით [..] ისხლიტავდეს. ამ და სხვა განსხ[..]

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ვებათა პოვნისა და დასაბუთებისთვის მარტო თვალი არ კმარა სპეციალური ცოდნა და ხელი არისსაჭირო.

ჩვენი კოშკი უნდა გაირჩეს ციხე და საყარაულო ან სადა კოშკი პირვ ლი დანიშნულება ციხე სიმაგრის დანიშნულება უფრო არის მტრის თავდასხმის დროს, სოფელი მას აფარებს თავს. ღრმათ ჩასულ ძირის სართულში ამ კოშკს ჭა ან თვალისავით უხილავი წყალთან ჩასავალი ხვრელი აქვს. ამავე სართულში ჩაყრილია ქვევრები სასმელლისა და სანოვაგესთვის / ჩვენ მთაში დღესაც ხორცსაც კი ქვევრებში ინახავენ/ იმავე სართულში ან უფრო მაღლა, რომ სინესტეს მძაღლი არ ეკრა, ფქვილის ამბრები იყო კედელში შეიხრილი. ტენეს მავნეობას კეცი უწევდა ან ფქვილს ახვიწებდნენ პურათ. ყველა სართულს თავისი დანიშნულება ჰქონდა. ასავალი კარი / მიდგმული კიბე, რომელიც თან აჰქონდათ/. მეორე ან იშვიათათ მესამე სართულში იყო ხოლმე. ხუთ სართულიანზე მაღალი, როგორც ვიცით საქართველოში კოშკი არა გვხვდება., ესეც იშვიათზემო სართულს კოშკის სამხედრო ცხოვრებისთვის საგანგებო მნიშვნელობა ჰქონდა. იგი ღია / დაუხურავი/ სართული იყო ან ბანი. მაგრამ კაცის სიმაღლეზე მაინც აწეული კედლებით. საძირკვლიდან დიდს სიგანეზე წამოყვანილი კედლებ / ჩვენში უმთავრესათ მრგვლათ/, აქ თითქმის ნაჭვრეტებოდნენ სისქით და შიგნიდან ისალტებოდნენ ის რომ კაცს ბან სალტაზე ირგვლი სიარული შეეძლო. აქსამზერო და საყარაულო იყო. თვააუღებლივ დასცქეროდნენ და გასცქეროდნენ მტერს, მის მოძრაობას, აკვირდებოდნენ მომავალ ფარულ გზებს და ბილიკებს, საიდანაც მაშველი უნდა გამოჩენილიყო. იქვე ქვაზედ ჩამომჯდარი უფროსი მზვერავთა მოხსენებას ისმენდა და მეციხოვნეთ განკარგულებას აძლევდა

ყოველ სართულს, ისე როგორც ყოველ საომარს მოქმედებიშ წინასწარ შეზომი სამიზნე და მანძილი ჰქონდა. ზემო სართული დიდს მანძლს/ მაშინდელს/ უშენდა ქვემო ზედმოსულს.

მზვერავის / მცნობის/ კარგათ დაგეშილი თვალი მანძილს და სივრცეს კარგა ანგარიშობდა, მისდა მიხედვით მეციხოვნეთ უფროსი დაანაწილებდა, კარგ მსროლელს დაკარგათ მხედველს საჭიროებისამებრ ადგილს უცვლიდა. ომე სხვანაირი გულის მგეშყრობდა მეციხოვნეთ. დღე მზვერავის თვალთა ხედვით ისაზღვრებოდა, ღამის წყვდიადში ეს ჰორიზონტი ფართოვდებოდა. შეღამდებოდა თუ არა ამუშავდებოდა მაშინდელი ტელეფონი და რადიო. ციხის თავზედ თუ ზემო სართულში მოთავსებული ბუხრიდან სვეტ სვე-

ტათ და ენა ენათ ცეცხლის ალები ამოვარდებოდა. თვითეული საბურჯე ისე იყო ოსტატისა-
გან დალაგებული, რომ ცეცხლი რამოდენიმე ალის ენათ ამოეტანადა მაღლა კარგა მან-
ძილზე შეესრულა. თუ ბურჯი არ მოიპოვებოდა, მის მაგიერობასსარზე აგებული მაშხალა
ან სანათი ი ჭრაქი სწევდა. ასეთი გამოძხილი უსმენი და უპასუხ არა რჩებ
ხშირათ კარგა მანძილზეამ ციხე კოშკს სადა კოშკები ჰქონდა ამოშენებული. იქ ცეც-
ხლის ენათა და ალის მცოდნე დარაჯობდა. კარგათ უნდა ამოეკითხა"ამძახილი და" სხვ
ბისთვის გადაეცა. უკვე მიღებული ცნობები აქეთ ციხე კოშკში მეომართათვის გადმო-
ეცა, ემცნო საიდან მოდის მშველელი, საიდან ერთმის მტერს მდევარი, რომლის მო-
ვიდოდა ხსნა და სხვა ამგვარი. წინასწარ, ხშირათ განსაკუთრებული ბევრით დამზადებ-
ლი მასალა ასე ცეცხლათ ალაპარაკდებოდა და შედარებით მალე იცოდა საქართველო
რასაც ნიშნავდა ეს"ცეცხლის ენა". მოახტებოდა ცხენს "შიკრიკი" შეუდგებოდა ბი-
ლიკს"ფეხმარდი" გაიტანდნენ ამბავს და თავ კაცთა და წინამძღოლთა ბრძანებას სა-
რეკლო დაარისხებდა, ახმაურდებოდა ქალაქი, ფეხზე დადგებოდა ' სოფელი: მღვდ-
ლოცვას ამართავდა, ვაჟკაცი ნამგალს მიაყუდებდა და იარაღს მონახავდა, დედა კ-
თონეს "ჩაეკროდა" საგძალი მომზრავებისთვის და "გუდურს" ჩაალაგებდა. თუ ახლ-
იყო მტერი მენახირე ნახირს გაირეკავდა სამშვიდობოს მიაფარებდა, ჯალაბობა გა-
ხვეტებოდა. ასე ხდებოდა ჩვენი"ალარმი და მობილიზაცია". ხევსურეთის ძველნი
წმუნებდნენ, რომბერის ციხიდან ბინდის კვრისას მოცემული ამბავი თვალევით მამ-
მეორე ყივილამდი შატილს უწევდათ. ფშავეთში და გომბორის მხარეს კარგათ ცნობილ
დიდიგავლენისა და პატივის მქონე ღვთისხიზანაშვილი, დარწმუნებული ცოდნით გადმ-
ცემდა თუ რამდენი ხანი სჭირდებოდა, რომ ამბავი ამ"ცეცხლის ენით" ქართლიდან
კახეთს მოსდებოდა, ანუ კახეთიდან ქართლს და რომელ ციხეებს და კოშკებს გადაჰ-
დათ და გადმოჰქონდათ ეს ნიშანი.

იგივემგადმოგვცა თუ რა სიფრთხილე უნდა გამოეჩინათ ავდარში " ცნობის მიმ-
ღებ გადამცემთ, რომ ნიშანი არ არეოდათ.

ცენტრებსა და ციხე კოშკებთან ამ " საკავშირო"სამსახურს სადა ანუ საგუშა-
კოშკები ასრულებდნენ. აიღეთ რომელიც გინდათ მიმართულება ამ ცენტრებიდან. თუ [illegible]
ბულ პუნქტიდან რამე მიმართულებით კოშკი არა სჩანს, მიჰყევით მაინც, ხოლო კარ-
ემიეთ კუთი და სადსარ [illegible] ხევსურის გორაზე [illegible] ფრიალოზე ან [illegible]
ტურს მივარდნილ მაგრამ ძნელად ბექობზე უეჭველად შეხვდებით სადა კოშკს,

რეულს დაზარალებულს, ხშირათ შეიაწყლუბაც. ადვილათ საპოვნელი არ არის იგი.
მოჰკრავთ თვალს, გაუსწორდებით, ივლით კარგა ხანს-- ვერ აღწევთ, კვლავ [illegible]
თვალს– შეამჩნევთ, რომ აღებულმა უზურმა სწორეთ ვერ გატარათ, იცვლით მხარს
საათობითტრიალებთ ერთ და იმავე ადგილზედ, და ბოლოს არკვევთ, რომ ზედ სდგე–
ხართ, მაგრამ ისე შერჩეულათ არის ჩამდგარი, რომ უცხო კაცისათვის ადვილი საპოვ–
ნელი არ არის . ხშირათ" შესავალსაც" კარგი ძებნა უნდა. ვულ– კეთილს რომ გას–
ცდებით, დაბაის კარის გამოსწვრივ, უფსკრულში ჩავარდნილ ხევის პირას კოშკი სდ–
გას. მაღალი მთა კედლათ აქვს ზედ აუდებული და ვიწრო " საჯორიკო" /ბილი–
კი/ შუა ჩაუდის. უარეთ ძირშივე / სხვა სავალი არა გაქვთ/ გარშემო დღე და
ღამ, შესავალს ვერ უპოვით. ასეთ ციხეებს შესავალის საპოვნელათსხვა ოსტატობა
უნდა. განშორდით ცოტა მანძილზე ამაღლობელს შეჰყდებით. ერთ ერთიდგან მაინც
შეამჩნევთ " შესავალს " – დიდის ოსტატობით კედლებში ისე ჩაუდიდს, რომ კოშკის
ძირიდან მას ვერ შეამჩნევთ . ხშირათ ასეთი შესავლი ხევის მეორე ნაპირიდან უფ–
რო სჩანს შავ ნახვრეტათ. კიბეს უკვე ველარსად იპოვით. შეიძლება სადმე იპო–
ვოთ გასხეპილი და ალაგ ალაგ საფეხურებათ ტოტებ არილი გამხმარი ხე. მიადგით ვა–
უდით შემჩნეულ შესავლისაკენ. კარგი ჯამბაზობა გმართებთ. ხოხვით შეხვალთ შიგ–
ნით. უმეტეს შემთხვევაში ორ სართულიანია ასეთი კოშკი. ზევითი იატაკი ბანია
პირველისათვის, ზედა პირი დატკეპნილი ბანათ თალ– ზურათ პირველზედ დაბჯენილი.
ზევითჰერლია სართულში იპოვით ნაბუხრალებში იპოვით ნაბუხრალებს, სათოფურებს და
საზვერ სანათურებს. ქვემოთ სამ ხუთ სათოფე სანათურს. მოსახლეობის კვალი უმე–
ტეს შემთხვევაში ირგვლივ არა სჩანს, არც ნანგრევებითდა არცც მოსახლეობის რაი–
მე ნაშენობით. თუ ტყე აქვს ძირში, გაუტეხვი და შეურეველია, თუ პატარა კალო
მინდორი, ხულ უძები უტეხ ყამირია. სადაც ქართველობა დარჩენილა ეს ხასიათიც შენა–
ხულია. მნიშვნელობა ჩვენი დროისთვის კოშკს დაუკარგავს, მაგრამ ქართველის თვა–
ში პატივი და ტრადიცია არ აჰყრია, ქალწულობა შეუნახავს ჩვენი ვაჟკაცის "გენა–
ცვალოს"მისანს / კოშკო შენ კი გენაცვალე, კოშკო ნაშენო კირითო.დ სხვა"
ხხვა სურათია იქ , სადაც უცხო შემოსახლებულა / ქსნის, მეჯუდის, ლიახვის სათა–
ვეებში ოსობა, ჯავახეთში სომხობა/ სამშობლოს დაცვის ინსტინქტს ტრადიციას ჩვენ
სამხედრო ნების ყოფას და სამხედრო ბრძანებითი გაგევმვას აქ ანგარიში არ გას–
წევია. მამულიჯ გავერანებასთან ჩვენ"გენაცვალოსაც" პატივი და ქალწულობა აყრია
დღეს მეტ ნაწილათ მინგრეულ კოშკებში ან საჩალე სათივე შეუდგავთ მოსულთ, ან
წეეულმა უწყის რა დანიშნულება არ მიუციათმათთვის. აღსანიშნავია , რომ ბორჩა–

ლოში და საინგილოში უფრო ქართული მობურობა აქვთ ჩვენ კოშკებს, მხოლოდ [illegible]-დიანო საქართველოში ქართული ტრადიცია უვლით მათ.

უაზროთ არსად არის ჩადგმული ასეთი კოშკი. თვით ხენებულ დაბაის კარის გამო[illegible] წვრივ ერთი შეხედვით ვერ მიხვედრილა კაც– რა მიზნით დახარჯეს ამდენი შრომა ჩვენმა წინაპრებმა, რათ ზიდეს ქვა და კირი, რათ იოსტატეს საიდუმლო ხელობითა და ჩადგეს კლდის ნაპრალზედ მტრისთვის თითქოს მიუვალ გზაზე / ბილიკზე კოშკი. ეს ერთი შეხედვა გახლავთ. დაკვირვება სხვას გვეუბნება. იგი საკავშირო პუნქტია და [illegible]ხრო სანიშნო. ველკეთილიდან მოცემულ"ნიშანზ " ამლევს თვით დაბაის კარს, რომელი[illegible] უფრო ახლოა ველ კეთილთან, მაგრამ ისეა ჩავარდნილი, რომ არ მოსჩანს, შემდეგ ხე[illegible] გაღმა კომლ– კომლათ გაფანტულ ხევსურთა მოსახლეობას, ხეობით გუროს კოშკს და ამი[illegible] შატილსაც სწვდება, რდილოეთით"პირ იქით"წაწეულ ჩვენ მოდარაჯე მოსახლეობას.

და ასე ყველგან გვეუბნევა იგი, რომ მისი დანიშნულება საყარაულო და საკავშირო იყო. ოთხ– ხუთი კაცი, რომელთაც პატარა კოშკიც კი იტევდა, საკმარისი იყო ალბა[illegible] ამისთვის. საჭირო ადგილისათვის, სადაც ცეცხლის ნიშანი ვერ მისწვდებოდა, ალბათ პატარა გარნიზონის შიკრიკი მოსწყდებოდა. სამწუხაროთ ჯერ კიდევ არ ვიცით რა"გა[illegible] წესებაზე" იყო დამყარებული ეს საყარაულო სამსახური და რა სახია და ფორმით შედიოდა იგი ჩვენ სამხედრო [illegible] "წესთადებაში" . დასაშვებია ვიფიქრო რომ ეს სამსახური უმთავრესათ გლეხობას აწვა კისერზედ და რომ ეს ბეგარა იყო. მთე[illegible] მაღმოსავლეთ საქართველოში მე შევხვდი ერთა ერთ მაგალითს სადა/ სადა საყარაულო კოშკზეა აქ ლაპარაკი/ სადაც საყარაულო კოშკი აზნაურიშვილის სახელს ატარებ[illegible] / შაბურაანთ კოშკი საშაბუროში/. დანარჩენი , რასაც კი შევხვედრივარ ან მახლობ[illegible] სოფლის სახელს ატარებს ან გლეხთა საგვარეულოს. ხშირათ გვარი ამოწყვეტილა, ან გადასახლებულამაგრამ კოშკს მაინც ძველი მოამაგის სახელი შეუნახავს. წმინდა ქა[illegible]თული ინსტიტუტის– ზედსიძეობის / სიძეთ შესვლა/ უფლებით შემოსულხს გვარზე გა[illegible]დიოდა კერაც, სახლ კარიც და ამულიც უძრავ მოძრავი. ყველა ეს სამკვიდრებელი ზე[illegible]სიძეობით გვარს შეიცვლიდა, კოშკი კი ამ ადათისა და კანონის გარეშე იყო მას არ ემორჩილებოდა. ერთი ასეთი მაგალითი ხაშმიდან ცივისაკენ მდინარის შეყოლებაზედ არის. მასპინძელმა, რომლის მამულშიაც კოშკი იყო პატივისცემა კოშკის ძირში მო[illegible]ვინდომა. მძიმე ხურჯინს ლონიერი სუფრა მოყვა. "პირველათ შესანდობელი კოშკის ამშენებელთა, დამცველთა, და ქვეყნისთვის კოშკში და მის ძირში განწირულთა სახელოვან წინაპართა სადიდებელი დალია. .ამ წინაპართა გვარი მასპინძლის გვარს არ უდგებოდა. შევკადრე თუ რაში იყო საქმე. მიპასუხა რომ მისი გვარი ძველათვე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ვედ ხმეთ არის შემოსილი და მირონსაც და სისხლსაც ჩვენ ვაგრძელებთ და სა[illegible]საც ჩვენ უნდა მოუაროთ სახლი კი წარსულთა და მამულისათვის განწირულთა არც [illegible] წაიშლებისდა არც შეიცვლებისო უკუნითი უკუნისამდეო". ასე

ასე, ჩვენში სამხედრო სამსახური და დამსახურება ქვეყნისა წინაშე წმიდათა რიგში იყო ასული და საუკუნე ხელშეუხებლობის იმუნიტეტის ქვეშ იდგა.

ეს კოშკები იყო მაშინდელი კავშირი. ისინი ეწეოდნენ საკავშირო სამსახურს და ციხე კოშკებთან და ციხე ქალაქებთან ერთად იმ კავშირის მწყობრ სისტემას წარმოადგენდნენ, რომლითაც შეაერთა ჩვენმა სამხედრო ხელოვნებამ ბუნებით მხარეებად და თემებად და ტომებად დაყოფილი და დასერილი საქართველოდა ამით გაანელა პარტიკულიარიზმის გავლენა. ეს სისტემა მაშინდელი ჩვენი სამხედრო ხელოვნების ასე ვსთქვათ ღენერალური შტაბის, დიდს ცოდნას ქვეყნისას, დიდს და აზრიან გამჭრიახობას, დიდს დაგეგმილობას ამჟღავნებენ. ყველგან მიზანშეწონილობა და დიდი სისტემა არის დაცული ამას ყოველ ცენტრალურ პუნქტიდანმ შეატყობთ. აბბანდით მაგ. ისევ გომბორის მაღლობით " გახვრეტილი კლდის თავს" იგი მაღალი პლატოდან მაღლა შეზვირთებულ კუნძულს მოგვაგონებს. მაღლა ამართული ციხე გალავანით / კარგადშენახულია, შეეძლო დიდი გარნიზონის შენახვა და დაბლა სოფლების შეფარებაც/ . ცივს თითქმის დაჰყურებს და კახეთში გადასავალს ჰკრავს.

ეს"გახვრეტილი კლდე" პირდაპირ ქართლს უცქერის . არჩევთ სამთავისს და გორის ჯვარსაც თვალს მოჰკრავთ ჩვენებურ კაშკაშა დღეს.

ეს მთავარი ასე ვსთქვათ მარღვი პუნქტები ერთი ერთმანეთთან კავშირს მოკლებულნი და ერთმანეთიდან მოწყვეტილნი იქნებოდნენ , რომ საშუალო და შერჩეულ ადგილზე კოშკთა მიყოლება არ აერთებდეთ. თითქმის ყოველი მათგანი ამავე დროს ჯვარედინი გადაჭრითა და ხაზით ამ პირდაპირ და მთავარ მიმართულებას სხვ[illegible] ხეობათ და ციხე-კოშკებს უკავშირებს. ასე გააერთა დაყოფილი საქართველო მისმა მთლიანობის იდეამ თავისი სამხედრო ცნარისას და ორგანიზაციის ხელით. გვეტყვიან ეს კოშკები და ციხე ქალაქები პარტიკულიარიზმსაც ემსახურებოდნენ და ხშირა ერთ ფეოდალის დავას მეორესთა და მეფის ურჩთა თავშესაფარსაც წარმოადგენდნენ. შეიძლება იყო ასეთი ამბებიც. ეს ეტაპიც ისტორიისა ყველას გაუვლია. მაგრამ ფეოდალნი ამოწყდნენ, მათი დროც მოჭამა ერის მთლიანობისკენ სვლამ და აი ამ სვლას გამოყვნენ თან ყავარჯენათ და მამშვენათ ეს ჩვენი ციხე კოშკები. მათ

გაგვიწიეს სამსახური დაუფასებელი, ერის დაცვასა მის ერთობის და მთლიანობის საქმის წინ წამოღებაში და ეს არის სწორედ მათი მთავარი დამსახურება. ამიტომ ამათ ჩვენი ხალხის მეხსიერებაში დიდებითი, საგმირო, თანაუყვანისცემამდის ასული სახელი დარჩათ;

ასე დასძლია ჩვენმა სამხედრო ხელოვნებამ ხსენებული სამხედრო მშენებლობის საშუალებით ჩვენი გეოგრაფიული პარტიკულიარიზმ ი, დასძლია იმდენათ, რამდენად მისი დაძლევა შეიძლებოდა და მისთვის არის უკვდავი ქართველთამეხსიერებაში ყველა ამ ჯინჯარაულების, მინდიაურების, ხზანაშვილების, ზედგინეთა და სხვათა მრავალთა სახელი, რომ კოშკებთან ერთად ერის ხსნის შარავანდედით დღესაც არიან მოსილნი და ერისათვის განწირულ გმირათ გამხდარნი.

შალვა.

ზემოთ მოყვანილი წერილი ნაწილია ძრიად საინტერესო შრომის:" სათაურით წარსულზედ მომავლისთვის. " . არა გვაქვს რა საშუალება მთელი არტიკულის მოთავსებისა ავტორის ნებართვით ვათავსებთ მხოლოდ მის მცირე ნაწილს საქართველოს სამხედრო ხუროთმოძღვრებაზე. ეს საკითხი მეტათ საინტერესოთა და თანაც დაუმსახურებლივ ქართველთ მიერ თავმინებებულათ მიგვაჩნია და მას შემდეგში კიდევ დავუბრუნდებით. / რედ/

რედაქციისაგან.

მოხდა ისე, რომ მხედრის უკანასკნელ ნომრის გამოშვებიდან დღემდის უფრო მეტმა ხანმა განვლო, ვიდრე საერთო და ქართული მდგომარეობა ამას გვიკარნახებდა. მ ოხდეს არა იმიტომ რომ კავშირი შეგვსუსტებოდეს, მუშაობა შეგვენელებინოს ან სახსრები დაგვკლებოდეს, არამედ უმთავრესათ სტამბის საკითხის მოუგვარებლობის, სივრცისა და სახელმწიფოთა საზღვრის შეზღუდვათა გამო.

ვიცით თუ გარეგნული ფორმა საერთოთ ადამიანზედ და ქართველზედაც რა ზედგავლენასაც ახდენს, ამის და მიუხედავათ დღეს და ახლო მომავლისთვისაც იძულებული ვართ გამოცემის ამფორმას მივმართოთ. გვიკარნახებს ამას მუშაობის ტემპის აჩქარების აუცილებლობა

საჭიროებ ის მომენტი, რომქართუ ძალთა გაერთიანების საჭიროების საკითხი საჭიროა საბოლოვოთ ამოწურის და ქართველმა საზოგადოებამ კი ჩვენ ჩაულებით მალე მონახოს ქართველის ღირსების შესაფერი ამ სენის გამაჯანსაღებელი მალამო.

ჯერ კიდევ იმედი არ დაგვიკარგავს, რომცალკე პიროვნებები და დაჯგუფებების ამ მომენტით ნაკარნა ხევ ვალდებულებაში თავის ადგილს მონახავენ.

ამავე ნომრის ფურცლებზედ ვ. ნა-ლის მიერ ნაჩვენები გზა უკანასკნელი საშუალება და იქნება ლოდინითა და იმედ გაცრუებულთათვის, თუ გამოსავალი უახლოეს ხანში არ გამოჩნდება.

/რედ./

ს ა რ ჩ ე ვ ი.

† გენერალი ზაქარია დიმიტრის ძე ბაქრაძე. — I გვ.

† პორუჩიკი დუდა ჩხეიძე. — 4 "

დასაკარგი დრო აღარ არის. — 6 "

ნ. მა-ლი ქართული საგარეო პოლიტიკა და ემიგრაცია — I0 "

ვ. ნა-ლი I938 წლის თერთმეტი ნოემბერი — I9 "

გ. რა-ლი საქართველოს აღმოსავლეთ საზღვრების უზრუნველ ყოფის საკითხი 24გ

ვ. ნა-ლი უსათაურო — 66"

ნ. მა-ლი რა ხდება საქართველოში ლიტერატურულ ფრონტზე 74"

შალვა. საქართველოს სამხედრო ხუროთმოძღვრება — 79"

რედაქციისაგან — 85"

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შეცდომების გასწორება.

გვერდი 4 სტრიქონი მე- 6-ე ბოლოდან არის შეღიბრების . უნდა იყოს შეჯიბრების.

—"— 5 —"— —"— 2 არის ველა- უნდა იყოს ველარ.

—"— 6 —"— უკანასკნელი უნდა იყოს " გაჩენილ " " თავსა"

—"— 8 —"— – I3 სიტყვა მე-3-ე არის სახს უნდა იყოს სახის.

—"— I0 —"— —I4 – უნდა იყოს ტრაღედიებით.

—"— I0 —"— 2 ბოლოდან უნდა იყოს გამკლავების.

—"— II —"— 3 უნდა იყოს სტოვებს.

—"— – "– —"— II –"– –"– მოწყობილია.

—"— –"– —"— 3 ბოლოდან სიტყვა I უნდა იყოს შეიძლება.

—"— –I2 —"— 3 შეცდომი- უნდა იყოს შეცდომის.

—"— I3 —"— I უნდა იყოს ჰქმნის.

—"— –"– —"— I5 უნდა იყოს ამა თუ იმ ეკონომიური ფულებების ფასით.

—"— I3 —"— უკანასკნელი უნდა იყოს მანდატით.

—"— I7 —"— I8 უნდა იყოს- ღირსეული სახელის მატარებელ საქართველოს და არა...

—"— I9 —"— 8 უნდა იყოს- ორგანიულათ.

—"— 2I —"— I2 — " —— მუდამ.

—"— " –"— I3 — "—— გაცვეთილ სოქციელის კაცობრიობის და ერის ახალ.

—"— –"– –"— 3 ბოლოდან . უნდა იყოს ზღვით.

—"— –22– – "– I3 ბოლოდან . წაშალე სიტყვა" ხზით."

—"— –"— 9,I0,I2 ,I3, და ბოლოდან 4, 8, 9, გამოტოვებულია შუალედები სიტყვებს შორის.

—"— 26 — I4— არის I02I უნდა იყოს- I92I.ივნის გვ.27სტ.8.

—"— 2 8 — I4 –"– პომპლიც- –"– რომელიც

—"— 30 –I4– ბოლოდან. არის ამს . უნდა იყოს ამას.

—"— 32 მეII არმია წაიკითხე მე- თერთმეტე.

—"— 38– სტრ. I3– უნდა იყოს წინწყაროს ქედი ვუწოდოთ.

—"— 4I– " 4 – —"—— კახეთში.

—"— 42" –"– 9 —"—— წინამძღვილის.

—"— 43 –"– 8 —"——ყაზახამდისაც.

—"— 45 –"– 6 —"——მებრძოლ ჩვენ ჯარებს.

—"— 46 –"– II —"—— პუნქტებში.

—"— –"– –"– I3 —"——შეიარაღებას.

—"— 48– –"– 7 —"—— სჭირია ერთი ნორმალური.

—"— "– –"– 3 ბოლოდან — უკანასკნელი სიტყვა უნდა იყოს"კომპლექსი"

—"— –"– –"– 5 —"— — ყველაზედ.

—"— 49 –" Iსიტყვა უნდა იყოს- ჯარების.

—"— –"– –"– I ბოლოდან- გამოტოვებულია

—"— 5I –"– I0-II უნ და იყოს- ეს შეძლებას მოგვცემს მთავარი ძალები მაქსიმალურათ გავაძლიეროთ, რაც...

—"— 52 –"– 4 ბოლოდან-უკანასკნელი სიტყვა- უნდა იყოს :არკვევს.

—"— 60 –"– 3 უნდა იყოს- საბოლოო.

—"— 73 –"– 5 ბოლოდან უნდა იყოს: ერთ დაჯგუფებაში მოქცევა...

—"— 8I –"– 8 უნდა იყოს – მდევარი

—"— –"– –"– II ———— იცოდა საქართველომ

—"— 83 –"– I4 ბოლოდან – უნდა იყოს: იპოვით ნაბუხრალებს

– "— –"– –"– 7 ბოლოდან – ———— მას არ ემორჩილება.

მოგვიტევოს მკითხველმა, რომ მუშაობის პირობების მიზეზით (ამდენი შეცდომებია ნომერში დაშვებული. /რედ

ეროვნული ბიბლიოთეკა